Cinselliğe Nasıl Farklı Yaklaşırız*

Alain de Botton

SEL

2. BASKI

Cinsellik hakkında fazla düşünmüyoruz; daha doğrusu yanlış yönde düşünüyoruz.

Alain de Botton bu özenli ve son derece dürüst kitapta, özel ve heyecan verici -yine de kafa karıştırıcı ve zor- bir deneyimi, cinselliği konu ediniyor. Konu cinselliğe gelince pek azımız normal olduğunu hisseder ve nasıl olmamız gerektiği çok nadiren gerçeklikle örtüşür. Bu kitap, 21. yüzyıl cinselliğinin yazgısının sevgi ile arzu, macera ile bağlılık arasında denge kuran bir eylem olmak olduğunu iddia ediyor. Şehvetten fetişizme, aldatmadan pornografiye pek çok konuya değinen Alain de Botton modern cinselliğin çelişkilerini açık bir biçimde ortaya koyarken, yaşadığımız ve yaşamadığımız cinsellik üzerinde daha derinlemesine ve bilgece düşünmemize yardım edecek bakış açıları ve teselliler sunuyor.

"Ahlaki ve pratik kafa karışıklıklarıyla dolu bir çağda, kişisel gelişim kitaplarının yeni bir bakış açısıyla ele alınma zamanı geldi. *Hayat Okulu Kitapları*, böyle bir yeniden doğuşu duyuruyor ve para, akıl sağlığı, iş yaşamı, teknoloji, dünyayı daha iyiye doğru değiştirme arzusu gibi hayatın büyük meselelerini inceliyor."

Alain de Botton, Dizi editörü

The School of Life (Hayat Okulu) Londra'da Alain de Botton öncülüğünde "gündelik yaşam için parlak fikirler" sloganıyla yola çıkmış, iş hayatından mutluluğa, felsefeden sosyalleşmeye, cinsellikten psikolojiye çeşitli konularda seminerlerin verildiği ve sıradışı aktivitelerin gerçekleştirildiği bir kuruluştur.

THE SCHOOL OF LIFE

ISBN-13: 978-975-570-606-1

10 TL

www.selyayincilik.com

CİNSELLİĞE NASIL FARKLI YAKLAŞIRIZ*

ALAIN DE BOTTON, aralarında *Proust Hayatınızı Nasıl Değiştirebilir ve Felsefenin Tesellisi*'nin de bulunduğu, hepsi okurların yoğun ilgisiyle karşılanmış on kitap yazmıştır. Yetkin mimarların İngiltere'de kiralık tatil evleri yapmalarını organize eden toplumsal bir girişim olan *Living Architecture*'ın (Yaşayan Mimari) ve bu diziyi hazırlayan *The School of Life*'ın kurucusudur. Yazarın tüm kitapları yayınevimiz tarafından yayınlanmaktadır. Daha fazla bilgi için: www.alaindebotton.com

The School of Life (Hayat Okulu), hayatın büyük meselelerini araştırmaya adandı: *Potansiyellerimizi nasıl gerçekleştirebiliriz? İş ilham verici olabilir mi? Topluluk neden önemlidir? İlişkiler bir ömür boyu sürer mi?* Bütün cevaplara sahip değiliz, ama sizi kamçılayacağı, kışkırtacağı, besleyeceği ya da avutacağı garanti olan, felsefeden edebiyata, psikolojiden görsel sanatlara kadar uzanan çeşitli fikirlere doğru yönlendireceğiz.

*SEL YAYINCILIK / HAYAT OKULU

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 585
HAYAT OKULU KİTAPLARI 03
ISBN 978-975-570-606-1

CİNSELLİĞE NASIL FARKLI YAKLAŞIRIZ
Alain de Botton
Türkçesi: Zeynep Bizer

Kitabın Özgün Adı
How to Think More About Sex

© The School of Life, 2012
© Alain de Botton, 2012
© Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla Sel Yayıncılık, 2012

Genel yayın yönetmeni: İrfan Sancı
Dizi editörü: Alain de Botton
Yayına hazırlayan: Bilge Sancı
Kapak uygulama: Savaş Çekiç
Teknik hazırlık: Ulaş Kantemir

Birinci Baskı: Ocak 2013
İkinci Baskı: Ekim 2014

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Cinselliğe Nasıl Farklı Yaklaşırız

Alain de Botton

Türkçesi: Zeynep Bizer

İçindekiler

I. Giriş 7

II. Cinsel Zevkler 17

1 Erotizm ve Yalnızlık 19

2. 'Seksilik' Derin Bir Konu Olabilir mi? 43

3. Natalie mi? Scarlett mi? 53

III. Cinsel Sorunlar 61

1. Aşk ve Seks 63

2. Cinsel Reddedilme 67

3. Cinsel İsteksizlik: Ara, İktidarsızlık, Öfke 71

4. Pornografi: Sansür, Yeni Bir Porno Türü 99

5. Aldatma: Aldatmanın Zevkleri, Aldatmanın Aptallığı 115

Sonuç 133

Okuma Önerileri 139

Giriş

I.

Hayatımızın kimi anlarında, belki bir ilişkinin sonunda ya da yatakta partnerimizin yanında bir türlü uykuya dalamayıp mutsuz bir ruh haliyle uzanırken, genellikle belli bir yoğunluktaki gizli bir ıstırabın da eşlik ettiği şu düşünce zihnimizden geçer: Cinsel açıdan bizde bir tuhaflık vardır. Cinsellik söz konusu olduğunda çoğumuz ruhumuzun derinliklerinde hiç de normal olmadığımızı düşünür ve derin bir acıya kapılırız. En özel eylemlerden biri olmasına rağmen cinsellik, normal insanların bu konuda hangi düşünce ve duygularla hareket etmeleri gerektiğini belirleyen, güçlü yaptırımları olan toplumsal kurallarla düzenlenmiştir.

Ancak gerçekte çok az kişi cinsel açıdan normal sayılabilir, onlar da tam normal değildirler de, normale yakın oldukları için bu gruba girebilirler. Hemen hemen hepimiz, cinselliği suçluluk duyguları ve sinir hastalıklarının gölgesinde yaşar, fobiler ve yıkıcı arzularla mücadele eder, kayıtsızlık ve tiksintiden kurtulmaya çalışırız. Hiçbirimiz cinselliği bizden beklenilen ruh haliyle yaşamayız. Neşeli, oyuncu, takıntılı olmaktan uzak, odaklanma becerisine sahip, uyum yeteneği gelişmiş bir ruh haline bir türlü bürünemeyiz. Başkalarının cinselliği böyle bir ruh haliyle yaşadıklarına inanır, herkes becerirken bunu bir tek bizim beceremediğimizi düşünüp kendimize sürekli işkence ederiz. Bu dünyada yaşayan hiç kimse normalliğin fazlasıyla abartılmış ölçütleri temel alındığında cinsel sapık olarak adlandırılmaktan kurtulamaz.

İnsanların hemen hemen tümü kendini cinsel açıdan tuhaf hissedi-

yorken cinsel hayatın gerçeklerinin bu kadar az konuşuluyor olması çok üzücü. Cinsel hayatımızı hakkımızda iyi şeyler düşünmesini istediğimiz biriyle konuşmamız imkânsızdır. Birbirlerine âşık olan erkek ve kadınlar içgüdüsel olarak arzularının yalnızca küçük bir kısmını birbirleriyle paylaşırlar, tamamını paylaşmaya kalkarlarsa partnerlerinde katlanılması mümkün olmayan bir tiksinti uyandıracaklarından haklı olarak endişe ederler. Belli konuşmaları yapmadan hayatımızı tamamlayıp ölmeyi daha kolay buluruz.

Cinsellikle ilgili felsefi bir kitabın yazılmasının neden gerekli olduğu çok açık. Nasıl daha yoğun ya da daha sık seks yapabileceğimizi öğreten bir kitap değil, derin bir arzuyla yaşamak istediğimiz ya da endişeye kapılıp kaçındığımız seks konusunda kendimizi tuhaf hissetmekten nasıl kurtulacağımızı ortak bir dil aracılığıyla açıklayan bir kitap.

II.

Cinsellik söz konusu olduğunda hissettiğimiz tedirginlik, liberal bir çağda yaşadığımız düşüncesiyle iyice katlanılmaz olur. Son derece özgürlükçü bir çağda yaşadığımıza göre cinselliği rahatsızlık vermeyen, sıradan bir eylem olarak görmemiz gerekir.

Bizi tutsak eden zincirlerden kurtulma tarihimiz şu şekilde gelişti: Dini yobazlık ile tutucu toplumsal geleneklerin kötü niyetle bir araya gelmesiyle yeryüzündeki insanlar binlerce yıl boyunca cinsellik denilince nedensiz bir kafa karışıklığının ve suçluluk duygusunun kol gezdiği bir girdapta acılar içinde dönüp durdular. Mastürbasyon yaparlarsa ellerinin kopacağını düşündüler. Birinin ayak bileğine şehvetle baktıkları için kızgın yağla dolu bir fıçıda yanacaklarına inandılar. Ereksiyon ve klitorisi duymamışlardı bile. Komikliğe varan bir cehalet içindeydiler.

Sonra Birinci Dünya Savaşı ile *Sputnik 1*'in uzaya gönderilmesi arasında bir tarihte işler biraz düzelmeye başladı. İnsanlar en sonunda

bikininin ideal plaj giysisi olduğunu keşfetmekle kalmayıp mastürbasyon yaptıklarını kabul etmeye, klitorisi oral yönden uyarma eyleminden toplum içinde söz etmeye, porno izlemeye, insanlık tarihinin büyük bir kısmı boyunca anlaşılamaz bir biçimde gereksiz bir nevrotik başarısızlık duygusuna neden olan bir konuda kendilerini rahatlıkla ifade etmeye başladılar. Eski dönemlerde cinsel ilişkiye endişe ve suçluluk duygularının eşlik etmesinin bir gereklilik olması gibi, modern çağda da cinsel ilişkinin kendine güvenen neşeli bir ruh haliyle yaşanması gerektiği düşünüldü. Cinsellik, yararlı, yenileyici ve fiziksel açıdan canlandırıcı bir oyun gibi görülmeye başlandı; biraz tenisi andırıyordu artık, modern hayatın stresini azaltmak için herkesin olabildiğince sık yapması gereken bir eylemdi.

Bu aydınlanma ve ilerleme hikâyesi, aklımızın gücüne ve pagan duyarlılıklarımıza bir iltifat olsa da işine geldiği için hiç değişmeyen şu gerçeği özenle gizler: Cinsellik bizim hiç de kolaylıkla kendimizi *özgür* hissedebileceğimiz bir alan değildir. Cinselliğin binlerce yıl boyunca bize acı vermesinin bir nedeni vardır: Baskıcı dini emirler ve toplumsal tabular, insan doğasının kimi niteliklerinden yola çıkarak oluşturulmuştur ve günümüzde bu niteliklerin yok olmalarını ümit etmek pek de anlamlı olmayacaktır. Cinsellik bizi rahatsız etmiştir; çünkü temelde yıkıcı olan, karşı konulamaz, nereye yöneleceği hiç belli olmayan bir güçtür, isteklerimizin büyük bir kısmıyla yoğun bir uyumsuzluk içindedir ve bir türlü uygar toplumsal yaşantıyla başarılı bir biçimde bütünleşemez.

Cinselliği tuhaf niteliklerinden arındırmak için ne kadar uğraşırsak uğraşalım o, istediğimiz gibi basit ya da hoş bir eylem olmamak için bize inatla direnecektir. Temelde demokratik ya da kibar bir eylem değildir kesinlikle; zalimlikle, sınırların geçilmesiyle, boyun eğdirme ve aşağılama arzusuyla kökten bağları vardır. Kendisinden bekleneni yapıp kibar bir biçimde aşkın üstüne oturmayı inatla reddeder. Onu ne kadar

evcilleştirmeye çalışsak da hayatlarımızı mahvetmek için hiç durmadan uğraşır: İlişkilerimizin bozulmasına neden olur, üretkenliğimizi tehdit eder, bizi aslında hoşlanmadığımız ancak açıkta kalmış küçük göbeğine dokunmak için arzudan çıldırdığımız kadınlarla konuşmak için gecenin geç saatlerine kadar kulüplerde kalmaya zorlar. Cinsellik, en önemli sorumluluklarımız ve değerlerimizin kimileriyle saçma, belki de hiçbir zaman çözülemeyecek bir çatışmaya girmekten hiç çekinmez. Bu durumda doğal olarak tek bir çözüm yoluna sarılırız: Cinselliğin taleplerini çoğunlukla bastırmayı deneriz. Aslında yapmamız gereken, cinselliğin doğası gereği tuhaf olduğunu kabul etmektir; cinselliğin şaşırtıcı taleplerine normal tepkiler veremediğimiz için kendimizi suçlamak yerine bu gerçeği kabul etmek mantıklı olacaktır.

Cinsellik konusunda daha akıllı olmak için kuşkusuz çaba harcamaya devam etmeliyiz. Ancak cinselliğin önümüze çıkaracağı zorlukların tamamının üstesinden gelemeyeceğimizi anlamamız gerekir. Son derecece saldırgan ve bencil olan bu güçle saygılı bir birliktelik kurmayı ümit etmekten başka bir seçeneğimiz yok aslında.

III.

Kama Sutra'dan *Cinselliğin Zevkleri*'ne uzanan kılavuz kitapların tümünün ortak noktası, cinsel sorunları fiziksel açıdan ele almaktır. Hepsi farklı ifadelerle bize lotus pozisyonunda sevişmeyi becerirsek, buz parçalarını doğru kullanmayı öğrenirsek ya da senkronize orgazm sağladığı kanıtlanmış teknikleri uygularsak seksin daha iyi olacağını söylerler.

Arada bir bu tür kılavuz kitaplara öfke duymamızın nedeni, cesaret veren metinlerinin ve yararlı resimlerinin altında bizi katlanılması güç bir biçimde aşağılamalarıdır. Bu kitaplara göre cinsel hayatımızda seks sırasında anüsü uyarmadığımız ya da Karezza tekniğini doğru uy-

Yaşadığımız en önemli cinsel sorunların genellikle teknikle bir ilgisi olmaz.
Kama Sutra, Hindistan 18.yy sonraları.

gulayamadığımız için sorun yaşarız. Oysa bunlar cinsellik yelpazesinin zenginlikleri içeren bölümünde yer alan maceralardır ve normal hayatta karşılaştığımız sorunlarla dalga geçmekten başka da bir işe yaramazlar.

Çoğumuz için asıl sorun, yasemin kokusu ve kuş sesleri eşliğinde bir divanda bizimle yeni pozisyonlar deneyerek saatler geçirmek isteyen bir sevgiliyle seksi nasıl daha da zevkli hale getireceğimiz değildir. Biz daha çok uzun yıllardır birlikte olduğumuz partnerimizle yaşadığımız seksin, çocuk bakımı ya da maddi konularla ilgili karşılıklı kızgınlıklarımız nedeniyle ne kadar sorunlu hale geldiğini düşünüp endişeleniriz. Ya da internette porno izlemeye iyice bağımlı olduğumuzu, bir tek hiç ama hiç sevmediğimiz kişilerle seks yapmak için arzu duyduğumuzu anlayınca ne yapacağımızı düşünmeye koyuluruz. İşyerindeki biriyle ilişki yaşadıktan sonra eşimizin kalbini ve güvenini bir daha onarılamayacak biçimde kırıp kırmadığımızı anlamaya çalışırken endişeye kapılırız.

IV.

Bu tür sorunlarla karşılaşınca seksin bizim için ne kadar sıklıkta iyi olması gerektiğini sorgulamaya başlarız. Modern çağın ruhuna aykırı olarak bir ömür boyunca az sayıda iyi seksin isteklerimizi karşılamak için yeterli olduğunu, doğal ve adil olanın bu sayı olduğunu düşünürüz. İyi seks, daha genel anlamda mutluluk gibi, hayat boyunca karşılaşabileceğimiz değerli ve yüce bir istisna olabilir.

Cinsel açıdan en mutlu ve şanslı birlikteliklerimizi yaşarken ne kadar ayrıcalıklı olduğumuz çok nadir aklımızdan geçer. Yaşlanıp geçmişteki birkaç erotik anımızı özlemle sık sık anımsamaya başladığımızda doğanın hediyelerini bize ne kadar az sunduğunu fark eder ve tatmin edici seksin biyoloji, psikoloji ve zamanlamanın çok nadir olarak olağanüstü bir biçimde birleşip başarıya ulaşması olduğunu anlarız.

Hayatımızın çok uzun bir döneminde cinsellik, özlem ve becerisiz-

liği çağrıştırmaya yazgılı görünüyor. Kılavuz kitaplar istedikleri kadar farklı vaatlerde bulunsunlar, cinsel hayatımızda yaşadığımız ikilemlerin çoğunun çözülmesi mümkün değildir. Cinsellikle ilgili bir yardım kitabı bu nedenle ikilemlerin yol açtığı acının kesin bir biçimde nasıl yok edileceğine değil de bu acıyı nasıl yöneteceğimize odaklanmalıdır; bu tür kitapları okurken bir hastanenin değil de bir bakımevinin edebi eşdeğerini bulmayı ümit etmeliyiz. Kitaplardan sorunlarımızı kökünden çözmelerini kuşkusuz bekleyemeyiz, ancak yine de üzüntümüzü azaltmak ve dertlerimizin varlığını hep birlikte kabul etmek için olanaklar sunmayı başarabilirler. Kitaplar, kaçınılmaz bir biçimde sahip olduğumuz seks güdüsünün yol açtığı küçültücü ve tuhaf zorluklarla baş etme konusunda yalnız olmadığımızı anımsatma ve bizi bir anlamda teselli etme rolünü üstlenebilirler.

2. Cinsel Zevkler

1. Erotizm ve Yalnızlık

I.

Cinsellikle ilgili çok sayıdaki sorunu ele almadan önce başa dönüp konuya başka bir açıdan bakmakta yarar var. Cinselliğin nadir yaşanan deneyimlerde neden bu kadar zevk dolu ve tatmin edici bir eylem olduğu sorusu üstüne düşünmekle işe başlayabiliriz. Bu sorunun yanıtı ilk bakışta çok açıkmış gibi görünebilir, ancak hiç de öyle olmadığını biraz düşününce fark ederiz.

Yaşadığımız çağ, bu konuyla ilgili evrimsel biyolojiden alınmış, her şeyi kapsayan tek bir açıklama sunma eğilimini gösterir. Modern dünyanın her bir köşesinde bilinen evrimsel biyoloji, insanların tıpkı hayvanlar gibi genetik olarak üremeye programlanmış olduğunu ve bir partnerle bir araya gelip çocuk yetiştirmenin neden olduğu çok sayıdaki zorluğun üstesinden gelme çabalarının ödülü olarak cinselliğin verdiği zevki yaşamaya gereksinim duyduğunu ileri sürer.

Evrimsel biyolojiye göre türümüzü devam ettireceğini düşündüğümüz hayali bir varlığın yansıması olarak gördüğümüz bir kadın ya da erkeği seksi buluruz. Zeki olduğunu düşündüğümüz birini çekici buluruz, çünkü zekânın yeni neslin hayatta kalması için önemli bir nitelik olduğuna inanırız. İyi dans eden insanları da beğeniriz, çünkü dans da yeni neslin kendisini korumasında önemli bir fiziksel beceridir. Toplumun 'çekici' olarak nitelediği kişi, aslında bilinçaltının enfeksiyonlara karşı iyi bir mücadele vereceğini ve herhangi bir sorun yaşamadan iş

hayatında rahatlıkla çalışacağını sezgisel olarak hissettiği kişidir.

Evrimsel biyolojinin bu tezi kuşkusuz son derece doğru bir tezdir. Ancak fazlasıyla kesin, gerçek hayattaki cinsel deneyimlerimizle bağlantısı olmayan ve sonuç olarak da biraz sıkıcı bir tezdir. Cinselliğin neden var olduğunu açıklamayı başarmasına rağmen belli kişilerle yatmayı arzulamamıza neden olan bilinçli güdülerimizi, bu kişilerle yatarken tattığımız farklı zevkleri incelemeyi hiç düşünmez. Evrimsel biyoloji, eylemlerimizin nedenlerini çok net bir biçimde belirlerken, birini akşam yemeğine davet ettiğimizde ya da ilerleyen saatlerde kanepede o kişinin kot pantolonunun düğmelerini açmaya çalıştığımızda aklımızdan geçen düşüncelerin kaynaklarını açıklamaz ve bu nedenle de bilinçaltının yönettiği güdülere sahip insanlar olan bizler için cinselliğin neden önemli olduğu konusunda tatmin edici bir açıklama sunmaz.

II.

Daha rahat kabul edebileceğimiz bir açıklama bulmaya çalışırken ilişki ritüelindeki belli bir âna odaklanmayı deneyebiliriz. Bu ânı yıllar sonra anımsadığımızda da hep o özel heyecanı kalbimizde hissederiz. O kişiyi ilk kez öpüp ona karşı duyduğumuz çekimi fiziksel olarak net bir biçimde açıkladığımız andan söz ediyorum.

Tabağımızdakilere çok az dokunduğumuz uzun bir akşam yemeğinden sonra arabada ya da bir ev partisinin sonunda kendimizi bulduğumuz bir koridorda ya da tren istasyonunda vedalaşırken yanımızdan hızla geçen yolculara aldırmadan birdenbire yaşanan bir andır bu. Dünyanın en konuşkan insanları olmasak bile partnerimizle nasıl tanıştığımızı ve ilk öpüşmeye kadar geçen o büyüleyici olayları anlatırken dinleyicilerimizi kendimize tutsak etmeyi başarırız.

Karşımızdakini bir yabancı değil de cinsel partnerimiz olarak görmeye başladığımız o belirleyici an, bizi her zaman heyecanlandırır; çün-

kü işte tam o anda yalnızlığın üstesinden geldiğimize inanırız. Aldığımız zevk, yalnızca uyarılmış sinir uçlarımızdan ve biyolojik bir gereksinimin tatmin edilmesinden kaynaklanmaz, aynı zamanda soğuk ve tekinsiz bir dünyadan çıkıp kısa bir süreliğine de olsa başka bir dünyaya girdiğimizi düşünüp kapıldığımız sevincin de payı vardır bu zevkte.

Çocukluğun sona ermesiyle birlikte soğuk ve tekinsiz bir dünyada yaşadığımız hissine kapılırız. Şanslıysak kendisini bize adamış, gereksinimlerimizi karşılayan bir ebeveynle kurduğumuz yakın fiziksel ve duygusal ilişki sayesinde bu dünyadaki hayatımıza ruhsal açıdan sağlıklı olarak başlarız. Onun kucağında çıplak yatar, kalp atışının sesini dinler, ağzımızda tükürük balonu yapmaktan daha karmaşık olmayan herhangi bir eylemi yaptığımızı, bir başka deyişle sadece var olduğumuzu gördüğünde gözlerinde beliren mutluluğa bakarız. Elimizdeki kaşığı masaya vurup en yüksek sesimizle kahkaha atabiliriz. Parmaklarımıza sevgiyle dokunulur, kafamızdaki az sayıdaki saç teli güzelce okşanır, koklanır ve öpülür. Bunlar için konuşmamıza gerek bile yoktur. Neye gereksinim duyduğumuz hemen anlaşılır; ne zaman canımız çekse meme orada bizi bekliyordur.

Sonra yavaş yavaş düşüş başlar. Meme ucu artık yanı başımızda değildir ve çevremizdekiler bizi aniden dünyanın en normal şeyini yapıyormuş gibi pirinç ve tavuk parçaları yemeye yöneltirler. Vücudumuz artık onların hoşuna gitmiyordur ya da eskiden olduğu gibi her yerde her tarafı sergilenemez olmuştur birden. Vücudumuzdan, onun kendine has özelliklerinden utanmaya başlarız. Vücudumuzda başkalarının dokunması yasaklanan bölgelerin sayısı gittikçe artar. Genital bölgeyle başlar bu yasaklar, sonra karnı, enseyi, kulakları, kol altlarını kapsar; gün gelir yalnızca ara sıra birine sarılmaya, biriyle tokalaşmaya ya da birinin yanağından makas almaya, birine makas vermeye hakkımız olur. Başkalarının varlığımızdan duyduğu memnuniyet hissi azalır, onların

gösterdikleri ilgi bizim performansımızla doğrudan bağlantılı hale gelmeye başlar. Artık onları ilgilendiren bizim varlığımız değil yaptıklarımızdır. Bir zamanlar karalamayı andıran uğur böceği resimlerimize ve ülkelerin bayraklarını kopyalayan kötü çizimlerimize bayılan öğretmenlerimiz yalnızca sınav sonuçlarımızdan etkilenmeye başlarlar. İyi niyetli yabancılar sert bir ses tonuyla artık kendi paramızı kazanmaya başlama zamanımızın geldiğini söyleyiverirler, toplum da temelde bunu ne kadar iyi yapabildiğimize göre bize kibar ya da kaba davranmaya başlar. Neler söylediğimiz ve nasıl göründüğümüz bizim için denetlenmesi gereken konular olur. Fiziksel görünüşümüzde bizi rahatsız edip korkutan yönlerimizi başkalarından saklamamız gerektiğini düşünür ve bu nedenle kıyafetlere ve havalı saç kesimlerine para harcamaya başlarız. Becerisiz, hantal yürüyüşlü, çirkin, endişeli yaratıklara dönüşürüz. Cennetten kesinlikle kovulmuş yetişkinler oluruz.

Ancak içimizde bir yerlerde doğduğumuz andan itibaren hissettiğimiz gereksinimlerimiz hep var olurlar: yaptıklarımızdan bağımsız bir biçimde, olduğumuz gibi kabul edilmek; vücudumuzun da katıldığı bir sevgi eyleminin parçası olmak; bir başkasının kollarıyla sarılmak; tenimizin kokusunun bir başkasının kalbinde mutluluk uyandırması –kısaca öpüşeceğimiz ve birlikte uyuyabileceğimiz birini bulmak için çıktığımız o idealist, huzursuz ve tutkulu arayışımıza yol açan tüm gereksinimler.

III.

Birbirini ilk defa baştan çıkartan bir çiftin ilk adımlarını hayal edip yalnızlıkla ilgili yukarıda açıkladığım tez bağlamında bu adımları atarken aldıkları hazzı inceleyelim. Büyük bir şehirde bir cumartesi gecesi saat on birde sinemadan çıktıktan sonra geldikleri kafede birlikte dondurma yiyen bir çifti hayal edelim.

Bu çiftin hissettiği cinsel heyecanın üreme ve genetikle ilgili bi-

linçaltı bir yönelmeyi içeren biyolojik bir açıklaması kuşkusuz vardır; ancak bu heyecanın ikinci bir boyutu da vardır: Erkek ve kadın normal hayatta yakınlığın önünde var olan engelleri kaldırdıkları için de heyecana kapılmışlardır – onların yatak odasına giden yolda yaşadıkları erotik deneyimin önemli bir bölümünü açıklarken özellikle bu boyuta odaklanacağız.

Öpüşme – Kabullenme

Kadın, elinde dondurma kaşığını tutarak, kısa bir zaman önce kız kardeşiyle çıktığı İspanya gezisini anlatıyor. Barselona'da Mies van der Rohe'nin tasarladığı evi gezdiklerini ve Fas etkisiyle deniz ürünlerinde uzmanlaşmış bir restoranda yemek yediklerini söylüyor. Adam kadının bacağını hemen kendi bacağının yanında hissediyor, özellikle de gri ve sarı renkteki eteğinin kıvrımlarının altında görünen siyah opak çoraplarının elastikliğini. Kadın Gaudi'yle ilgili bir hikâye anlatırken adam yüzünü kadının yüzüne doğru çeviriyor, korku ya da tiksintiyle karşılanırsa hemen geri çekmek üzere – ancak attığı adımın kabul gördüğünü kadının yüzüne yerleşen yumuşak ve davet edici bir gülümseme haber veriyor. Kadın gözlerini kapıyor ve her iki taraf da dudaklarında nem ve tenin o beklenmeyen, benzersiz buluşmasını yaşıyor.

Bu ânın verdiği zevk ancak onu çevreleyen geniş bağlam, bir başka deyişle her öpücüğün bir panzehir olduğu endişe verici kayıtsızlık hissi incelenerek anlaşılabilir. Karşılaştığımız insanların çoğunun bizimle seks yapmak istemeyecekleri, hatta bunun düşüncesine bile tepki gösterecekleri bir gerçektir. Geri adım atmayı çok iyi bilen benliğimizin onların özel alanına girme gibi bir niyetinin kesinlikle olmadığını açıkça belirtmek için onlarla aramızda en azından altmış ya da daha iyisini yapıp doksan santimetre mesafe bırakmaktan başka bir seçeneğimiz yoktur.

Sonra sıra öpüşmeye gelir. Ağzın o çok özel alanı -genellikle dişçimiz dışında kimsenin girmediği, dilimizin bir balinanın karnı kadar sessiz ve bilinmeyen bir mikrokozmda mutlak egemenlik sürdüğü o karanlık, nemli boşluk- şimdi kendisini bir başkasına açmaya hazırlanıyor. Bir benzeriyle karşılaşma beklentisine hiç girmeyen dil, kendi türünün bir üyesine yavaşça yaklaşıyor, ilk Avrupalı gezgini karşılayan Güney Denizi'ndeki bir adanın yerlisinin hissettiği ihtiyat ve merakı andıran bir duyguyla ilerliyor. Bu andan önce kişiye özel alan olarak düşünülen yanakların iç bölgelerindeki oyukların ve düzlüklerin bir başkasında eşdeğerlerinin olduğu keşfediliyor. Diller birbirlerini kısa süreli bir dansa davet ediyorlar. Kişi bir başkasının dişlerini kendi dişleriymiş gibi yalayabiliyor.

Bunun son derece iğrenç olduğu düşünülebilir. İşte asıl mesele de tam olarak budur. Yanlış kişiyle tiksinti verici olmayan bir şey kesinlikle erotik değildir. Erotik anların bu kadar yoğun duygularla bezeli olmasının nedeni de budur. Tiksintinin en üst noktada hissedilebileceği bir birleşmede biz, kabul etmenin ve izin vermenin yarattığı hazla karşılaşırız. İki insanın birleşmesinin ayrıcalıklı doğası, bir başkasıyla yaşandığı an her iki tarafı da iğrendirecek bir eylemle mühürlenmiştir.

Kabul etmenin farklı eylemlerle gösterildiği bir kültürde yaşasaydık -örneğin; birbirlerine sevgi işareti göndermek isteyen bir çiftin birlikte bir papaya yemesi ya da birbirlerinin ayak parmaklarının tırnaklarına dokunması- bu eylemlerin her biri erotikleşirdi. Öpüşme, dudaklarımızın duyusal tatmin yaşamaya açıklığı nedeniyle bize zevk verir, ancak duyduğumuz heyecanın büyük bir kısmının eylemin fiziksel boyutuyla ilgisi olmadığını görmemiz gerekir. Duyduğumuz heyecanda bir başkasının bizden çok hoşlandığı düşüncesinin büyük bir payı vardır; bu bilginin farkında olmak, bilgi bize dudaklardan başka bir aracıyla ulaştırılsa da, çok mutlu eder. Öpüşmenin kendisi değil de derinliklerinde yatan bu

anlam bizi ilgilendirir. Bu nedenle birini öpmek için duyulan arzu dile getirildiğinde (örneğin; birbirine derin bir ilgi duyan iki kişinin başkalarıyla evli olduğu durumlarda bu arzunun ifade edilmesi gerekebilir) kesinlikle azalır – bu arzunun yalnızca itiraf edilmesi o kadar erotik olur ki gerçek öpüşme bunun yanında yüzeysel kalır.

Soyunma – Utanca Son

Adam ve kadın kendilerini arabada buluyorlar. Kadının evine doğru yola çıkıyorlar, evin bulunduğu semt, adamın iyi bildiği bir semt değil. Apartmana girip sessizce üçüncü kata çıkıyorlar. Evin perdeleri açık, yatak odası sokak lambasının turuncu ışığıyla aydınlanmış. Bir dolabın dibinde bir kez daha öpüşüyorlar. Yalnız olduklarının bilinciyle cesaretlenen adam kadının bej bluzunun, kadın da adamın mavi gömleğinin düğmelerini açıyor. Hareketleri hızlanıyor, sabırsızlık içindeler. Adam elini kadının sırtına götürüyor ve sutyeninin kopçasını açmaya uğraşıyor. Kadın yüzünde adamın beceriksizliğini hoş gören bir gülümsemeyle elini sırtına götürüp ona yardım ediyor. Çok kısa bir süre sonra ilk kez birbirlerinin kollarında çıplak kalıp birbirlerinin baldırlarını, omuzlarını, karınlarını ve meme uçlarını okşamaya başlıyorlar.

Tekvin'de Adem ile Havva'nın cennetten kovulmasına neden olan hareketlerinin temelinde fiziksel utanç vardı. Yahudi-Hıristiyan geleneğinin Tanrısı, bu iki nankörün vücutlarını sergiledikleri için sonsuza dek utanç duymalarını buyurmuştur. Vücudumuzdan duyduğumuz utancın kökenini İncil'de bu şekilde buluruz. Bu kökeni nasıl yorumlarsak yorumlayalım, giysilerimizi yalnızca vücudumuzu sıcak tutmak için değil aynı zamanda -belki de asıl bu nedenle- başkalarının vücudumuzu görüp iğrenmelerinden korktuğumuz için de giydiğimiz bir gerçektir. Vücudumuz bir türlü olmasını istediğimiz şekle bürünmez, aklımızın bir karış

havada olduğu gençlik yıllarımızda vücudumuzu en atletik bulduğumuz dönemde bile vücudumuzun değiştirmek istediğimiz yönleriyle dolu bir listemiz her zaman vardır. Bu endişemizin kaynağında estetik bir hoşlanmamadan çok varoluşsal bir sıkıntı yatar. Bir yetişkin vücudunu -seksi arzu etme ve yapma becerisine sahip herhangi bir vücudu- çıplak olarak bir başkasına göstermenin temelde utanç verici bir yönü vardır.

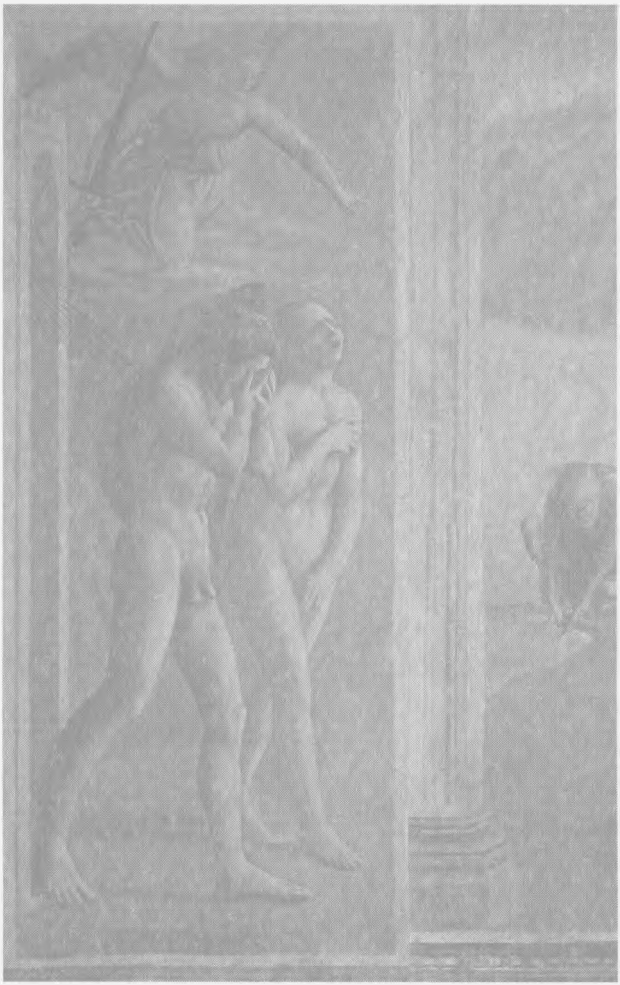
Ancak bu durum her zaman geçerli değildir. Utanç duygusu ergenlikte başlar. Vücudumuz olgunlaşıp sekse fiziksel olarak hazır hale geldikçe yanlış gözlere müstehcen görünmekten endişe etmeye başlarız. İnsanların arasındaki toplumsal benliğimizle cinsel ve özel benliğimiz arasında önemli bir ayrım oluşur. Yetişkin olarak edindiğimiz kimliğin cinsel fantezilerden aralanmış bacaklara uzanan önemli bir bölümünü tanıdığımız biriyle paylaşmak imkânsız hale gelir.

Şimdi âşık adamımızın neler yaptığına bakalım. Partnerinin parmaklarını tutkuyla yalamakta şu an. O, benlik bölünmesini ve derin utanç duygusunun neden olduğu endişeyi on dört yaşına bastıktan sonra yaşamaya başladı. Bir ay önce erkek kardeşiyle bahçede Kızılderili ve kovboy oyunları oynayıp çok sevdiği büyükannesini ziyaret ederek mutlu olurken birden tek yapmak istediği, odasının perdelerini çekip gazete bayiinde gördüğü derginin kapağındaki kadını düşünerek mastürbasyon yapmak olmuştu. Arzularını başkalarının ondan bekledikleriyle birleştirmenin hiçbir yolu yoktu. Yaşadığı çağda çevresindekiler onun hoşlandığı bir kızın elini tutmasını, hatta kızı öpmesini hoş görebilirdi; ama bu tür iyi niyetli, masum eylemlerle onun fırtınalar içindeki hayal dünyasında cereyan eden ahlaksızlıkların hiçbir ortak yanı yoktu. Çok kısa bir süre sonra orji ve anal seks hayalleri kurmaya başlamıştı. Hardcore porno film bulmak için uğraşıp duruyordu. Matematik öğretmenini önce yatağa bağlamanın sonra da ona hırsla tecavüz etmenin hayalini kuruyordu. Aklında bütün bunlar varken hâlâ nasıl iyi bir insan olabilirdi

ki? Duyduğu utanç onu gizli bir benlik oluşturmaya yöneltti, bu gizli benliğini açabileceği birini hayatı boyunca bulamayacağından endişe etmeye başladı.

Şimdi önünde diz çökmüş olan partneri de benzer şeyler yaşamıştı. On üç yaşındayken bir değişim geçirmişti. Dikiş işleriyle uğraşmayı, ata binmeyi ve muzlu pasta yapmayı severken birden tüm boş zamanlarını tek bir eyleme adamıştı: Banyoya gidip kapıyı kilitlemek, yere yatıp pantolonunu çıkarmak ve mastürbasyon yaparken kendisini boy aynasında izlemek. Bu yaptığını, çevresindekilerin tanıyıp sevdiği o iyi kızın kişiliğiyle nasıl bağdaştırabilirdi? Biri onu tüm bu tuhaflığıyla bir bütün olarak kabul edebilir miydi? Orgazma ulaştıktan sonraki suçluluk duygusuyla kaplı bitkin anlarında Massacio'nun resmettiği, cezalandırıcı bir Tanrı tarafından cennetten kovulan Havva'nın acısını anlayabiliyordu.

Yatak odasındaki çiftimizin arasında yaşananı şöyle açıklayabiliriz: En sonunda günahkâr yalnızlıklarından kurtulan iki gizli cinsel benliğin birbirleriyle karşılıklı anlaşmaya varmasının doğurduğu samimi bir eylem. Çift, tek bir kelime bile söylemeden birbirlerinin fiziksel özelliklerinin ya da bedensel arzularının şaşırtıcı tuhaflığından kimseye söz etmemek konusunda anlaşmışlardır; bir zamanlar utanç verici olarak niteledikleri gizli benliklerini şimdi hiç utanmadan olduğu gibi kabul etmişlerdir. Birbirlerini okşarken sıra dışı ancak uyumlu noktalara doğru birlikte gidebileceklerini anlamışlardır. Yaptıkları bu eylem, uygar dünyanın onlardan beklediği davranış biçimleriyle kesin bir uyumsuzluk içindedir -örneğin; büyükannelerini anımsadıkları an eylemleri kesintiye uğrar- ancak artık bir tek onların yaptığı, kötü bir eylem olmaktan çıkmıştır. Loş yatak odasında bir vücuda sahip oldukları için kendilerini kapılmaktan alamadıkları tüm o çılgın, sıra dışı hayallerin bir kısmını sonunda birbirlerine itiraf edebilirler.

Seks sırasında (kısa bir anlığına olsa da) başka bir dünyaya gideriz. Masaccio, *Cennetten kovulan Adem ve Havva,* 1427 dolayları.

Heyecan – Gerçeklik

Yatakta uzanıp birbirlerini okşamaya devam ediyorlar. Adam kadının bacaklarının arasına götürüyor elini, yavaşça bastırıyor yukarı doğru ve kadının ıslak olduğunu anlayınca zevkten kendinden geçiyor. Aynı anda kadın da elini adamın vücudunda gezdiriyor ve penisinin iyice sertleştiğini keşfedince o da zevkten kendinden geçiyor.

Bu tür fiziksel tepkilerin duygusal açıdan böylesine yoğun bir tatmin yaratmasının (bir başka deyişle erotik olmasının) nedeni, tepkilerin mantıksal düşüncenin tamamen dışında bir yerde bulunan bir onaylamaya işaret etmesidir. Ereksiyon ve ıslanma sadece iradeyle gerçekleştirilebilen eylemler değildir ve tam da bu nedenle duyulan ilginin gerçekten doğru ve dürüst işaretleri olarak görülürler. Sahte ilgilerin bu kadar yoğun sergilendiği, insanların bizden gerçekten hoşlanıp hoşlanmadıklarını, bize yalnızca zorunluluktan iyi davranıp davranmadıklarını anlamanın mümkün olmadığı bir dünyada, ıslak vajina ve sert penis yakınlığın gerçek göstergeleri olma işlevini rahatlıkla üstlenirler.

Bu tür istem dışı tepkiler o kadar hoştur ki çiftimiz seksten sonra da kafedeyken konuştuklarını anımsayıp o anları bu tepkilerle eşleştirmeye çalışır. Adam yüzünde yaramaz bir çocuğun gülüşüyle kadına kız kardeşiyle çıktığı Barselona gezisini anlatırken de ıslak olup olmadığını sorar. Kadın da gülümseyerek evet der, tabii ki ıslaktı, daha kafeye oturup içeceklerinin ve dondurmalarının siparişlerini verdikleri andan beri bütün akşam boyunca ıslaktı. Adam da penisinin pantolonunun içinde sertleştiğini itiraf eder; bu konuşma her ikisini de yeniden tahrik eder, kafede mantıklı sohbetleri sürerken bedenlerinin o anki ilişkilerinden çok daha derin bir ilişkiyi hedefleyerek arzuyla kıvrandıklarını düşünmek ikisini de heyecanlandırmıştır.

Cinselliğin mantıklı benliklerimizi rahatsız ettiği anları genellikle erotik anlar olarak tanımlarız. O geceden birkaç hafta sonra çiftimiz haf-

ta sonunu geçirmek üzere deniz kenarında bir yere gider. Cumartesi gecesi güneşlenip yüzerek geçirdikleri günün yorgunluğuyla otel odasındaki yatakta uzanıp sohbet ederler, konu bir noktada cinsel fantezilerine gelir. Her ikisi de üniformalardan hoşlandıklarını itiraf ederler. Adam o klasik beyaz üniformasını giymiş, saygın ve sert ifadeli bir hemşirenin nasıl da hoşuna gittiğini anlatır, kadın da (pencereden dışarıya dudaklarında muzip bir gülümsemeyle bakarken) kimi zaman o şık, yün takım elbiselerden giymiş adamları görünce tahrik olduğunu, özellikle de caddelerde ellerinde evrak çantaları ve *Financial Times* gazeteleriyle belli bir konuya odaklandığı anlaşılan ciddi bir yüz ifadesi takınıp yürüyen iyi giyimli genç yöneticilere bayıldığını söyler.

Bu tür üniformaları erotik kılan, simgesi oldukları mantıklı kontrol düşüncesi ile fantezide bile olsa dizginlenemez bir biçimde yaratmayı başardıkları cinsel tutku arasındaki uçurumdur; tutkunun mantığı kısa bir anlığına da olsa yenme becerisinde yatar tüm erotizm. Günlük hayatta sık sık ilişki kurduğumuz insanlar -doktor ve hemşirelerden bankacı ve vergi memurlarına dek- tabii ki bizimle konuşurken ıslak ya da sert değillerdir; bize tam olarak bakmamışlardır bile, tıbbi bir müdahalede bulunmaktan ya da önemli bir telefonu açmaktan bizim için vazgeçecek de değillerdir. Onların iş dünyasına özgü kayıtsızlıkları bizim için acı verici ve küçültücü olabilir, hayatın birden tersine dönüp bilindik önceliklerinin yer değiştirmesini sağlayan fantezi de hissettiğimiz bu görülmeme duygusuna verdiğimiz sert bir cevap işlevini görür. Seks oyunlarımızda hayatın bize sunduğu senaryoyu yeniden yazarız: İşte şimdi hemşire bizimle o kadar çok sevişmek istiyordur ki kan almaya geldiğini unutmuştur bile; bankacı parayla ilgili sözlerine son vermiş, masasındaki bilgisayarı kenara itip eğilerek dünyayı umursamaz bir ifadeyle dudaklarımıza yapışmıştır. Hayali bir hastane tuvaletinin lavabosunun yanında ya da hayali bir evrak dolabının kapılarının ardında tutkuyla

sevişirken yakınlık duygusu -sembolik de olsa- statü ve sorumluluğu yenmeyi başarır.

Resmi yerler hiç beklenmedik bir biçimde sadece resmi oldukları için erotik olabilir. Üniformalar nasıl kuralları bozmayı anımsattıkları için şehvet uyandırıyorsa, bir üniversite kütüphanesinin arka bölmelerinde, bir restoranın vestiyerinde ya da bir tren kompartımanında sevişmeyi hayal etmek de -benzer nedenlerle- tahrik edicidir. Kurallara korkusuzca karşı gelmek, cinselliğin de ötesine geçen bir güç duygusu yaratır. İş yolculuğuna çıkmış insanlarla tıklım tıklım dolu bir uçağın arka tarafında sevişmek, toplumun hiyerarşik yapısını tersyüz etmek, genellikle soğukkanlı bir disiplinin kişisel isteklerimizi bastırdığı bir ortama arzuyu tüm gücüyle dahil etmek anlamına gelir. 35.000 fit yüksekteyken, tıpkı işyerindeki ofiste olduğu gibi, yakınlık duygusunun kazandığı zafer bize daha da tatlı gelir, aldığımız zevk de buna bağlı olarak artar. Uçak tuvaletinde gerçekleşmesini istediğimiz senaryoyu 'seksi' buluruz, bunun asıl nedeni bunaltıcı bir yabancılaşma duygusunu alt ettiğimizi düşünüp heyecana kapılmamızdır.

Bu durumda erotizmin en açık biçimde resmiyet ile yakınlığın birleştiği noktada ortaya çıktığını kabul edebiliriz. Kendimizi bırakmanın verdiği zevkin tadına varmak için sanki toplumsal kuralları anımsamamız, girmemize izin verilen yerin özel niteliklerini tam olarak anlayıp hissedebilmek için yaralanmaya açık benliğin sınırlarını aştığımızı fark etmemiz gerekir. Biriyle ilk kez beraber olduğumuz geceyi çok iyi anımsarız; çünkü toplumsal kurallarla bireysel arzuların arasındaki zıtlığı en yoğun haliyle yeni biriyle ilk kez beraber olduğumuzda hissederiz. Ancak bu gerçeğin bir de üzücü tarafı vardır: Çıplaklar kampında güneşlenirken ya da bizim her an harekete geçebilecek vahşi içgüdüsel saldırılarımıza karşı çıplaklığını korumayı çoktan unutmuş, uzun süredir birlikte olduğumuz partnerimiz etrafımızda dolaşırken erotizmin yanından bile geçemeyiz.

Sevişmek için mükemmel bir yer.

Kabalık – Aşk

Kadın adamla sevişirken, sevgililerin birbirleriyle kurdukları, sözcükleri içermeyen o incelikli iletişim yöntemini kullanarak ona sevişmenin bir anında saçlarının çekilmesinden hoşlandığını belli ediyor. Çekiniyor adam önce, 'hoş' olmaz bunu yapmak diye düşünüyor, ama kadının artık 'hoş' sözcüğünün kapsamına giren hiçbir şeyle ilgilenmediği çok açık. Kestane rengi bir tutam saçı kavrıyor eliyle ve sevişmelerinin ritmine uygun bir biçimde çekiyor kadının saçını. Kadının aldığı zevki görünce daha da ileri gidebileceğini düşünüp ona hakaret etmeye başlıyor, bunu yapmasının bir nedeni de aslında kadına duyduğu şefkat. Kadın da benzer bir şefkatle heyecanın doruklarına çıkarken adama piçin teki olduğunu, canavar ve zalim bir tecavüzcü gibi davrandığını söylüyor. Adam kadını omuzlarından tutup sertçe yatağa itiyor. Ertesi gün kadının sırtında tırnak izleri görülecek.

Normal hayatta bizden sürekli kibar olmamız beklenir. İçimizdeki 'kötü' olarak görünen her şeyi tam olarak bastırmadan bir başkasının saygısını ya da sevgisini kazanmamız kesinlikle mümkün değildir; saldırganlığımızı, umursamazlığımızı, açgözlülüğe olan eğilimimizi ve çevremizdekilere duyduğumuz nefreti saklamak zorundayızdır her zaman. Duyduğumuz erotik haz (aslında bu haz aynı zamanda duygusal tatminin işaretidir) seksin gizli benliğimizi açığa çıkardığı ve o kötü benliği onayladığı zamanlarda en yoğun noktasına ulaşır.

Bizim erdemli biri olduğumuza hiç kuşku duymadan inanan birinin yanında varlığından endişe duyup utandığımız kimi olası kötü özelliklerimizi açığa çıkarmaya cesaret ederiz. Normal hayatta manyak olarak nitelenmemize yol açacak sözcükler dökülür ağzımızdan, bu sırada yaptığımız hareketler de manyaklığımızı kanıtlar niteliktedir. Birinin suratına sert bir tokat atmak ya da birinin boynunu sıkmaya yeltenmek bir sevgi

işareti olabilir. Partnerlerimiz bu tür davranışlarımıza izin vererek bizim aslında saygıdeğer insanlar olduğumuzu bildiklerini gösterirler. Benliğimizin karanlık yönlerinin olması onları rahatsız etmez; bizi -ideal anne babalar gibi- bir bütün olarak görmeyi başarır, temelde iyi biri olduğumuzu düşünürler. İlgili ve anlayışlı bir sevgili bizi aklımıza gelebilecek en kötü şeyleri söyleyip yapmaya davet ettiğinde kendi benliğimizin içinde daha önce hiç yaşamadığımız bir huzura kapılırız.

Bu tür bir şiddet ve kabalıkla karşı karşıya kalan taraf olduğumuzda da benzer bir zevk yaşarız; uğrayacağımız hakaretin, hissedeceğimiz acı ve baskının derecesine karar vermek belli bir güç hissini yaşamamıza olanak verir. Günlük hayatımızın önemli bir kısmında başkalarının kötü davranışlarına o kadar sık maruz kalıyor, statü olarak üstümüzde yer alanların kendi istedikleri zamanda ettikleri hakaretlere ve yaptıkları kötülüklere o kadar sık boyun eğiyoruz ki arada bir güç dinamiklerini tersine çevirip şovu yapan kişi olmak bizi özgürleştirebilir. Temelde iyi ve kibar biri olan partnerimizin önünde, tamamen kendimizin belirlediği koşullarda gönüllü olarak şiddet ve baskının öznesi olmak bize arada bir iyi gelebilir. Kendi isteğimizle tokat yemek ya da hakarete uğramak narin olduğumuz kadar dayanıklı olduğumuzu da gösterebilir; birinin bize yapabileceği en kötü şeyle karşılaşıp onun üstesinden geldiğimizi görünce ne kadar dirençli ve güçlü olduğumuzu anımsayıp kendimizle gurur duyabiliriz.

Bir çiftin arasındaki sadakat bağı, kaba davranışlardaki artışla orantılı bir biçimde güçlenir. Yaptığımız davranış, içinde yaşadığımız baskıcı ve yargılayıcı topluma ne kadar ters düşerse biz de partnerimizle o kadar mutlu bir karşılıklı birbirini kabul etme cenneti yarattığımızı düşünürüz. Bu tür kaba davranışları evrimsel biyoloji açıklayamaz; tokat yemek, nefessiz kalıp neredeyse boğulacak olmak ya da yatağa bağlanıp gerçeğine yakın bir tecavüze uğramak yalnızca psikolojinin sunduğu bakış açısıyla bir kabul işareti olarak görülebilir.

Seks, herkesin çocukluktan beri bildiği pis ile temiz arasındaki cezalandırıcı ikilikten bizi geçici olarak kurtarır. Sevişmek, benliğimizin görürde en pis olan yönlerine kendilerini gerçekleştirmeleri iznini verip onları daha önce hiç yaşamadıkları bir değerle donatarak bizi arındırır. Bu gerçek özellikle şu anlarda ortaya çıkar: Benliğimizin en kamusal ve saygın parçası olan yüzlerimizi, sevgililerimizin en özel ve 'kirli' bölgelerine istekle bastırıp o bölgeleri öpüp emdiğimizde, içlerine hırsla dillerimizi soktuğumuzda, bir başka deyişle sembolik de olsa sevgililerimizin benliklerini bir bütün olarak onayladığımız anlarda, bir papazın çok fazla günah işlemiş, pişmanlık içindeki birini başına kondurduğu temiz bir öpücükle tekrar Katolik Kilisesi'nin koruması altına almasını andıran o özel anlarda.

Fetişizm – İyilik

Çiftimizin kendine özgü fetişleri var, sevişirken fetişlerini zihinlerinden geçirip artan heyecanlarının bir parçası yapıyorlar. 'Fetiş' sözcüğü genellikle aşırılıkla hatta patolojik bir durumla, kimi giysiler ya da fiziksel özelliklerle -uzun tırnaklar, deri giysiler, maskeler, zincirler, çoraplar vb.- ilişkilendirilir. Ancak bunlardan hiçbiri çiftimizin fetiş listesinde yer almıyor.

Fetiş bilimsel açıdan bir kişinin orgazma ulaşması için gerekli olan tuhaf bir bileşen olarak tanımlanır. Fetişleri ilk kez inceleyen, en tanınmış araştırmacı olan Avusturya kökenli Alman doktor ve seksolog Richard von Krafft-Ebbing *Psychopathia Sexualis* adlı 1886'da yayımlanmış kitabında yaklaşık 230 farklı fetiş türü belirlemiştir. Bunların arasında *stigmatophilia* (dövme ve piercing merakı), *dacryphilia* (gözyaşı merakı), *podophilia* (ayak merakı), *sthenolagnia* (kas merakı) ve *thilpsosis* (çimdiklenme merakı) vardı.

Bu örneklerin aşırılığını görünce insan yalnızca akıl sağlığını yitirmişlerin fetişleri olabileceğini düşünebilir, ancak gerçek elbette bu değildir. Fetişlerin aşırı ya da anlaşılmaz olmaları gerekmez. Hepimiz bir parça fetişist sayılırız, ancak genellikle en sevdiği nesneler olmadan da seks yapmayı rahatlıkla başaran ılımlı fetişistler olduğumuz söylenebilir. Bu geniş bakış açısıyla fetişler, çoğunlukla belli bir giysideki ya da partnerin bedeninin belli bir bölümündeki ayrıntılar olarak görülebilir, bu ayrıntılar insan doğasının arzuladığımız yönlerini açığa çıkarır bizim için. Fetişlerin bizi böyle heyecanlandırmasının kökeni belirsiz olabilir, ancak çoğu genellikle çocukluktaki anlamlı bir görüntüyle ilişkilidir: Belli görüntüler bize çekici gelir, çünkü bunlar sevdiğimiz anne ya da babamızın hoşumuza giden bir özelliğini anımsatır ya da tam tersine çocukluğumuzdaki bir aşağılanma ya da korkuya kapılma anısından kaçmamıza, onu bastırmayı başarmamıza yardım eder.

Fetişler bağlamındaki eğilimleri anlama çabası, insanın kendini tanıması ya da biyografisini oluşturması süreçlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Freud'un rüyalar için söylediği cinsel fetişler için de rahatlıkla söylenebilir: Fetişler bizi bilinçaltına götüren muhteşem bir yoldur.

Çiftimizin erkeği, özel bir tarz ayakkabıyı fetişleştirmiş durumda. Akşam buluştuklarında kadının ayağında siyah renkte, göze çarpmayan, düz bir makosen ayakkabı (kütüphanecilerin ve kız öğrencilerin giydiklerinden, ancak kadınınkiler İtalyan Marni marka) olduğunu fark edince heyecanlanıyor, şimdi de yatakta her ikisi de çırılçıplak sevişirken aldığı zevki artırmak için kadına ayakkabılarını giyip giyemeyeceğini soruyor.

Adamın partnerinin ayakkabılarına neden bayıldığını anlayabilmek için onun tüm geçmişini incelemek gerekir. Annesi gösterişli ve vamp elbiseler giyen başarılı bir oyuncuydu, özellikle de leopar desenini, leylak rengi ojeyi ve çok yüksek topuklu ayakkabıları severdi. Asıl önemlisi de oğluna düşkün olmadığını belli etmekten çekinmiyordu. Ağzından

oğlunu öven tek bir söz çıkmadığı gibi ona şefkat de göstermezdi. Tüm ilgisini büyük kızına ve onun sürekli değişen sevgililerine verirdi. Oğluna uykuya dalmadan önce masal okumaz, oyuncak ayıları için kazak örmezdi. Artık bir yetişkin olan adam, şimdi bile bu tür kendine dönük ve sevgisiz anne figürlerini anımsatan kadınlarla karşılaştığında korkuya kapılıyor.

Adam farkında olmasa da psikolojik geçmişi, kendini bildi bileli ayakkabılara ve onlardan yola çıkarak kadınlara bakışını belirleyen bu filtreyi yaratmıştır. Örneğin bu akşamki buluşmaya partneri o yüksek topuklu Manolo Blahnik ya da Jimmy Choo ayakkabılarından birini giyip gelseydi sonuç çok farklı olabilirdi; gecenin ilerleyen saatlerinde kendini partneriyle yatakta bulsa bile iktidarsızlık sorunu yaşayabilirdi. Ama makosen ayakkabılar harika olmuştu işte. Romantik ilişki yaşamayı düşündüğü bir partnerde aradığı özelliklerin somutlaşmış haliydi makosen ayakkabılar. İyi işlenmiş deriden yapılmış, tam olarak yirmi iki santimetre uzunluğundaki bu dar kalıplı ayakkabılarda aradığı ideal kadını görmüştü: sağduyulu, görgülü, kibar, alçakgönüllü, sakin, kendi utangaçlığıyla örtüşebilecek derecede de utangaç bir kadın. Makosen ayakkabıları olan bu kadınla sevişebilirdi, koşullar gerektirdiğinde ya da izin verdiğinde -örneğin, kadın bir iş gezisindeyken evine göz kulak olmak için geldiğinde- yalnızca ayakkabıların yardımıyla da hiç zorlanmadan orgazma ulaşabilirdi.

Kadının da kendi fetişi var. İkinci el mağazalarda satılan, deri kayışı iyice yıpranmış, eski tarzdaki erkek saatlerini seviyor. Sevişirken gözlerini o saatten alamıyor; sevişmelerinin bir anında adamın bileğini bacaklarının arasında sıkıştırıyor ve teninde saatin metalini ve camını hissedince aldığı zevk yoğunlaşıyor aniden. Babasının saatine benziyor. Kibar, eğlenceli ve çok başarılı bir doktor olan babası, o daha on iki yaşındayken ölmüştü. O günden beri kalbinde büyük bir boşluk kalmıştı.

Tüm yetişkin hayatı boyunca babasının havasını ve kokusunu anımsatan erkeklere ilgi duymuştu. Saati görünce göğüs uçları dikleşiyor, çünkü saat yeni sevgilisinin dünyada en çok hayran olduğu adamla ortak özellikleri olabileceğine dair bilinçaltına bir mesaj yolluyor.

Saatlerden ve bileklerden söz etmişken adamın bir fetişi daha var. İlk öpüşmelerinden sonra kadının sol elinde lastik bir bileklik olduğunu fark etti. Krafft-Ebbing kitabında bu fetiş türünden söz etmez: O dönemde herhalde bileklik fetişi diye bir tür henüz ortaya çıkmamıştı; bu da fetiş dünyasının henüz gelişimini tamamlamadığını ve araştırmacıların daha yapacak çok işleri olduğunu gösteriyor. (Aynı durum pornocular için de geçerli, çünkü porno sitelerde ve filmlerde gösterilen fetişler gerçekte bizi heyecanlandıran nesne ve durumların ne yazık ki çok az bir kısmını içeriyor. Açılmayı bekleyen bir sürü yeni site var: Birkaç örnek vermek gerekirse, yün ceketten, yüz kızarmasından, araba süren ya da kitap okuyan insanlardan tahrik olanlar için de yeni siteler yapılmalı.) Adam lastik bilekliği seviyor, çünkü onun küstah, kayıtsız, androjen ve sert bir hareketle bileğe takıldığını düşünüyor. Taktığı bu bileklik kadının modanın yarattığı dalgalara hayır demeyi başardığını, iç dünyasında bu tür değersiz bir nesneyi takabilecek kadar kendine güvenen ve özgür biri olduğunu gösteriyor. Adam ruhunu (çoğunu babasının değil de başka erkeklerin aldığı pahalı mücevherleri takmayı seven) annesinin gölgesinden kurtaran yeni bir nesneyle karşılaşınca yine güçlü bir biçimde tahrik oluyor.

Fetişlere dair ilginç, beklenmedik ve kesinlikle bu konuyu incelemek için yapılmamış olan bir açıklama, Platon'un Sempozyum'unda anlatılan Sokrates'in akşam yemeğindeki ünlü aşk tartışmasında bulunur. Platon, Aristofanes'i sözcü olarak kullanıp o dönemden beri Aşk Merdiveni olarak bilinen teoriyi anlatır. Bu teoride görme duyumuz aracılığıyla bize çekici gelen her şey, sonunda görsel olmaktan çıkıp

Platon'ın 'Iyi' adını verdiği daha geniş bir kategoriye yükselir. Nesnelerin dünyasıyla düşünce ve erdemin dünyasını ilişkilendiren bu merdiven, fetişleri açıklamak için onları cinsellikle sınırlı olmalarından dolayı üstünde düşünülmesi gerekmeyen, önemsiz olgular olarak ele alan iç karartıcı yoruma yararlı bir alternatif olarak görülebilir. Platon'un felsefesi sayesinde güzel bir makosen ayakkabı, hoş bir eski saat ya da lastik bir bileklik, önemsiz ve bağlantısız arzu dalgaları yaratmaktan başka bir işe yaramayan nesneler olarak görülmekten kurtulabilir. Platon'un izinden giderek bunlar ve diğer fetişlerimiz, başka bir insanın en çok sevdiğimiz özelliklerine tırmanan bir merdivenin en alt basamağında kendilerine yer bulabilir. Bizi tahrik etmelerinin nedeni aslında İyi'yi işaret etmeleridir.

Nesneler, İyi'yi işaret ederek bizi tahrik eder.

Orgazm – Ütopya

Bizim temsili çiftimizin gece yarısından sonra yaşadığı orgazmlar, türün devamını sağlamak için verilmiş biyolojik bir emre uyan iki cinsel organın birbirine sürtünüp temas etmesiyle oluşan fiziksel tepkilerden çok daha fazlasıdır. Seksten aldığımız zevk aynı zamanda başka birinin yaşadığını düşündüğümüz iyi hayatın kimi yönlerini fark etmemiz ve bu yönlere güçlü bir onay vermek istememizle de ilişkilidir. 'Seksi' bulduğumuz nesneleri ve durumları incelediğimizde, erotizmin aslında varoluşun anlamıyla ilgili düşüncelerimizi ve değerlerimizi paylaşan birini bulmanın yarattığı heyecan olduğunu anlarız.

Orgazmın kendisi de, yalnızlığımızın ve yabancılaşma duygumuzun geçici olarak da olsa üstesinden gelmeyi başardığımız o yüce andır. Sevgilimizde beğendiğimiz her şey -adamın yaptığı yorumlar, kadının giydiği ayakkabılar, adamın ya da kadının gözlerinin, kaşlarının çağrıştırdığı ruh hali- damıtılıp, yoğun bir zevk duygusuna dönüşür; bu duyguyu yaşayan partnerler birbirlerine karşı derin bir şefkat ve anlayış geliştirirler.

Başka biriyle hayata ortak bir bakış açısı bulmayla hiç ilgisi olmadan yaşanan orgazmlar da vardır kuşkusuz. Ancak bu orgazmlar, cinselliğin gerçekte taşıması gereken anlama bir çeşit ihanet olarak görülür. Orgazma ulaşma yolları çizelgesinin aşağılarındaki mastürbasyondan sonra içimizi bir boşluk ve yalnızlık hissinin kaplamasının nedeni bu ihanettir. Hayvanlarla cinsel ilişki kuranlara, tecavüzcülere, pedofillere, zevk alanın tek taraf olduğu ve öteki tarafın bundan rahatsızlık duyduğu tüm ilişkilere karşı duyduğumuz öfkenin temelinde de cinselliğin gerçek anlamına yapılmış ihanet yatar.

IV.

Seksin zor taraflarından biri de -genel olarak baktığımızda- çok uzun sürmemesidir. En uç noktalarda bile nadiren iki saat ya da yaklaşık olarak bir Katolik ayini kadar süren bir etkinlikten söz ediyoruz.

Seksten sonra tuhaf ruh hallerine kapılırız. Çiftler, ilişki sonrasında sık sık derin bir hüzün yaşarlar. Partnerlerden biri ya da her ikisi de uyumak, gazete okumak ya da hemen orayı terk etmek isteğine kapılabilir. Yaşanan bu sorunun temelinde seksin kendisi değil de, içerdiği şefkat, şiddet, enerji ve hedonizm ile sonsuz sıkıntı, baskı, zorluk ve içekapanıklık gibi hayatımızın dünyevi yönleri arasındaki karşıtlık vardır. Seks, yaşadığımız güçlükleri görünmez kılıp bizim için yok eder. Libidomuzu harcadıktan hemen sonra, normalde olduğumuz kişi ve ilgilendiğimiz alanlar bize birden çok tuhaf ve yabancı gelir. Şimdi mantıklı olmaya çalışırız ama daha bir dakika önce sevgilimizi kamçılamak için derin bir arzu duymuşuzdur – bu gerçek olabilir mi? Çağdaş ve demokratik bir toplumda yaşıyor olmaktan genellikle memnuniyet duyarız, ancak bir de işin gerçeği vardır: Gecenin büyük bir bölümünü bir ortaçağ zindanında genç bir kızı tutsak etmiş sadist bir asilzade olma arzusunu tatmin etmeye çalışarak geçirmişizdir.

İçinde yaşadığımız kültür bizi seks sırasında nasıl biri olduğumuzu düşünmeye yöneltmez. Seksi sanki psikolojik hiçbir boyutu olmayan, fiziksel bir süreçmiş gibi görmeyi yeğler. Ancak gördüğümüz gibi sevişirken yaşananlar, bizim hayattaki çok temel isteklerimizle doğrudan ilişkilidir. Seks bir eylem olarak organların birbirine sürtünmesiyle gerçekleşir, ancak aldığımız zevkin temelinde kaba bir fiziksel duygu yoktur; tam tersine bize acı veren korkularımızın kimilerini bastırabilecek ve ortak değerler üzerine kuracağımız bir hayatı paylaşabileceğimizi düşündüğümüz biriyle karşılaşmanın yarattığı heyecan vardır bu zevkin temelinde.

2. 'Seksilik' Derin Bir Konu Olabilir mi?

I.

Birinden 'seksi' olduğunu düşündüğümüz için hoşlandığımızı söylediğimizde o kişiyi hak etmediği derecede yüzeysel standartlarla değerlendirmişiz gibi bir tepkiyle karşılaşırız. Bu konuda kültürümüzün çok kesin bir yargısı vardır: İnsanları fiziksel görünüşleriyle değerlendirdiğimizi söylemek uygar ortamlarda hoş karşılanmaz. İnsanlarla ilgili olumlu bir görüş açıklamadan önce onları sözcükler aracılığıyla yavaş yavaş tanımamız gerekir. Onlara karşı ilk görüşte aşk (ya da şehvet) hissetmemiz doğru değildir. Karşılaştığımız kişileri temelde fiziksel özellikleriyle yargılamak onların insanlığına hakaret etmek anlamına gelir. Ne de olsa insanlar fiziksel özelliklerinde köktenci değişiklikler yapamazlar, ancak kişiliklerini değiştirebilecekleri kabul edilir. İnsanların iç ve dış benliklerden oluştuklarını düşünür ve her zaman iç benliğin dış benlikten daha önemli olduğuna inanırız.

Ancak fiziksel görünüşümüzün kaderimizde ve arzularımızda son derece önemli bir rol oynadığını reddetmek mümkün değildir. Bazı kişilerle yatma isteğini onları tam olarak tanımadan çok önce -karşılıklı oturup onların tarih konusundaki düşüncelerini, ilgi alanlarını ve ruh halini öğrenmeden önce- hissederiz. Sokakta yürürken gördüğümüz bir fotoğraftan ya da yanımızdan geçen birinin anlık görüntüsünden etkilenip o kişinin 'seksi' olduğuna hemen karar veririz, onunla tatile çıkmanın ne kadar güzel olacağını hayal etmemizin hiç de zihinsel süreç gerektirmeyen tek nedeni, onun hoş göründüğünü düşünmemizdir.

Anlaşıldığı üzere seksiliği resme bakan kişi *belirlemiyor.* Yapılan bir araştırmada yukarıdaki resimlere bakanların %97'si sağdaki kadınla (yüzü daha simetrik olanla) yatmayı yeğleyeceklerini söylediler

Sağdaki resimdeki adamın yüzü boyu ve kilosuyla orantılı bir incelikte, soldaki resimde ise aynı yüzün toplu halini görüyorsunuz. Bizim 'seksilik' dediğimize biyologlar 'sağlık' diyorlar.

Bu gerçekten rahatsızlık verecek kadar kötü bir durum, ama cinsellikle ilgili bir kitapta bunu yok sayamayız. Fiziksel her tür çekimin anlamsız olduğunu ileri sürüp bu çekimleri görmezden gelmeden önce birinin görüntüsünün 'tahrik edici' olduğunu söylediğimizde tam olarak neleri ima ettiğimizi anlamamız gerekir. Bizi o kişilere çeken nedir? O çekici kişi bizi tam olarak nereye çeker?

Evrimsel biyoloji bu sorulara da güçlü ve etkileyici yanıtlar verir. Güzelliği çekici bulmamızın tek bir mantıklı, basit ve kesin nedeni vardır: Güzellik, sağlıklı olmanın bir işaretidir. 'Güzel' -ya da daha rahat bir ortamdaysak 'seksi'- olarak nitelediğimiz kişi temelde sağlam bir bağışıklık sistemi ve sonsuz fiziksel gücü olan kişidir. Böyle insanlardan hoşlanmamızın (ya da bu tür insanların bizi 'tahrik etmesinin') nedeni şudur: Doğanın bize kısacık bir anda gelişen karmaşık durumlarda hızla karar verme konusunda verdiği o içgüdüsel beceriyi kullanıp o kişilerle birlikte olursak, sağlıklı ve dirençli çocuklar yapmak için çok yüksek bir teorik şansımız olduğunu varsayarız.

Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanlardan oluşan, her biri başka özellikler taşıyan gruplarla yapılan çok sayıda araştırmada insanlara erkek ve kadın resimleri gösterip onları güzellik derecelerine göre sıralamaları istenmiştir. Bu araştırmalar, toplumsal ve kültürel farklılıkları yok sayacak kadar tutarlı sonuçlar vermiştir. Ne tür yüzleri çekici bulduğumuz konusunda neredeyse dünyadaki tüm insanlar olarak görüş birliği içindeyiz. Bu araştırmaları temel alan evrimsel biyologlar, erkek ya da kadın 'seksi' bulunan kişinin sınıflandırılamayacak derecede karmaşık özellikleri olmadığını, tam tersine bu kişinin özelliklerinin son derece açık olduğunu görmüşlerdir. Her iki cinsten de 'seksi' bulunan kişinin yüzünün yapısı simetrik (bir başka deyişle yüzü sağ ve sol parçalarına tam olarak eşit bölünen) ve hatları da dengeli, oranlı ve biçimlidir.

II.

Bir uzmanın, daha kendi fikrimizi oluşturma fırsatını bulamadan kiminle yatmak isteyeceğimizi öngörmesi hiç hoş bir durum değildir. Evrimsel biyologların deneyleri, bir sihirbazın gözlerimizi kapatıp iyi karışmış bir desteden hangi kâğıdı çekeceğimizi önceden esrarengiz bir biçimde bildiği o sihir numaralarını andırıyor. Ancak evrimsel biyologlar, sihirbazlar gibi doğaüstü açıklamalara başvurmuyor, belli yüzleri yeğlememizin altında bilimsel güdüler olduğunu ileri sürüyorlar. Simetri ve dengenin bizim için bu kadar önemli olmasının nedeni, onların zıtlarının -yüzde asimetri ve oransızlık- daha ana rahmine yeni düştüğünde ya da doğumdan sonraki ilk yıllarda, benliğin büyük bir kısmının henüz oluşmadığı dönemde yakalanılmış bir hastalığın işaretleri olarak görülmesidir. DNA'sında mikrop bulunan ya da rahme düşmesini izleyen aylarda zayıf düşüren hastalıklarla mücadele etmiş bir cenin, yaşadığı bu zorlukları zaman içinde oluşturduğu hatlarda açığa vuracaktır. Fiziksel görünüşümüzde genetik kaderimizi anlatan işaretler bulunur.

Beynimizin bir bölümü atalarımızdaki gibi işler, hayatta kalma arzusunu saplantı haline getirmiş bu bölüm için güzellik sağlığın en belirleyici göstergesidir; işte bunu ileri süren evrimsel biyoloji tezine karşı çıkmak aslında pek mümkün değildir. Evrimsel biyoloji ayrıca yüzün en küçük ayrıntılarına bile önem vermekte haklıdır – örneğin; burnumuzun yüzümüzde kapladığı alanın ya da kaşlarımız arasındaki aralığın bir milimetre fazla ya da az olması insanların bizimle ilgili düşüncelerinde belirleyici bir rol oynar. Bu bilim dalı, fiziksel çekimi yalnızca yüzeysel bir tepki olmaktan kurtarır. İnsanları görünüşleriyle yargıladığımızı kabul ederken bir yandan da görünüşlerin hiç de önemsiz olmadığını, tam aksine insanların derin özelliklerine işaret ettiğini ileri sürer. Birini görünce tahrik olmak o kişiyle ilgili önemli bir düşünceden büyülenmek anlamına gelir, cinsel arzu ve güzellikten etkilenme hayatın en önemli projelerinden biriyle doğrudan ilgilidir: çocuk sahibi olma.

Yalnlızca 'sağlık'tan fazlası söz konusudur. Seksilik aynı zamanda mutluluk vaadidir. Jean-Auguste-Dominique Ingres, *Madame Antonia Devaucay de Nittis*, 1807.

III.

Ancak fiziksel çekimin bu biyolojik açıklaması bir süre sonra sıradanlaşır, hatta karamsarlığa neden olur; çünkü neden belli kişilere cinsel arzu duyduğumuz sorusuna hep aynı yanıtı verir: onların sağlıklı olduğunu düşündüğümüz için.

Sağlıklı olma kriteri tabii ki bizim için önemli. Hayatımızı mutlu bir biçimde paylaşmayı istediğimiz ideal partnerlerde aradığımız özelliklerin ne kadar geniş bir yelpazeyi kapsadığı düşünülürse, ileride birlikte olmayı düşündüğümüz bir kişinin fiziksel görünüşünü beğenme nedenimizin yalnızca bedensel sağlık olmadığı açığa çıkar.

Fransız romancı Stendhal bizi bu bilimsel çıkmazdan şu özdeyişiyle kurtarır: 'Güzellik, mutluluk vaadidir.' Bazı kişileri neden güzel bulduğumuzu anlamaya çalışırken bu tanım ufkumuzu genişletebilir. Güzellik sağlığın da ötesindedir o zaman; kimi yüzleri güzel olarak niteleriz, çünkü başarılı bir ilişkinin kurulmasına yardımcı olacak özelliklerin onlarda var olduğunu içgüdülerimizle saptarız. Örneğin; o kişilerin yüz hatlarında kararlılık, zekâ, güven, alçakgönüllülük, ince ve parlak bir mizah anlayışı gibi erdemlerin işaretlerini görürüz. Bir burnun biçimine bakıp onda hastalıklara karşı direncin kanıtını bilinçaltımızın da etkisiyle görüyorsak, neden dudakların kıvrımlarında sabırlı olma becerisinin, alnın genişliğinde hayatın saçmalıklarına gülme eğiliminin işaretlerini görmeyelim?

IV.

Yüzlerimizin ne kadar çok bilgiyi iletebileceği özellikle de büyük ressamların imzasını taşıyan, gerçek hayatta tanımadığımız çekici insanların portrelerini inceleyince anlaşılır. Örneğin; Ingres'in hiç tanımadığımız Madame Devaucay portresini düşünün. Kadın son derce güzel -evrimsel biyolojinin bakış açısıyla sağlıklı- görünür. Ancak onun

bu güzelliğini karmaşıklığı içinde bir bütün olarak anlatmak istersek, DNA'sının üremeye uygun özelliklerinden başka erdemlerini de ele almamız gerekir. Kadın ilgimizi çekmeyi, hatta bizi tahrik bile etmeyi başarabilir; çünkü yüz hatları sağlıktan başka özelliklere de işaret eder. Bu özellikleri (bilimsel tutarlılık gözetmeden) sözcüklere dökebiliriz. Belki de gerçek hayatta karşılaşmayı ümit ettiğimiz bir partnerde de bu özellikleri arıyoruzdur.

Madame Devaucay'in ağzında ve gülümsemesinde *rahat ve samimi bir hoşgörünün* işareti vardır. Bu ağza sahip kadına her şeyi ama her şeyi (vergilerimizi ödemediğimizi, Fransız Devrimi sırasında kötü bir şey yaptığımızı ya da tuhaf seks alışkanlıklarımızı) anlattığımızda kadın hiçbir şekilde sert bir sesle bizden açıklama yapmamızı istemeyecek, duydukları karşısında derin bir şaşkınlığa kapılıp ahlakçı ya da geri kafalı bir tavırla bizi kınamayacaktır. Temelde düzgün olmayı başaran ruhlarımızın kimi zaman derin sorunların pençesine düştüğünü anlamayı başaracaktır, ne de olsa kendisi de benzer sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Burnunda, saf bir asaletin izleri bulunur. Burnu bir biçimde onun ayrıcalıklı bir insan olduğunu, ancak sınıfsal konumu nedeniyle de kesinlikle şımarmadığını, acı çekmenin ne olduğunu çok iyi bildiğini, ama zor koşullarda da zarafetini korumayı başardığını gösterir. Saçını toplama şekli ise aynı anda hem *katı bir disiplin anlayışını* hem *etkileyici bir duyarlılığı* akla getirir. Saçını bu şekilde toplamayı manastırdaki okulunda öğrenmiştir, kibar rahibelerin en gözde öğrencilerinden biri olduğuna hiç kuşku yoktur. Gözleri ise büyüleyici bir cesareti düşündürür. Kaba bir engizisyon üyesinin yüzüne doğrudan hiç kaçırmadan yöneltmeyi başarabilir bakışlarını. Kişisel çıkarları uğruna doğru bildiği yoldan dönecek, arkadaşlarına rahatlıkla ihanet edecek biri değildir kesinlikle.

Madame Devaucay'i güzel bulmamızın nedeni, onun yalnızca sağlıklı olduğunu düşünmemiz değildir. Sağlıklı görüntüsünü beğendiğimiz

Marni (solda), Dolce & Gabbana (sağda) Giysilerin 'seksi' olduğunu söylediğimizde yalnızca onları giyenlerin sağlıklı göründüklerini belirtmekle kalmıyor, bu giysilerin dünyayı algılama biçimlerini de beğendiğimizi açıklamış oluyoruz.

gibi yüz hatlarıyla kendisini başarıyla ifade etmeyi başaran karakterinden de bir bütün olarak etkileniriz.

Ingres'in yaptığı portre, bu türün diğer başarılı örnekleri gibi fiziksel görüntünün gerçek bir anlamı taşıyabileceğini gösterir. Portre sanatının bu kadar öğretici olmasının nedeni, konunun neredeyse tamamının hemen orada, *yüzeyde olmasıdır.* Bir dış benlik olarak bedenin, tenin altındaki derinliklerde gezinip duran iç benlikle her zaman uyumsuz olması gerekmez; ikisi birbirleriyle tutarlı bir bileşim oluşturabilirler. Bazı kişileri fiziksel açıdan çekici bulup onlarla yatmak istediğimizde onların 'gerçekte kim' olduklarının bizi hiç ilgilendirmediği doğru değildir bu durumda. Gerçekte karşımızdaki kişinin dudaklarında, teninde, ağzında ve gözlerinde heyecan verici bir iyiliği -ya da Stendhal'ın formülündeki mutluluk vaadini- görünce tahrik olabilir, ona yakınlaşma arzusuna kapılabiliriz.

V.

'Seksi' nitelemesinin psikolojik bir boyutu da giysilerde bulunur, özellikle de kadın modasında. Evrimsel biyolojinin bakış açısına bir kez daha dönüp, modanın ürününü sergilemesiyle tropik kuşların çiftleşme gösterileri arasında bir paralellik kurabiliriz. Bu kuşların tüylerinin özellikleri, nasıl belli kan parazitlerinin varlığını ya da yokluğunu gösterip gelecekteki partnere sağlıkla ilgili bir mesaj gönderiyorsa modanın da en azından belli bir mesafeden bakınca biyolojik sağlığı vurgulayan işaretler verdiği görülür. Söz konusu işaretler özellikle bacak, kalça, göğüs ve omuz bölgelerinde yoğunlaşır.

Moda bize yalnızca sağlıkla ilgili bilgi vermekle yetinseydi tek boyutlu bir iş olurdu. Oysa Dolce & Gabbana ile Donna Karan'ın, Céline ile Marni'nin ya da Max Mara ile Miu Miu'nun ürünlerini karşılaştırmak onların arasında son derece karmaşık farkların olduğunu açığa çıkarır.

Sağlığın altını çizmek modanın görevlerinden ancak biri olabilir; daha kişisel ve hırslı bir bakış açısıyla bu sanat dalının kadınlara ilginç ve arzu edilen bir insan olmakla ilgili farklı görüşleri temsil eden giysiler sunduğunu anlarız. Giysiler o sonsuz değişme güçleriyle değerler, psikolojik eğilimler ve etikle ilgili önemli açıklamalarda bulunurlar. Biz de onları ilettikleri mesajlara göre değerlendirip 'güzel' ya da 'çirkin' buluruz. Belli bir giysinin 'seksi' olduğunu söylediğimizde, üzerinde o giysi olan kişinin sağlıklı çocuklar doğurma olasılığını vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda bu giysinin temsil ettiği varoluş felsefesinden tahrik olduğumuzu da belirtmiş oluruz.

Bir tasarımcının belli bir sezon için hazırladığı giysileri onların simgesi olduğu değerler bağlamında inceleyebiliriz. Örneğin; Dior el işçiliğini, Endüstri Devrimi öncesi toplumları ve kadınlara özgü alçakgönüllülüğü anımsatırken Donna Karan özgürlük gereksinimini, mesleki rekabeti ve kent yaşamının heyecanlarını akla getirebilir; Marni de farklı olma isteğinin, hesaplı bir çocuksuluğun ve sol politik görüşlerin altını çizebilir.

Tahrik olmak, tüm benliği kapsayan bir süreçtir. Cinsel heyecana kapılmak için nasıl yaşamak istediğimizle ilgili şaşırtıcı bir hızla birbirine eklemlenen düşüncelerimizin onaylanmasına gereksinim duyarız.

3. Natalie mi? Scarlett mi?

I.

'Seksilik' kavramının karmaşıklığını kabul etsek de farklı kişilerin farklı şeylerden tahrik olması bizi hâlâ şaşırtmaya devam edebilir. Neden aynı yüzleri ve giysileri beğenmeyiz? Cinsel beğenilerimiz neden bu kadar farklıdır?

Evrimsel biyoloji kendinden emin bir tavırla belli insanları onların sağlıklı olduğunu düşündüğümüz için beğendiğimizi ileri sürer, ancak neden o sağlıklı insanı değil de öteki sağlıklı insanı yeğlediğimizle ilgili ikna edici bir tez geliştirmemiştir.

II.

Cinsellik söz konusu olduğunda sonsuz bir değişkenlik gösteren beğenilerimiz üzerine düşünmeye öncelikle hiç de daha az değişkenlik gösterdiğini söyleyemeyeceğimiz sanat zevklerimizi inceleyerek başlayabiliriz.

İnsanların neden belli sanatçıları sevdiklerini açıklamak için uzunca bir süre çaba harcayan sanat tarihçileri mantıklı bir açıklama bulamamışlardır. Her ikisi de inanılmaz güzellikte yapıtlar vermiş iki büyük sanatçıdan neden birini ötekine yeğler insan? Örneğin; neden biri Mark Rothko'yu sever de Caravaggio'nun yapıtlarını görünce içgüdüsel bir korkuya kapılır? Başka biri de neden Chagall'dan irkilir de Dali'ye bayılır?

Bu gizemin bir açıklamasını, Wilhelm Worringer adındaki Alman sanat tarihçinin 1907'de yayımlanan 'Soyutlama ve Empati' başlıklı de-

nemesinde bulabiliriz. Worringer hepimizin içimizde bir şeyin eksikliğini hissederek büyüdüğümüzü ileri sürer. Anne babalarımızın ve içinde büyüdüğümüz çevrenin bize acı veren kimi eksiklikleri vardır, zaman içinde karakterlerimizde bu eksikliklerle ilgili zayıflıklar ve dengesizlikler gelişir. İşte sanatta bize neyin çekici neyin itici geleceğini belirleyen de bu eksiklikler ve hatalar olur.

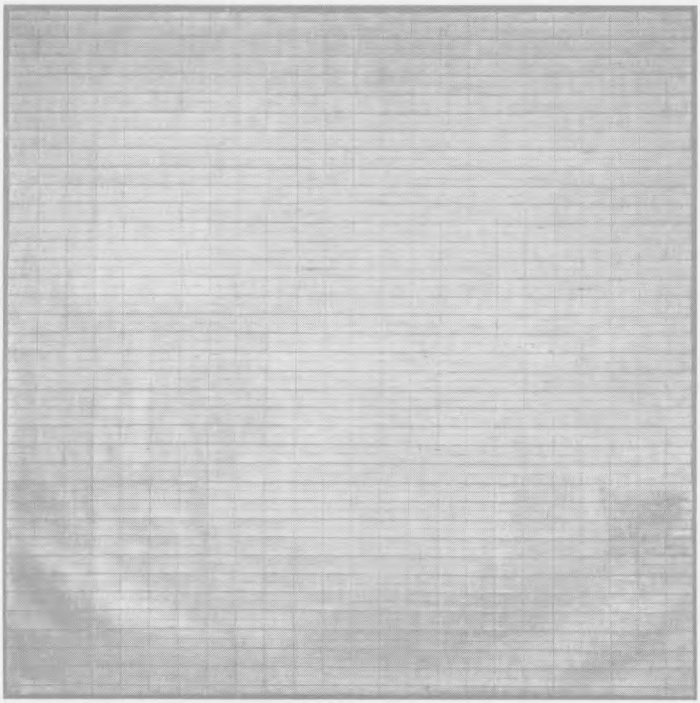
Her sanat yapıtı özel bir psikolojik ve ahlaki ortama işaret eder. Bir resmin sakin ya da huzursuz, cesur ya da temkinli, alçakgönüllü ya da kendine güvenli, eril ya da dişil, burjuva ya da aristokrat olduğunu rahatlıkla saptarız. Bu niteliklerden yeğlediklerimiz aslında kişisel tarihimizin birer yansımasıdır – daha kesin bir dille söylemek gerekirse, yeğlediğimiz nitelikler yetiştirilme biçimimiz sonucunda oluşan zayıflıklarımıza işaret eder. İç dünyamızdaki kırılganlıkları giderip daha sağlıklı bir ruh haline ulaşmamızı sağlayacak özellikleri olan sanat yapıtlarına ilgi duyarız. Hayatımızda olmayan nitelikleri sanatta bulmak isteriz. Bir sanat yapıtına 'güzel' dediğimizde, eksik olan kimi psikolojik erdemlerimiz bu yapıtla tamamlanmış demektir; başka bir yapıtı 'çirkin' bulduğumuzda ise o yapıt bizde varlıklarından rahatsız olduğumuz ya da korkuya kapıldığımız düşünce ve duyguları uyandırmıştır.

III.

Worringer bu tezini anlaşılır kılmak için kurallara uymayı seven, sakin ve ihtiyatlı insanların tutkulu ve dramatik sanat yapıtlarını beğendiklerini; çünkü bu yapıtların onların ruhsuz ve steril duygularını canlandırdığını ileri sürmüştür. Bu kişilerin örneğin Latin sanatının yoğunluğuna oldukça duyarlı olacaklarını, Goya'nın kan kırmızısı resimlerini ve İspanyol barok mimari yapılarının ihtişamını seveceklerini öngörebiliriz. Ancak Worringer'in tezine göre aynı cesur estetik anlayış, geçmişte yaşadıkları nedeniyle endişeli ve sinirli bir karakteri olanları korkutup

Bu yapıyı 'güzel' bulmak için neden korkmamız, neyin eksikliğini duymamız gerekir?
Santa Prisca y San Sebastian Kilisesi'nin ön yüzü, Taxco, Meksika

Agnes Martin, *Arkadaşlık,* 1963 (solda); Michelangelo Caravaggio, *Judith Holofernes'in Başını keserken,* 1599 (yukarıda). Her iki resim de güzeldir, bunlardan hangisini beğendiğimizi eksikliğini hissettiğimiz duygu belirler.

uzaklaştıracaktır. Bu gergin kişiler baroktan hoşlanmayacak, sakinliği ve mantığı işaret eden sanat yapıtlarının çok daha güzel olduğunu düşüneceklerdir. Bach'ın kantatlarındaki matematik kesinliği, Fransız saray bahçelerindeki simetriyi ve Agnes Martin ile Mark Rothko gibi minimalist ressamların tablolarındaki sessiz boşluğu seveceklerdir.

IV.

Worringer'in teziyle bir sanat yapıtına baktığımızda onu 'güzel' bulan kişinin hayatında nelerin eksik olduğunu, 'çirkin' bulan kişinin ise bu yapıtta neyi korkutucu bulduğunu düşünmeye yöneliriz. Aynı yaklaşım, neden bazı kişileri seksi bulup ötekileri bulmadığımızı anlamak için de ufuk açıcı bir bakış sunar.

Sanatta olanın aynısı cinsellikte de olur: Doğamızdaki rastlantısal özellikler ve çocukluğumuzdaki tuhaflıklar nedeniyle yetişkin olduğumuzda kendimizi dengesiz bir ruh halinde buluruz, bazı alanlarda çok iyiyizdir, bazılarında ise çok eksik, ya fazlasıyla endişeli ya da fazlasıyla sakinizdir, ya fazlasıyla iddialı ya da fazlasıyla pasifizdir, ya düşünce geliştirmeye fazlasıyla eğilimli oluruz ya da pratik yaşamı fazlasıyla önemseriz, ya fazlasıyla eril ya da fazlasıyla dişil yaklaşımları benimseriz. Kendimizde olmayan özellikleri gördüğümüz kişileri 'seksi' olarak niteleriz, bizi zaten var olan aşırılıklarımıza daha da itecek gibi görünen kişilerden de kaçarız.

Eşit derecede sağlıklı görünen iki kişiyle karşılaştığımızda psikobiyografimizin bizi eşleştirme becerisiyle onlardan sadece birinin bizim gözümüzde gerçekten tahrik edici olduğunu düşünürüz. Bu durumu gözümüzde canlandırmak için Natalie Portman ile Scarlett Johansson'u seçelim. Anne babamız duygularını aşırı derecede belli eden, güvenilmez kişilerse Scarlett'in yüz hatlarının heyecan ve melodramı çağrıştırdığını düşünebiliriz. Çıkık elmacık kemiklerini bizde fazlasıyla var olan bencilliğin işareti

olarak görebiliriz. Gözleri ne kadar baktığımız fotoğrafta huzurlu görünse de, bizim de eğilimli olduğumuz ve kesinlikle yaşamaya gereksinim duymadığımız yıkıcı öfke patlamalarının kıvılcımlarına ev sahipliği yapar.

Nesnel olarak bakıldığında Scarlett'ten daha güzel olmayan Natalie'yi yeğleriz, çünkü gözlerinde arzuladığımız, ancak hastalık hastası annemizin bir türlü tam olarak sağlayamadığı o huzurun izlerini buluruz. Bayan Portman'ın alnında gördüğümüz pratik ve keskin kararlılığın tahrik edici olmasının nedeni bu özelliğin kendimizde bulunmadığını düşünmemizdir (ev anahtarlarımızı sürekli kaybederiz ve sigorta formlarını doldururken hep yanlış yaptığımız endişesine kapılırız). Du-

Scarlett Johansson (solda), Natalie Portman (sağda). Neden tüm sağlıklı ve çekici insanları güzel bulmayız? Neden bu kadar keskin kişisel seçimlerde bulunuruz?

daklarının biçimi ise aceleciliğe ve ölçüsüzlüğe olan acı verici eğilimimizi mükemmel bir biçimde dengeleyen bir sabır ve ihtiyatı çağrıştırır.

Kısaca Natalie'ye ya da Scarlett'e duyduğumuz ilgiyi kendimizde nelerin eksik olduğunu saptayarak açıklayabiliriz, tıpkı Agnes Martin ile Caravaggio'nun resimlerinden neden birini daha çok beğendiğimizi anlamaya çalışırken yetişkin hayatımızdaki o farklı ve kendimize özel hatalı yönlerimizi düşünmemiz gibi. Kendimizi bir bütün olarak oluşturup tamamlayabilmek için hem sanata hem de cinselliğe gereksinim duyarız. Bu nedenle kendimizde olmayan yönleri telafi etme mekanizmalarının her iki alanda da harekete geçmesi şaşırtıcı değildir. 'Güzel' bulduğumuz yapıtların, 'seksi' olarak nitelediğimiz kişilerin özellikleri, ruhlarımızı yeniden dengeleyebilmek için gerekli olduğunu düşündüğümüz eksikliklerimizin birer işaretidir.

3. Cinsel Sorunlar

1. Aşk ve Seks

I.

Şöyle bir senaryo yazalım: Hamburglu Tomas iş gezisi için gittiği Oregon, Portland'da Jen ile tanışır. Her ikisi de yirmi sekiz yaşındadır ve bilgisayar sektöründe çalışıyordur. Tomas Jen'den görür görmez hoşlanır. Sonraki birkaç gün onu yakından tanır. Jen'in birlikte çalıştıkları insanlarla ilgili yaptığı esprilere güler, alaycı bir ton içeren politik görüşlerine ve müzik ve sinemayla ilgili parlak düşüncelerine bayılır. Onda gördüğü sevgi dolu bir yönden özellikle etkilenir: Akşam yemeğinde Jen iş gezisi için başka bir şehirde de olsa her akşam mutlaka annesini aradığını ve hayattaki en yakın arkadaşının on bir yaşındaki, ağaçlara tırmanmayı seven erkek kardeşi olduğunu söylediğinde onun ne kadar hoş biri olduğunu düşünür. İş arkadaşlarından biri Tomas'a Jen'i nasıl bulduğunu sorduğunda, onu çok beğendiğini itiraf eder.

Jen de Tomas'dan hoşlanır, ama aynı tarzda değil. Tomas'ı kaldığı otel (Crown Court Inn) odasındaki yatağın mor örtüsüne yatırıp ata biner gibi üstüne oturmayı planlar. Penisini ağzına aldığında Tomas'ın yüzünü kaplayacak zevk dolu ifadeyi hayal eder. Tanıştıkları ilk günden beri sürekli yarı giyinik vücudunun farklı pozisyonlarda nasıl görüneceğini düşünür. Kısa bir süre önce de birlikte çalıştıkları toplantı odalarından birinde seviştiklerini hayal etti. Ancak -şu an dürüst bir arkadaş, iyi bir vatandaş olan ve günün birinde de iyi bir anne olacağına hiç kuşku olmayan- Jen, Tomas'la ilgili cinsel fanteziler kurmakla yetinmeyi düşünür, çünkü

Tomas'ın uzun süreli ilişki yaşayabileceği biri olmadığından son derece emindir. Onun o neşeli ruh haline, hayvanlara olan düşkünlüğüne ve koşmaya olan tutkusuna hayat boyu katlanabileceğini hayal bile edemez. Daha dün akşam Tomas'ın doktorların teşhis koyamadığı bir hastalık yüzünden acı çeken ve bakımevinde kalan büyükannesiyle ilgili anlattığı o uzun hikâyeyi dikkatle dinleyebilmek için çok çaba harcaması gerekti.

II.

Bu erkekle kadının yaşadığı ikilem aslında bizim toplumumuza özgü bir ikilemdir. Aşk ve seksle ilgili çoğu zaman birbirinden farklı hedeflere yönelen arzularımızı kelimelere döküp anlamaya çalışmamızda içinde yaşadığımız toplum bize hiç yardımcı olmaz. Gereksinimlerimizi ifade etmekten özenle kaçınır, asıl yaşamak istediklerimizin etrafında parmak uçlarımıza basarak dolanıp dururuz. Bu sırada da doğal olarak sürekli yalan söyler, karşımızdakilerin kalbini kırar, geceleri kendimizi başarısız ve suçlu hissederek acı çekeriz.

İnsan ilişkilerinde şu aşamaya henüz gelmedik: Jen, Tomas'a onunla sadece seks yapmak istediğini, başka hiçbir şey yaşamak istemediğini açıkça söyleyemez. Çoğu kişi böyle bir açıklamanın kaba (belki de zalim), insanlıktan yoksun ve terbiyesiz olduğunu düşünür.

Ancak Tomas da tam olarak ne *istediğini* dürüstçe ifade edemez, çünkü Jen'de aşkı bulmayı arzuladığını söylediğinde toplum onun aşırı duygusal, zayıf biri olduğunu düşünecektir. Tomas'ı Jen'e 'Seni sevmek ve hayatımın sonuna kadar şefkatle senin yanında olmak istiyorum' demekten alıkoyan tabu, Jen'i ona 'Otel odamda seninle sevişmeyi sonra da seni bir daha hayatım boyunca görmemeyi istiyorum' demesini engelleyen tabu kadar güçlüdür.

Bir ilişki yaşayabilmek için her ikisinin de asıl istekleriyle ilgili yalan söylemesi gerekir. Jen, Tomas'a tamamen cinsel bir ilgi duyduğunu,

Tomas da aşka duyduğu özlemi Jen'de gidermeyi planladığını çok iyi gizlemek zorundadır. Tomas bu hayalini Jen'e sezdirdiği an kızın ortadan kaybolmasından endişe eder. Aslında her ikisi de birbirlerine kesinlikle itiraf etmedikleri gerçek isteklerine ulaşmayı ümit ederler. Gerçek istekle dile getirilen istek arasındaki uyumsuzluk, ihanetlerin ve hayal kırıklıklarının yaşanmasına neden olur. Aşkı isteyen ama yalnızca seks yapan taraf kendisini kullanılmış hisseder. Gerçekten seks isteyen taraf ise seksi almak için aşkı da istermiş gibi görünür ve zorla ya da kandırılarak kendisini bir ilişkinin içinde bulduğunda ya da becerip ilişki yaşamadan uzaklaştığında yozlaşmış ve onursuz biri olduğunu düşünerek acı çeker.

III.

Toplumumuz Tomas ile Jen'in ve onlar gibilerinin böyle kötü bir son değil de iyi bir son yaşaması için ne yapabilir? Öncelikle, toplumumuz iki istekten birinin ötekine göre daha ahlaki olduğunu iddia etmekten vazgeçmelidir. Seksten çok aşk istemek ya da seksin yerine sadece aşk istemek bunun tam tersinden daha 'iyi' ya da daha 'kötü' değildir. İnsani hislerimiz ve arzularımız arasında her ikisine de yer vardır. İkinci olarak, bu iki gereksinimin suçlanıp ahlaksız damgası yemekten korkmadan, özgürce ifade edilebilmesi için gerekli ortamı toplumumuzda yaratmayı başarmalıyız. Her iki zevk dolu eylemle ilgili oluşturulmuş tabuların etkisini hafifletirsek isteklerimizi gizlemenin neden olduğu kalp kırıklıklarının ve suçluluk duygularının yoğunluğunu da azaltmış oluruz.

Seks yapmanın tek yolu, âşıkmış gibi davranmak olduğu sürece bazılarımız yalan söyleyip âşık pozuna bürünmeye devam edecektir. Uzun süreli aşkı bulmanın tek yolu da yeni tanıştığı biriyle otel odasında tek gecelik seks yapmak için can atan pervasız bir serseri gibi görünmek olduğu sürece bazılarımız da ertesi sabah terk edilmiş biri olarak acı içinde uyanacaktır.

Aşk gereksinimi ile seks gereksiniminin birbirine eşit olarak görülmesinin, birinin ahlaki cilasının silinmesinin zamanı çoktan gelmiştir. Her iki gereksinim de birbirinden bağımsız olarak hissedilebilir ve her ikisi de eşit değerde ve önemdedir. Ne aşk ne de seks için yalan söylemek zorunda kalmamalıyız.

2. Cinsel Reddedilme

I.

Çekici bulduğumuz biri, bu tür şeyler söylenirken kullanılan o öldürücü yumuşaklıktaki ses tonuyla bizimle daha çok arkadaş olmayı yeğleyeceğini açıkladığında zaten bildiğimiz bir gerçek bir kez daha doğrulanmış olur: Tüm hayatımız boyunca düşündüğümüz gibi çirkin, iğrenç, dokunulmayacak kadar tiksinti uyandıran bir insan, kısaca Fil Adam ya da Kadın'ın modern çağdaki versiyonuyuzdur. Reddedilmenin bu kadar üzücü olmasının nedeni, yalnızca fiziksel görüntümüzün değil, bir bütün olarak benliğimizin beğenilmediğini acıyla fark etmektir. Aslında reddedilen, bizim bu dünyada var olma hakkımızdır (bu noktada müzik setinde Bach ya da Leonard Cohen çalarken yastığa yüzümüzü gömüp hıçkırıklara boğuluruz).

II.

Bu kitabın bir önceki bölümünde başkalarının bizde yüzeysel olarak fark ettiği cinsel çekimin aslında daha derinlerde bir şeye işaret ettiğini, o kişilerin kendi benlikleriyle ilgili değerlendirmelerini yansıttığını ısrarla vurguladık. Şimdi ise bu durumun her zaman bu kesinlikte yaşanmadığını, ruh sağlığımızı hayal kırıklığının darbelerinden koruyabilmek için açıklamamız gerekir.

Cinsel reddedilmeyi, birinin bizim ruhumuza bakıp benliğimizin her köşesinden nefret etmesi olarak görmemeliyiz. Gerçek çok daha basittir ve daha az acı verir: O kişi herhangi bir nedenle bizim görüntümüzden tahrik olmamıştır. Kişinin verdiği bu yargının otomatik, bilinçdışı ve de-

ğiştirilemez bir yargı olduğunu bilmek rahatlatıcı olur. Bizi reddeden kişi bilinçli bir tavırla kötü davranmayı yeğlememiştir, yalnızca başka seçeneği olmadığı için böyle davranmıştır. Kimin bizi tahrik edeceğini kendimiz belirleyemeyiz, tıpkı neli dondurmayı ya da hangi resim tarzını seveceğimizi belirleyemediğimiz gibi.

Reddedildiğimiz kriz anlarında, arzu duymamızın bizim için çok iyi olacağı birinden (bize çok kibar davranmıştır, sevgilisi de yoktur, üstelik de bizden fazlasıyla hoşlanıyordur) nasıl da uzak durduğumuzu anımsamanın çok yararı olur. Aslında bu talihsiz kişiden nefret ettiğimiz de söylenemez. İçimizden keşke onunla yatmayı arzulasam diye geçirmişizdir, hatta onun hoş biri olduğunu da düşünmüşüzdür, ama işte bizim cinsel benliğimizin çok başka beklentileri vardır ve bu beklentilerini değiştirmeye de hiç mi hiç niyeti yoktur.

III.

Cinsel reddedilmenin neden olduğu acının temelinde bu reddi *ahlaki* bir yargı olarak görme eğilimimiz vardır. Aslında son derece *rastlantısal* bir yargıdır bu. İyi geçmeyen randevuların talihin kötü bir oyunu olduğunu düşünürsek kendimize işkence etmeyi bırakabiliriz.

Meteorolojinin tarihi bunu nasıl yapabileceğimizi gösterir. İlkel toplumların neredeyse hepsinde insanlar (tarlaları mahveden, sokakları ve evleri göle çeviren) şiddetli fırtınaları yukarıdan gelen bir ceza, tanrıların kızgın, insanların da suçlu olduğunu gösteren bir işaret olarak gördüler. Meteoroloji bilimi zaman içinde insanların bu tür yanlış ve tehlikeli batıl inançlardan kurtulmasına yardımcı oldu. Durmak bilmeyen yağmurun sorumlusunun bizler olmadığını çok iyi biliyoruz artık; yağmur, atmosfer koşullarının okyanusun üstünde ya da dağların arkasında rasgele bir oluşum gerçekleştirmelerinin sonucunda yağıyor. Tuhaf bir şanssızlıktan ibaret olan ve kesinlikle bizim payımızın olmadığı yağmur, tarlaları-

mızı çamura dönüştürüyor ve kahverengi su dalgalarıyla köprülerimizi birer kibrit çöpüymüş gibi yıkıp geçiyor. Yağmurun *bizim* işlediğimiz bir suç nedeniyle yağdığını düşünmek, paranoyanın ele geçirdiği sefil bir ruh halinin işi olabilir ancak.

Havayı değerlendirmeyi öğrendiğimiz gibi, bize o yumuşak ses tonuyla gece erken yatmayı planladıklarını söyleyenleri de anlayışla karşılamayı öğrenmeliyiz. Kiminle yatmak isteyeceğimizi biz belirlemiyoruz; günümüzde bilim ve psikanaliz, bu seçimin bilinçli zihnimizin harekete geçmesinden çok önce gizli güçler tarafından yapıldığını açıklamış durumda.

Yoğun bir acıyla kavrulurken ne kadar inanması zor olsa da bazen 'hayır' sadece 'hayır'dan ibarettir.

3. Cinsel İsteksizlik

i. Ara

I.

Daisy ile Jim adındaki bir çifti hayal edelim. Yedi yıllık evliler ve Mary (2 yaşında) ile William (6 yaşında) adında iki küçük çocukları var. Londra'nın güneyindeki bir evin yatak odasındayız, hafta içi bir günün akşamı saat dokuz buçuk. Daisy ile Jim yatakta kendi yerlerini almışlar, odadaki televizyon açık. İtalya ve İtalyan mutfağı üzerine olan gezi programını Daisy'nin izlediği pek söylenemez, çünkü o sırada bir elinde cımbız, bir elinde ayna kaşlarını almakla meşgul. Kalın kaşlı bir kadın Daisy, onun bu halini Jim çok beğeniyor ve kalın kaşların karısının cinsel enerjisine işaret eden bir özellik olduğuna bilinmeyen bir nedenle inanıyor.

Daisy az önce duş aldı, şimdi beyaz bir havluya sarılmış halde uzanıyor, havlu beline doğru kaymış, göğüsleri ortada. İlişkilerinin daha çok yeni olduğu ilk günlerde Jim şu an yanında olan göğüslerin nasıl göründüğünü o kadar çok merak etmişti ki, uçlarının çevresini ilk kez yaladığında duyduğu heyecandan aklını yitirecek gibi olmuştu. Oysa şimdi bu göğüsler hemen yanında öylece duruyor ve hiç de ilgisini çekmiyor, zihninde hayaller kurmasına yol açmıyor, kalbinde heyecan yaratmıyor. Bir başparmak ya da bacağın dizden aşağısı kadar önemsiz gözünde. Erotizmin çıplaklıkla pek ilgisi olmadığını biliyoruz artık. Karşılıklı tahrik olunabileceği düşüncesi erotizmi yaratır. Çıplak halde yatakta uzanan bir çiftin aklından böyle bir düşünce pek sık geçmez, ancak bir dağ yamacından telesiyejle aşağı inen, üzerlerinde kalın kayak

kıyafetleri olan, eldiven ve yün şapka takmış bir çiftin uyarılma olasılığı çok daha yüksektir. Televizyonda sunucu fıstıklı dondurmayı tanıtmaya başlar, bu sırada evli çiftimizin yataklarında sergilediği çıplaklığa Baltık ülkelerinin çıplaklar kamplarında hissedilen o steril ve duygusuz hava egemen olur.

Gezi programı sona erer, Daisy elindeki aletleri komodinin üstüne koyar. Jim uzattığı eliyle Daisy'nin elini hafifçe kavrar. İkisinden de bir hamle daha gelmez. Çifti öylesine izleyen biri, gördüğü bu sahnenin çok masum olduğunu düşünebilir, ancak gerçekte çok başka bir şey olmaktadır: Jim sevişme başlatmak istemektedir.

Uzun bir ilişkide ya da evlilikte, bir tarafın ötekini sevişmeye ikna etmek için çaba harcayıp bu çabanın boşa çıkma olasılığıyla endişelenmesine doğal olarak artık gerek kalmaz. Ancak hem uzun ilişkide hem de evlilikte seks yapmanın *teoride* her zaman varlığını koruyan bir olasılık olması, ne seksin kendisini her an ulaşılır kılar ne de ona giden yolu her koşulda kolaylaştırır. Üstelik seksin her an olası olması, ona karşı bir isteksizlik geliştirmeye de neden olur; bu isteksizlik başka bağlamlarda kolayca çözülebilecek bir sorunken uzun ilişki ya da evlilikte kronik bir soruna dönüşebilir. Barda karşılaştığımız bir kişiden red cevabı almak sonuçta hiç de şaşırtıcı ya da yaralayıcı olmayabilir; bu tür reddedilmelerin yol açtığı hayal kırıklığının üstesinden rahatlıkla gelebiliriz. Hayatımızı paylaşmak üzere yola çıktığımız kişinin bizi reddetmesi ise çok daha tuhaf ve aşağılayıcı bir deneyim olur.

Daisy ile Jim'in son sevişmelerinin üzerinden tam dört hafta geçti. Son sevişmelerini izleyen ay boyunca ülke kıştan bahara girdi. Sümbüller açtı, yeni doğmuş bülbüller ilk uçuşlarını yaptı, arılar kentin çiçeklerine baharlarda düzenledikleri vahşi saldırılarına başladı. Sevişmeye verdikleri bu son ara biraz uzun da görünse çift daha önce de buna benzer aralar yaşadı: Bundan bir önceki ara tam altı hafta sürmüştü, ondan

önceki de beş hafta. Geçen yıl boyunca yalnızca dokuz kez ilişkiye girmişlerdi.

Jim bu istatistik verilerden çok utanıyor, çünkü bu verilerin benliğindeki önemli bir eksikliği gösterdiğini düşünüyor. Bu durumda kuşkusuz incinmiş bir gurur var ortada, ancak aynı zamanda kişisel boyutu aşan toplumsal bir boyut da söz konusu; çünkü toplumun genel olarak seksle ilgili değerlendirmeleri de işin içine giriyor. Çağımızın egemen kültürü, arzunun özgürleşmesine öncelik tanırken insanların vücut hatlarını bol giysilerle saklamaktan vazgeçmelerini, seksi duygusal açıdan zenginleştirici, masum bir boş zaman uğraşı olarak görmelerini ve kadınların planlamadan olan bebeklerini doğurup büyütmekten korkmamaları gerektiğini zihinlere kazıdı.

Jim Daisy'yle olan cinsel hayatıyla ilgili kimseyle de konuşamıyor. Akşam yemeğinde buluştuğu arkadaşlarına aynı anda hem bu kadar ciddi hem de önemsiz gibi görünen bu sorununu açmayı beceremiyor.

"Uykun geldi herhalde," diyor Daisy'ye. Ama asıl demek istediği şu: "Beni istediğini gösteren bir eylemde bulunman için yalvarıyorum sana."

"Çok erken kalktım bu sabah," diye cevap veriyor Daisy esneyerek. Jim, otuz dokuz yıllık psikolojik tarihinin yardımıyla bu cevabı şöyle yorumluyor: "Ben senden gerçekten iğreniyorum."

Işığı kapatıp karanlıkta yan yana hiç konuşmadan uzanıyorlar. Jim, karısının birkaç kez döndüğünü, en sonunda sırtını ona dönüp cenin pozisyonu alınca rahat ettiğini duyup hissediyor. Dışarıdan sesler geliyor: korna sesleri, kedilerin miyavlamaları, bardan dönenlerin arada bir attığı küçük çığlıklar ve kahkahalar. Jim kendi içinden ise tek bir sesin çıktığını duyuyor: yaşadığı aşağılanmanın neden olduğu küt diye dibe vurma sesi.

II.

Resmileşmiş ilişkilerde sekse ara vermenin temel ve masum nedeni, günlük hayat uğraşlarından erotizmin egemen olduğu dünyaya geçme zorluğudur. Seks sırasında benimsediğimiz kişilik özellikleriyle öteki günlük uğraşlarımızı sürdürmek için gösterdiğimiz kişilik özellikleri birbirine taban tabana zıttır. Evlilik -hemen olmasa bile iki üç yıl içinde- bir evi çekip çevirme ve çocuk büyütme etkinliklerini zorunlu kılar. Bu etkinlikler, küçük bir işyerinin yürütülmesi için gerekli olan etkinliklerden pek de farklı değildir, aynı bürokratik ve kuralcı becerilerin uygulanması gerekir. Söz konusu beceriler, zaman kullanımını, disiplinli hayat programını, söz dinlemeyenlere karşı iktidar kullanımını ve onlara zorla kuralları benimsetmeyi içerir.

Sekste ise tüm bunların zıttı olan eğilimler öne çıkar. Seksin doğası gereği içerdiği rahatlık, hayal gücü ve kontrolsüzlük, günlük hayattaki düzenleme ve sınırlama rutinlerini kırmak zorundadır. Cinsel arzu bir kez uyandı mı idareci olarak üstlendiğimiz görevleri yerine getiremez hale gelir ya da en azından bu konuda yoğun bir isteksizlik yaşarız. Seks yapmaktan kaçınmamızın nedeni seksin eğlenceli olmadığını düşünmemiz değildir; seksin yaşattığı zevklerin, evdeki hayatımızın bize yüklediği zorlu görevleri yerine getirme becerimizi sekteye uğratacağını bildiğimiz için seks yapmayı erteleriz. Sevişmeyi reddetmemiz, dağa tırmanmaya ya da koşmaya hazırlanan bir sporcunun Walt Whitman'ın ya da Tennyson'ın yazdığı bir şiiri, duygusal coşkuya ve hayale sürükleyen esrikliğe kapılırım diye okumak istememesine benzer.

Seksin aynı zamanda evi birlikte yönettiğimiz ortağımızla olan ilişkimizi değiştiren ve dengesizleştiren bir etkisi de vardır. Seksi başlatan taraf, insanı küçük düşüren cinsel gereksinimlerini açığa çıkararak zırhlarından soyunmuş olur. Bu noktada pratik projeleri -ne tür bir temizlik aleti alacağımızı ya da gelecek yıl tatile nereye gideceğimizi- konuşma-

yı bırakıp daha cesur taleplerde bulunmak gerekir. Örneğin; karımızdan arkasını dönüp itaatkâr bir hemşire gibi öne eğilmesini ya da baldırlarına kadar çıkan bir çizme giyip bize hakaret etmesini isteyebiliriz. Gereksinimlerimizi karşılayabilmek için söyleyeceğimiz istekler, belli bir uzaklıktan bakınca o kadar komik ve rezil görünür ki biz de sonunda bunları dile getirmekten vazgeçeriz, ne de olsa normal ve düzgün hayatımızı birlikte planladığımız, güvendiğimiz ve sürekli yanımızda olan kişinin bunları duymasını pek istemeyiz.

Aşkla ilgili kabul gören bakış açısı, iki tarafın da birbirini sevdiği, gerçek bir ilişkinin kendimizi cinsel açıdan ifade etmek için ideal ortamı yarattığını ileri sürer. İki yüz davetlinin önünde bir kilisede sonsuza kadar birlikte olma sözü verdiğimiz kişiye en tuhaf gereksinimlerimizin bir kısmını açıklamaktan utanmamamız gerekir bu bakış açısına göre. Ancak gereksinimlerimizi açıklamak için kendimizi güvende hissedeceğimiz bir ortam değildir bu kesinlikle. Yüzümüze lastik bir maske takıp ensest bir ilişkideymiş gibi davranarak sert bir seks yaptığımız kişinin otuz yıl boyunca sabahları kahvaltı edeceğimiz kişi olmasını istemeyiz doğal olarak.

İnsanları âşık olunacak ve seks yapılacaklar olarak ikiye ayırmak yalnızca erkeklere özgü gibi görünse de kadınların da bu tür ayrımları benimsedikleri rahatlıkla söylenebilir. Rahibe/orospu ikiliğinin kadınlarda çok sık rastlanan karşılığı, efendi adam/piç ikiliğidir. Kadınlar dinlemeyi ve kendisini ifade etmeyi bilen, sıcakkanlı ve düşünceli erkeklerin teorideki çekiciliğine önem verseler de, sevişme biter bitmez başka bir kıtaya doğru yolculuğa çıkan o zalim haydutların üstün cinsel çekimlerini de yadsımazlar. Bu senaryodaki 'orospu' ile 'piç'in ortak yönü, duygusal ve fiziksel olarak sürekli yanımızda olmamalarıdır; cinsel tuhaflıklarımıza ve hassaslıklarımıza tanıklık eden ve bize sürekli onları hatırlatan kişiler olarak hep yanı başımızda olmayacaklarını bili-

riz onların. Seks kimi zaman iyi tanıdığımız ve hayatımız boyunca göreceğimiz biriyle yapılamayacak kadar özel bir etkinlik olur.

III.

Sigmund Freud bu noktadan daha da ileriye gitmişti. Uzun süredir birlikte olduğumuz partnerlerimizle seks yapmakta birçoğumuzun yaşadığı zorluğun nedeninin çok daha derinlerimizde bir yerde yattığını ve düşündüğümüzden çok daha karmaşık olduğunu sert bir üslupla ifade etmişti. 1912'de yazdığı makalesinin başlığının tuhaf bir güzelliği vardı: 'Aşk Alanında Aşağılanmaya Olan Evrensel Eğilim Üzerine'. Freud bu makalede hastalarının acı çekmesine neden olan o iç burkan ikilimi şöyle özetler: 'İnsanlar sevdiklerine arzu duyamazlar, arzu duyduklarını da sevemezler.'

Freud'un bakış açısına göre cinsel hayatımız yetiştirilme tarzımızla bağlantılı iki durumdan kaçınılmaz bir biçimde etkilenir: İlk olarak, çocukluğumuzda tabuların kesinlikle seks yapmamızı yasakladığı kişilerden sevgiyi öğreniriz; ikinci olarak da yetişkin olduğumuzda çocukken en çok sevdiğimiz kişilerle güçlü (ancak bilinçaltının yönlendirdiği) benzerlikler taşıyan kişileri sevgili olarak seçeriz. Bu iki durum bir araya gelip içinden çıkılmaz bir ikilem yaratır: Ailemizin dışında birini ne kadar çok seversek çocukluğumuzda ailemizle kurduğumuz, samimiyete ve güvene dayanan ilişkiyi o kadar çok anımsarız – bu yüzden de o çok sevdiğimiz kişiye cinsel arzularımızı dile getirmekte içgüdüsel olarak zorlanırız. Kökeninde aile içi üremenin yol açacağı genetik tehlikeleri önlemek için oluşturulmuş olan ensest tabusu böylelikle uzaktan da olsa hiçbir akrabalık bağımızın olmadığı biriyle cinsel ilişki yaşamaktan zevk alma şansımızı azaltır ve hatta yok eder.

Ensest tabusunun evlilikte yeniden ortaya çıkma olasılığı özellikle çocuklar olunca artar. O zamana dek bilinçaltımızda sevgili seçimlerimi-

zi yönlendiren anne babalarımızın kişilik özelliklerini hatırlatan işaretler, gençlik, moda giysiler, gece kulüpleri, yurtdışı tatiller ve alkol gibi doğal afrodizyakların etkisiyle pek de fark edilmez. Ancak bebek arabası antreye konulduğu an tüm o koruyucu ilaçlar etki etmemeye başlar. Partnerimizin anne ya da babası olmadığımızın farkındaymış gibi görünürüz, ama bu farkındalık, günün büyük bir bölümünde 'anne' ve 'baba' rollerini oynayan her iki tarafın bilinçaltında yavaş yavaş yok olmaya başlar. Bu rolleri partnerimiz için benimsemiyor olsak da, partnerimiz bizi gün boyu sürekli bu roldeyken gözlemlemek zorunda kalır. Çocuklar yatırılır yatırılmaz partnerlerden birinin ötekine -Freud'un o çok sevdiği dil sürçmelerinden birini yaşayıp- 'anne' ya da 'baba' diye seslenmesi hiç olmayacak, garip bir durum değildir kesinlikle. 'Anne' ya da 'baba' diyen seslerde bir de gün boyu çocuklarla uğraşırken kullanılan o yorgun ve sert ton rahatlıkla fark edilir.

Her iki taraf da şu çok iyi bilinen ama sıklıkla unutulan iki gerçeği hatırlamakta zorlanır: Aslında birbirlerine tamamen eşit olan iki bireydir onlar ve anne ya da babayla seks yapma düşüncesi iticidir, ancak birbirleriyle seks yaptıklarında böyle bir eylemde bulunmuş olmayacaklardır.

IV.

Kadınlar ve erkekler uzun süreli ilişkilerinden kendilerinden genç yeni sevgilileri için vazgeçtiğinde genellikle bu davranışları, yitirdikleri gençliklerinin basit ve acınası bir arayışı olarak yorumlanır. Ancak onları bu davranışa iten, bilinçaltının derinlerindeki neden daha da üzücüdür: Yıllardır birlikte oldukları partnerlerini terk edenler, belki de partnerlerinin benliğini ele geçirmiş olan anne ya da babalarının hayaletinden kaçıyorlardır. Bu hayalet yüzünden artık partnerleriyle hiçbir cinsel yakınlık kuramayacak duruma gelmişlerdir.

Ancak seks ensest tabusuyla kirlendiğinde çıkış yolu tabii ki yeni bir partnerle sıfırdan bir ilişkiye başlamak değildir; çünkü yeni partnerler

de ilişki zaman içinde sağlamlaştığında tıpkı eskileri gibi anne babaları anımsatan figürlere dönüşeceklerdir. Asıl gereksinim duyduğumuz yeni bir kişi değil, tanıdığımız kişiyi farklı şekilde algılamamızı sağlayacak yeni bir bakış açısıdır.

Bu yeni bakış açısını kazanmak için ne yapabiliriz? Yapılacak şeylerden biri yalnızca küçük bir azınlığın onayladığı, ancak tüm uzun süreli ilişkilere faydası olan farklı cinsel deneyimlerden birini yaşamaktır.

Bazı çiftler birlikte üçüncü bir kişiyi, tamamen yabancı birini bulup içlerinden biri onunla seks yaparken ötekinin izlemesinden zevk alırlar. Röntgenci konumundaki taraf, partneriyle seks yapma hakkını üçüncü bir kişiye isteyerek vermiştir ve şimdi de partnerinin bu üçüncü kişi tarafından sekse hazırlanmasına tanık olmaktan erotik bir zevk alıyordur.

Bu üçüncü kişiye yapılan bir iyilik değildir. Aslında üçüncü kişi tamamen farklı bir amaç için bulunmuştur: röntgenciye partnerinin hangi özelliklerinin tahrik edici olduğunu anımsatmak. Röntgenci yirmi yıldır birlikte olduğu partnerine karşı ilk buluştukları gece duyduğu heyecanı yabancının aracılığıyla yine duyabilir.

Bir başka deneyim türü de çiftlerden birinin ötekinin çıplak fotoğraflarını çekmesi, sonra da bu fotoğrafları bu tür çalışmalara ayrılmış bir internet sitesine gönderip dünyanın farklı yerlerinden gelen yorumları okumasıdır.

Bu tür cinsel deneyimler, gelenekler, kıskançlık ve korku nedeniyle pek sık yaşanmaz. Ancak yine de bize ilişkilerimizi sağlıklı yaşamak için gerekli olan bazı algılama mekanizmalarını anımsatmayı başarırlar. Sekse uzun aralar vermekten kurtulmanın yolu, partnerimize onu ilk kez görüyormuş gibi bakmayı öğrenmekten geçer.

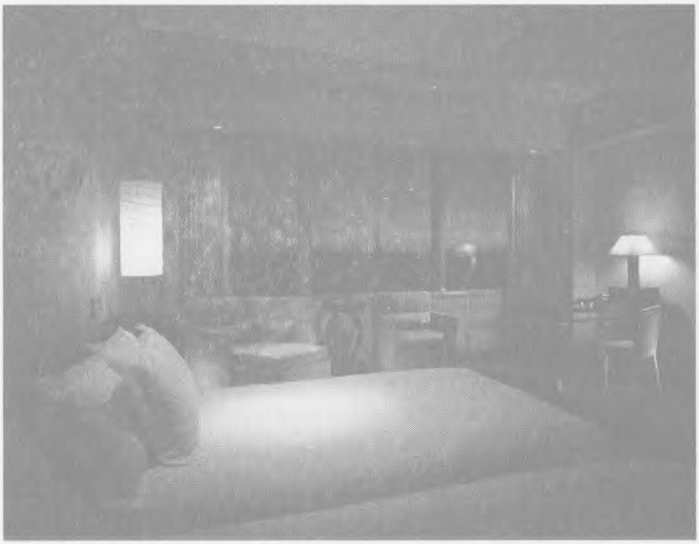
Partnerimizi yeniden algılamanın daha güvenli ve huzurlu bir yolu da bir geceliğine bir otelde kalmaktır. Partnerimizin erotik özelliklerini fark etmeyi biraz da günlük hayatlarımızı sürdürdüğümüz ev ortamının

hep aynı olması yüzünden beceremeyiz. Halının ve koltukların değişmeyen varlığının bizi seksten soğuttuğunu ileri sürebiliriz, çünkü evlerimiz bizi, aile bireylerini orada sergiledikleri davranışlara göre algılamaya yönlendirir. Fiziksel arka plan sürekli orada yapılan etkinliklerle -evi süpürmek, bebeğe biberonla süt vermek, çamaşır asmak, vergi formlarını doldurmak- renklenir, sonra da bu renklerle oluşan ruh halini bize yansıtır ve zihnimizi hiç fark ettirmeden farklı düşünceler geliştirmekten alıkoyar. Mobilyalar bize sürekli değişemeyeceğimizi söylerler, çünkü kendileri hiç değişmezler.

İşte otellerin metafizik önemi de bu durumdan kaynaklanır. Otel odalarının duvarları, yatakları, rahat ve kabarık minderli koltukları, oda servisi mönüleri, televizyonları, ambalajlı küçük sabunları lükse olan gereksinimimizi gidermekten daha fazlasını yaparlar; bizi aynı zamanda uzun süredir izini kaybettiğimiz cinsel benliğimizle buluştururlar. Daha önce hiç girmediğimiz bir küvette partnerimizle birlikte yatmak, aklımızdan bile geçmeyenleri yaptıracak kadar güçlü bir arzu duymamızı sağlar. Uzunca bir zamandır aile hayatının zorunlu kıldığı rollerin arkasına gizlediğimiz, birbirimize ilk kez çekim duymamızı sağlayan cinsel kimliklerimizi yeniden keşfettiğimiz için zevkle seksin kucağına atabiliriz kendimizi. Partnerimizi yeniden tüm güzelliği ve çekiciliğiyle fark etmek için şunlardan da rahatlıkla yararlanabiliriz: bir çift bornoz, bir meyve sepeti ve daha önce hiç ayak basmadığımız bir limanın pencereden görünen büyüleyici manzarası.

V.

Partnerimizi yeniden arzulamayı nasıl başaracağımızı düşünürken ressamların dünyayı resmetme işine nasıl yaklaştıklarını incelemek öğretici olabilir. Aşık ve ressam farklı işlerle meşgul olsalar da aynı insani zaaftan muzdariplerdir: çok çabuk alışıp sıkılmaya olan evrensel eğilim

Halı hep aynı olduğu sürece sık sık sevişmeyi beceremeyiz. The Park Hyatt Hotel, Tokyo.

ve bilinen şeyin ilgi göstermeye değer olmadığına olan köklü inanç. Hiç de adil olmayan bir tutum benimseyerek sürekli yenilik peşinde koşar, romantik klişelerden, melodramlardan ve büyüleyici ortamlardan sonsuz bir zevk duyarız.

Bazı büyük sanat eserleri, bizi bildiğimizden emin olduğumuz bir şey üzerine yeniden düşündürme ve fazlasıyla tanıdık olan bir peyzajın daha önce gösterilmemiş, derinliklerde gizlenmiş, yeni büyüleyici özelliklerini açığa çıkarma gücüne sahiptir. Bu tür eserlere bakınca bize son derece sıradan gelen durum ve özelliklerle yeniden ilgilenmeye başlarız. Dünyayı akşamları örten gökyüzü, bir yaz gününde çıkan rüzgârın kökünden söktüğü ağaç, bir avluyu süpüren çocuk ya da büyük bir Amerikan kentindeki bir restorana geceleri egemen olan o hava birden sıkıcı ya da zaten bildiğimiz durum ya da özellik olarak değil, ilginç ve karmaşık bir alan olarak öne çıkar. Bir ressam bir sahnenin en etkileyici, dramatik ve ilginç özelliğini vurgulamanın ve dikkatimizi bu özelliğe çekmenin yolunu her zaman bulacaktır. Böylece biz de daha önce sıkıntıyla baktığımız o sahneye yeniden ancak bu kez ilgiyle bakarız ve kendi çevremizde de Constable, Gainsborough, Vermeer ve Hopper'ın kendi çevrelerinde gördüklerine benzer bir şeyler görmeyi başarırız.

On dokuzuncu yüzyılda Fransa'da aşçılar, gurmeler ve çiftçiler dışında çok az kişi kuşkonmazın ilginç olduğunu düşünmüştür. Ancak bu durum Edouard Manet'nin 1880'de sıkıca bağlanmış bir demet kuşkonmazı resmetmesiyle değişti. Manet, yaptığı resimle bu ilkbahar sebzesinin her yıl aynı büyüleyicilikle topraktan bitivermesine dikkatleri çekti. Manet'nin teknik becerileri ne kadar örnek alınacak nitelikte olsa da bu resim şaşırtıcı etkisini kuşkonmazın güzel özelliklerini *yaratarak* değil zaten var olduğunu bildiğimiz, ancak o alışkanlıktan ibaret, bozuk görme biçimimizle artık fark etmediğimiz bu özellikleri bize *anımsatarak*

Uzun süreli ilişkilerde Manet'nin kuşkonmazı gösterme biçiminden alınacak dersler vardır. Edouard Manet, *Kuşkonmaz Demeti,* 1880.

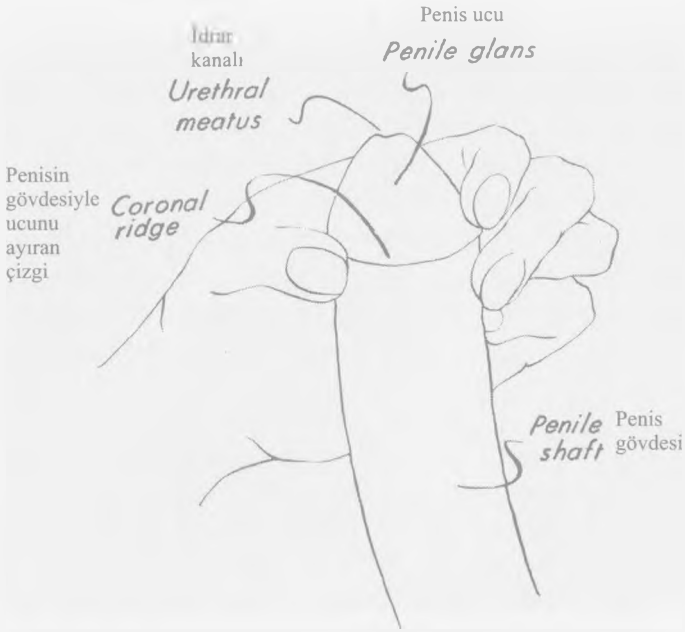
gösterir. Hepsi birbirinin aynı beyaz saplar olarak görmeye alışık olduğumuz sebzeyi sanatçı inceledi ve onu büyük bir canlılık, hareket ve kendine özgülükle yeniden yarattı. Böylece resmine konu olarak seçtiği o sıradan sebzeyi, doğanın ve kırsal hayatın felsefesine yeniden ulaşmamızı sağlayan önemli ve kutsal bir nesneye çevirdi.

Uzun süreli bir ilişkiyi kayıtsızlık ve sıkıntıdan kurtarmak için Manet'nin sebzelere uyguladığı hayal gücüne dayalı dönüştürme becerisinden ders alıp partnerimizi etkilemeyi deneyebiliriz. Alışkanlık ve rutinin arkasında gizlenmiş olan iyi ve güzel özellikleri bulup görmeyi denemeliyiz. Partnerimizi çocuk arabası iterken, yaramaz bir ufaklığı adam etmeye çalışırken, elektrik şirketinin görevlisiyle sinirli bir ses tonuyla tartışırken ve işte ağır bir yenilgi alıp eve çökmüş bir ruh haliyle girerken o kadar sık görmüşüzdür ki onun maceraperest, tutkulu, küstah, zeki ve her şeyden önce canlı olan benliğini tamamen unutmuşuzdur.

VI.

Tüm bu çözümleri denediysek ve hiçbiri işe yaramadıysa, uzun bir süredir birlikte olduğumuz partnerimizle hâlâ çok ender seks yapıyor ve bu da pek heyecansız geçiyorsa şaşkın, endişeli ve öfkeli olmamızı doğal mı karşılamalıyız?

Modern toplum kendimizi bu kadar kötü hissetmekte çok haklı olduğumuzu düşünecektir. Tam anlamıyla tatmin olmamak, kesinlikle uzlaşma ve teslim olma gibi kendimizden ödün vereceğimiz durumları çağrıştıran berbat bir ruh halidir. Uzun süredir birlikte olunan partnerle sık sık seks yapmak ve bu seksin sürekli doyurucu olması bir norm olarak görülür ve bunun olmadığı her durumun da bir patoloji olduğuna inanılır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan seks terapisi endüstrisi, enerjisinin büyük bir kısmını bizi evlilik hayatının sürekli var olan arzuyla canlandırılması gerektiğine inandır-

Bilginin sınırlarını genişletmek: Masters ile Johnson' ın *Human Sexual Inadequacy* (1970), adlı kitabından faydalı bir şema.

mak için kullandı. Seksolojinin öncüleri olan William Masters ile Virginia Johnson şu fazlasıyla cüretkâr görüşü ilk kez dile getiren kişiler oldular: Her evli çiftin kiliseden mezarlığa kadar eşiyle sürekli iyi seks yapma hakkı vardır. Çok satan *Human Sexual Inadequacy* ["Cinsel Yetersizlikler"] (1970) adlı kitaplarında bir çiftin tatmin edici bir seksi sürekli yaşamalarını engelleyen tüm sorunları dizgesel bir bakış açısıyla saptayıp onların her biri için çözümler geliştirdiler. Bu sorunlar arasında şunlar vardı: vajinismus, orgazm olamama, ağrılı cinsel ilişki, boşalma zorluğu ve yaşlanmanın cinsel hayata etkileri.

Masters ile Johnson kitaplarına açıklayıcı şemalar da eklediler ve çiftlerin birlikte yapabileceği yararlı egzersizleri kibar bir dille anlattılar. Kitabı bugün okuduğumuzda kullandıkları duygusuz dilin aynı zamanda son derece korkusuz olduğunu ve kendine özgü etkileyiciliğiyle de dikkat çektiğini görüyoruz. İnsanların sessiz bir acı çekmelerine neden olan sorunlarını dile getirip çözme konusundaki ısrarlarından da etkilenmemek mümkün değil. Örneğin; insanlık kadar eski olan bir sorun için yazarlar son derece pratik ve iyi niyetli bir çözüm önerisi sunmuşlardır:

> Boşalma zorluğu yaşayan bir erkeğe yardımcı olmak için karısı elini kullanarak boşalmayı gerçekleştirmeye çalışmalıdır. Bunu yapabilmek birkaç gün alabilir. Ancak her iki taraf da acele etmemeleri gerektiğini kesinlikle unutmamalıdır.

Bu tür konuların yazıya dökülebilmesi ve bir de yetişkin bir çift tarafından aşağıda çocukları uyurken son derece mantıklı ve rahat bir tavırla konuşulabilmesi kuşkusuz uygarlık tarihinde önemli bir ilerlemedir.

Ancak düzenli seks yapmamayı patolojik bir başarısızlık olarak gören bu acımasız yaklaşımın tuhaf hatta hatalı olduğunu ileri sürebiliriz. Bu konuyu farklı bir bakış açısıyla ele alıp evli bir çiftin seks hayatındaki heyecanın ve sıklığın azalmasını, bir şeylerin yanlış gittiğinin göstergesi

olarak değil de biyolojik sürecin doğal bir aşaması ve böyle olduğu için de gerçek normalliğin bir işareti olarak göremez miyiz? Bu farklı bakış açısını benimseyip seksin daha az yapılıyor olmasını patolojik bir durum olarak değerlendiren yaklaşıma karşı çıkmak, sürekli mutlu olmadığımızı açıklamaya benzer. İyi seksin ne kadar az yaşandığı düşünüldüğünde belli aralıklarla düzenli seks yapmayı bir norm olarak görmeye devam etmek doğru olur mu? Seks ile evliliğin birlikte mutlu bir biçimde var olabileceğini ümit etmek kuşkusuz çok rahatlatıcı olur, ancak bir şeyi ümit etmek onun kesinlikle olacağı anlamına gelmez. Beklentilerimizi azaltıp, sözde 'başarısızlıklarımızı' patolojik durumlar olarak algılayıp damgalamaktan vazgeçip kimi zaman yatakta partnerimize sırtımızı dönerek uzun süreli ilişkilerin gerektirdiği bedelleri ödemeye hazır olduğumuzu hiç kinlenmeden, asil bir sessizlik ve huzurla kabullenmek daha bilge bir davranış olmaz mı?

ii. İktidarsızlık

I.

Genellikle bir erkek, iktidarsızlık sorunu olduğunu itiraf etmek yerine hayatının bir döneminde hapishaneye girdiğini açıklamayı tercih eder. Erkekler için en büyük utanç kaynaklarından olan iktidarsızlık, kadınların da reddedilmenin neden olduğu en derin acılardan birini yaşamasına yol açar. Tanımlamak istersek iktidarsızlık, ahlaki çağrışımları olan, toplumda kabul gören normalliğin ve erkekliğin önemli gerekleriinden birinin yerine getirilmediğini gösteren, partnerin hem kişiliğinin hem de fiziksel görüntüsünün beğenilmediğini açığa çıkaran fiziksel bir başarısızlıktır. İnsanları derinden etkileyen çok sayıda trajedi vardır; ancak bunlardan çok azı, bir çiftin yatak odasında birçok kez denemesine

rağmen erkeğin bir türlü ereksiyon olamamasından sonra hissettiği acı kadar yoğun yaşanır. Böyle anlarda intihar bile o kadar da uzak ve mantıksız bir hareket olarak görünmez.

İktidarsızlığın bu kadar acı vermesinin nedeni, cinsel zevkin yaşanamamasından çok (mastürbasyonla bu zevke kolaylıkla ulaşılabilir) her iki tarafın da özgüvenlerinin derinden sarsılmasıdır. İktidarsızlık bir felaket olarak nitelenir, çünkü sertleşmemenin yaptığı göndermeler çok acıdır.

Ancak şimdi inceleyeceğimiz bakış açısı, iktidarsızlığı bu şekilde yorumlayarak büyük bir hata yaptığımızı gösterir. Bu soruna daha doğru bir pencereden baktığımızda psikolojik nedenlerle arada bir yaşanan iktidarsızlıktan utanmak bir yana belki de gurur bile duyabileceğimizi anlarız.

II.

'İktidarsızlığın Tarihi' adındaki akademik bir kitapta bilimsel bir dille tartışılması gereken bir konunun ana başlıklarını belirlemekle işe başlayabiliriz.

Elimizde gözleme dayanan çok az somut kanıt olsa da insanların dünya üzerinde var olmaya başladıkları ilk dönemlerde iktidarsızlıkla ilgili bir sorun yaşamadıklarını iddia edebiliriz. Orta Fransa'daki mağaraların rutubetli derinliklerinde ya da Rift Vadisi'ndeki samandan yapılmış, sıcaktan kavrulan kulübelerin karanlıklarında yaşayan hominidler, yiyecek bulmak, tehlikeli hayvanlardan korunmak, iç çamaşırı dikmek ve uzaklardaki akrabalarıyla görüşmek için çok çaba harcamak zorundaydılar. Ancak seks yapmak onlar için çok basit bir konuydu, ne de olsa erkek avcılar kıllı kol ve bacaklarının üstünde doğrulduklarında, o gece partnerlerinin sevişmeyi isteyip istemeyeceği ya da karşılarında dikilmiş bir penis görünce tiksinip tiksinmeyecekleri, rahatsız olup olmayacakları ya da ateşin başında oturup sakin bir gece geçirmeyi tercih edip etmeyecekleri gibi sorulara yanıt bulmaya çalışmıyorlardı. Mantık

ve kibarlık henüz hayvani içgüdülerin serbest dolaşımına girmemişti; Batı'da da binlerce yıl boyunca bunlardan kesinlikle söz edilmedi, İsa'nın ölümünden sonraki yüzyıllarda klasik felsefe ve Yahudi-Hıristiyan ahlakının etkileriyle toplumda mantıklı ve kibar davranışlar kabul görmeye başladı. İktidarsızlığın kökeninde Altın Kural'ın ('Kendisine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına da yapma') güçlü etkisiyle gelişen empati duygusu vardır. Aslında iktidarsızlık, bir başkasının ne hissettiğini merak edip bencil ve saldırgan taleplerimize onun ne tür itirazlar geliştireceğini düşünüp kendimizi onunla özdeşleştirme eğilimimizin sürekli sorun yaratan meyvesinden başka bir şey değildir.

Kendisini en az tanıyanlar dışında hepimiz hayatımızın kimi anlarında sekse duyduğumuz arzuyu bir başkasının iğrenç bulup akıldışı olduğunu düşüneceğini, bu kişinin tenimizi tuhaf ve itici bulacağını, kendisine dokunmamızı kesinlikle istemeyeceğini düşünüp üzülmüşüzdür. Böyle bir durumla karşılaşma olasılığının farkında olduğumuz için birini baştan çıkarmaya çalışırken dikkatli olmak gerektiğini de çok iyi biliriz. Hayal gücümüz ne kadar güçlüyse birini rahatsız etmekten o kadar çok endişeye kapılırız; kimi zaman bu endişeden hiç kurtulamaz, seksin son derece olası olduğu durumlarda bile yüreğimizde onu hissetmeye devam ederiz, erkeksek de bu durum ölümcül bir sonuca varıp ereksiyon olmamızı engeller. Uygarlığın kendisi, insan haklarına olan güçlü inancı, kibarlığa duyduğu saygı ve geliştirdiği ahlak kuralları ile istemeden de olsa cinsel başarısızlıklarda bir artışa neden olmuştur. Sevgi ve şefkat gösterme konusunda kaydettiğimiz ilerleme ironik bir biçimde, birini seks yapmaya ikna etmek için ısrarcı davranamayacak kadar duyarlı olmamıza yol açmıştır.

Uygarlık kuşkusuz getirdiği erdemlerle kadın erkek ilişkilerinin iyileşmesini sağlamıştır. Bu erdemler arasında anlayışlı olmayı, kibar davranmayı, eşitlik ruhunu benimsemeyi, ev işlerini paylaşmayı sayabiliriz.

Ancak tüm bunlar bizim için -en azından *erkekler* için- seks yapmayı zorlaştırdı. Şimdi kesinlikle ısrar etmekten, gereksinimlerimizi karşılamak için kaba davranmaktan, bir başkasını zevk almak için bir araç olarak görmekten kaçınmamız gerektiğini çok iyi biliyoruz.

Tereddütlü ve utangaç olmak, ne kadar da en insani özelliklerimizin bir sonucu olsa da, kimi güzel şeyleri yaşamamızın önünde bir engel olabilir. Hayatımızın kimi dönemlerinde ani ve sert seks yapma arzumuzdan rahatsız olmayacak, erotizmin en uç sahnelerini bizimle yaşamaktan çekinmeyecek kişilerle karşılaşabiliriz. Ancak bu kişilerle birlikte olabilmek için ilk hareketi bizim yapmamız gerekir, çünkü seks yapmayı istiyor olsalar da birinin onlara bu isteklerini anımsatmasını beklerler. Zihinleri mantıklı düşüncelerle ve günlük konularla o kadar doludur ki ancak dışarıdan yapılan bir müdahaleyle libidosu yüksek benliklerinin yeniden farkına varırlar. Utangaçlığın kilitlediği benlikler açıldığında taraflardan biri ötekinin hoşuna gitmeyecek bir şey yapma korkusundan vazgeçmeli ve şansını denemelidir. Belki de kısa bir şaşkınlık ve isteksizlik anından sonra, her iki taraf da seksin vaat ettiği çeşitli zevkleri yaşayacaklardır. Bu sonuçta oynanması gereken bir kumardır.

En sevgi dolu, iyi niyetli ve empati yüklü seksin bile ilk hamlelerinde taraflardan birinin karşısındakinin ne istediğine ya da hissettiğine tamamen kayıtsız olabileceği, sonrasında ise seksin her iki tarafın da benzer zevklere kapılmasıyla devam edebileceği unutulmamalıdır.

III.

İktidarsızlık o zaman temelde bir saygı işareti, kendi arzularımızı kabul ettirmeye çalışıp karşı tarafta hoşnutsuzluk yaratma korkusu ya da partnerimizi tatmin etmeyi becerememe endişesidir. Ereksiyon bozukluklarını tedavi eden ilaçların bu kadar popüler olması, modern erkeğin başkalarını hayal kırıklığına uğratacağını ya da üzeceğini düşündüğü

için kapıldığı narin, ince ve uygar endişeyi giderecek güvenilir bir araca ne denli yoğun bir gereksinim duyduğunu gösterir.

İlaç kullanımını gerektirmeyen daha iyi bir yol her iki cinse de bir erkeğin 'endişeli' olmasını bir sorun olarak değil, gelişmiş bir kibarlığın işareti olarak görüp önemsemek ve takdir etmek gerektiğini geniş ölçekli bir kampanyayla -belki bir dizi bilboard reklamı ve resimli dergilerde tam sayfa ilanlar aracılığıyla- duyurmaktır. Biri tarafından iğrenç, tuhaf ya da başarısız olarak nitelenmekten korkmak ahlaklı olmanın ilk işaretidir. İktidarsızlık, ahlakın yönlendirdiği hayal dünyasının bir başarısıdır – gelecekte belki de biz erkekler bu durumla karşılaştığımızda şimdiki tepkimizi verip erkekliğimizin gücünü kanıtlamak için banyoda gizlice Viagra tabletlerini yutmaktan vazgeçip ruhumuzun zarafetini ve derinliğini gösterdiğimizi düşünüp kendimizle gurur duyacağız.

iii. Öfke

I.

Şimdi Londra'nın güneyinde oturan, son sevişmelerinin üstünden bir ay geçen çiftimiz Daisy ile Jim'e dönelim. Televizyonu kapatıp lambayı söndürdükten sonra Daisy'nin kocasıyla sevişmek istememesinin nedeni ona kızgın olması. Jim'in ise bundan hiç haberi yok, aslında Daisy de tam olarak kızgınlığının farkında değil. Tüm gün boyunca son derece sakin ve huzurlu görünüyordu. Birkaç saat önce bir parça yapmacık da olsa tamamen kibar bir havanın egemen olduğu akşam yemeklerini yemişlerdi. Yemek boyunca Daisy hiç öfkesini açığa vurmamış, mutsuzluğunu belli eden bir imada bulunmamıştı. Üstelik şimdi yatakta uzanırken bile Jim'e kızmış olabileceği aklının ucundan bile geçmiyor. Onu düşünmüyor bile, üzgün bir ruh hali içinde olsa da yalnızlığından

memnun şu an, ertesi gün yapacaklarıyla ilgili endişeli biraz, zihninde sürekli planlar yapıyor.

Öfkenin işaretleri olarak sinirden kıpkırmızı olmuş yüzleri, en yüksek perdeden gelen bağırışları, sertçe çarpılan kapıları görürüz. Ancak öfke sık sık çok başka işaretlerle kendisini belli eder. İnsan öfkeli olduğunun farkına varmadığı ya da anlasa da kabul etmek istemediği zamanlarda içinde biriken öfke uyuşukluğa dönüşür.

Partnerimize kızgın olduğumuzu (bu kızgınlık sonucu uyuşuk ve melankolik bir ruh haline kapılır ve onunla seks yapmak istemeyiz) unutmayı yeğlememizin iki nedeni vardır. İlk olarak bizi sinirlendiren olaylar biz daha onların farkına varmadan, son derece hareketli ve kaotik ortamlarda (kahvaltı sırasında, çocukları okula gönderme telaşında, öğle tatilinde plazanın rüzgârlı terasında yapılan bir telefon konuşmasında) o kadar çabuk gerçekleşir ki öfkemizin nedenini tam olarak belirleyip onu ifade etmeyi başaramayız. Ok yayından çıkıp bizi yaralamıştır bir kere, ancak okun zırhımızı tam olarak nasıl ve ne zaman deldiğini saptamak için gerekli verileri ve bağlamı zihnimizde yeniden oluşturamayız. İkinci neden de öfkemizin farkında olduğumuz zamanlarda bile onu ifade etmekten genellikle kaçınmamızdır. Bizi yaralamış olan şeyler gözümüze o kadar küçük, önemsiz ve saçma görünür ki onları dile getirdiğimizde karşımızdakinin bize gülmekten kendisini alamayacağını düşünürüz.

Örneğin; partnerimiz saçımızı kestirdiğimizi fark etmediğinde ya da ekmeği tahtanın üzerinde değil de mutfak tezgâhında kesip ekmek kırıntılarını her yere saçtığında ya da nasıl olduğumuzu sormaya tenezzül etmeden yatak odasında televizyon izlemek için doğrudan yukarı çıktığında derinden yaralanırız. Ancak tüm bu olaylar onlarla ilgili suçlamalar geliştirecek kadar önemli değildir kesinlikle. 'Sana kızdım çünkü ekmeği yine tahtada değil de tezgâhta kestin,' dediğimizde bir türlü olgunlaşamayan, hafif kaçık bir çocuk gibi görüneceğimizi düşü-

nürüz. Bu tür bir suçlamada bulunmak hem çocuksuluğun hem de hafif deliliğin işareti olarak kabul edilebilir kuşkusuz, ancak çocuksuluğun ve hafif deliliğin insanın doğasında var olduğu düşünüldüğünde, bunlardan muzdarip olduğumuzu kabul etmenin bize gerçekten faydası olacaktır. En azından içimizdeki derin yarayı dile getirmeyi bunu kabullenerek başarabiliriz.

Dışarıdan bakanlara kesinlikle önemsiz ve saçma görünecek bu tür olayların her ilişkide yaşanmasının temelinde hırs vardır. Birine âşık olunca o kişinin hayalini kurduğumuz kişi olduğu yanılsamasına kapılırız. En önemli sorulardan (çocukların hangi okula gideceği, hangi semtten ev alınacağı, vb.) en önemsizlere (kanepe salonun hangi köşesine koyulacak, salı akşamları ne yapılacak, vb.) çok sayıda sorunun yanıtının istediğimiz gibi olmasını sağlamak ve hayalimizdeki mükemmel uyumu yakalamak için sonsuz bir çaba harcarız. Ancak bu uyum doğal olarak her zaman mümkün olmadığı için aşkta ideallerimizden birine ihanet edip bundan dolayı endişeye kapılıp acı çekmemiz hiç de şaşırtıcı olmaz. Bir ilişkiye başladığımız an artık söz konusu soruların işaret ettiği hiçbir olay bizim için küçük bir olay olmayacaktır.

Sakin geçen bir hafta boyunca bir taraf ötekinin attığı o küçük oklardan düzinelercesine hedef olur ve kendisi de bunlardan karşı tarafa düzinelerce atar, hem de ne oklara hedef olduğunun, ne de kendisinin ok fırlattığının farkına vararak. Bu yaraların izleri, çiftin arasına giren o belli belirsiz soğuklukta görülür; zaman içinde bu soğukluk çiftin seks yapma isteğini öldürür, çünkü seks keyifsiz olduğumuzda, özellikle de bunun farkında bile olmadığımızda karşımızdakine vermekten kolaylıkla vazgeçtiğimiz bir hediyedir.

Bu durum sık sık daha da kötüleşip içinden çıkılmaz bir hal alır. Partnerini istemeden yaralamış olan taraf, seks yapma isteği reddedilerek cezalandırılır. Bu da reddedilen tarafın daha da üstü kapalı oklar

atmasına neden olur. Oklara hedef olan taraf ise aldığı yaraların farkına varamaz, varlıklarını bile bilmediği bu yaraları tedavi etmek için de çaba harcamaz. Bir türlü kapanmayan bu yaralardan dolayı kendini geri çeker ve saldırır, ancak bunları neden yaptığını ne kendisi ne de partneri bilir.

Sonunda güvenilir bir iş arkadaşı, sevgi dolu bir dost ve topluma yararlı bir birey olarak görülen iyi niyetli ve mantıklı kişilerin arasında bile aşağıdaki gibi bir patlama yaşanır:

JIM: Sen aslında benimle *hiç* sevişmek istemiyorsun, öyle değil mi?

DAISY: Hayır istiyorum tabii de, bugün havamda değilim.

JIM: Hep aynı şeyi söylüyorsun.

DAISY: *Hayır*, söylemiyorum. Kendimi buna mecbur hissetmek istemiyorum sadece.

JIM: Ben seni hiçbir şeye mecbur etmiyorum!

DAISY: Baksana şu haline. Tabii ki ediyorsun.

JIM: Acaba frijit misin diye düşünüyorum bazen.

DAISY: Ben de senin iğrenç bir adam olduğunu düşünüyorum.

JIM: Ben salonda yatacağım.

DAISY: Umurumda değil, nerede istiyorsan orada yat.

Dünyanın her yerinde her an yüzlerce -belki de binlerce- bu tür konuşma yapılır. Bu konuşmalar genellikle savaşın yaşanmadığı, ekonomik durumun iyi olduğu, her türlü ürünü satan mağazalarıyla ve pahalı üniversiteleriyle tanınan dünyanın ayrıcalıklı köşelerinde gerçekleşir. Zaman kaybına ve ruhsal sorunlara neden olan bu konuşmalar aslında son derece gereksizdir; çünkü birbirlerine şu an ne kadar hakaret ediyor gibi görünseler de her iki taraf da birbirini gerçekten sevip kibar olmayı bilen kişilerdir, ancak bunu yeniden anımsamaları için öfkelerinin nedenlerini saptamaları gerekir.

II.

Tarihin bu noktasında çiftlerin birbirine neden saldırdığını ve ilişkilerin neden sona erdiğini bilecek kadar insan denen varlığı tanımış durumdayız. İlişkilerin sona ermesinin nedenleri, *Couples in Treatment: Techniques and Approaches for Effective Practice* ["Tedavi Gören Çiftler: Etkili Uygulama İçin Yöntemler ve Yaklaşımlar"] (bu kitap iki Britanyalı psikoterapist Gerald Weeks ile Stephen Treat tarafından yayına hazırlanmıştır) gibi adları olan psikoloji kılavuz kitaplarında duygusuz ve net bir dille açıklanmıştır.

İstediğimiz bütün bilgiler o kitaplarda durur, ancak bir kurnazlık yapıp kriz anlarında bize bir türlü yardımcı olmaz. Böyle kriz anlarında önerilerini dinleyeceğimiz nesnel gözlemcilere ve zihnimize iyi düşüncelerin yerleşmesini sağlayacak mantralara gereksinim duyarız. Sonuç olarak o kitaplardan edindiğimiz bilgi teoriktir ve nasıl uygulanacağı da bir soru işaretidir. Sürekli yaşadığımız hayal kırıklıklarından kurtulmayı, şöyle bir durup olayları geriye almayı, kavgayı bir yana bırakıp dikkatimizi suçlamalarımıza değil yaralanıp korkuya kapılmamıza neden olan gerçek olaylara vermeyi başaramadığımız için sonsuz bir acı girdabında buluruz kendimizi.

Daha düzgün işleyen bir dünyada Gerald Weeks ile Stephen Treet, Jim ile Daisy'nin birbirlerine sözde ne kadar kötü insanlar olduğunu söyleyip durmalarına bir son verip onları sessiz bir odaya davet edecektir. Sonra da o sessiz odada şu an içinde bulundukları cehennemi nasıl inşa ettiklerini ta ilk aşamasından itibaren onlara anlattıracaklardır. Çift, birbirlerine duydukları nefretin çocukluklarında yaşadıkları duygusal olaylarla şekillenmiş farklı kişiliklerinin çatışmasının doğal bir sonucu olduğunu zaman içinde çaba göstererek anlayacaklardır.

Mükemmel dünyada çiftler kendileri başvurmadan her hafta düzenli olarak bir psikoterapist tarafından ziyaret edilecektir. Bu seans, iyi ve

sıradan bir hayatın düzenli bir parçası gibi görülecektir. Yahudiler için cuma akşam yemeği nasıl hayatın bir ritüeliyse bu seans da öyle olacaktır ve bu ritüelin sağladığı rahatlama işlevini yüklenecektir. Her şeyden önemlisi de her iki taraf da terapi gördüğü için deli damgasını yemeyecektir; günümüzde birçok insanın terapi görmeyip zaman içinde deliliğe doğru yol almasının acıklı nedeni tam olarak bu damgalanma korkusudur.

Bu ideal terapist çiftten ilişkilerini başlangıcından itibaren anlatmalarını isteyecektir. Çiftin yapmak isteyip zayıf, meşgul ya da kafası karışık olduğu için kendisinin yapamadığı değişiklikleri yaşamasını terapist bir katalizör işlevi görerek sağlayacaktır. Çiftin birbirleriyle olan her türlü sözel ve tensel temasının bir anlamı olduğunu ve bu temaslar sırasında yaşanan bir şeyin suçlamalar ve kırgınlıklardan oluşan zinciri harekete geçirip seks yapma isteklerini yok edeceğini anımsatacaktır. İlişkilerine olağandışı önem verip sonsuz bir özen göstermeleri gerektiğini onlara öğretecektir. Seansa katılmadan önce çiftten bir önceki hafta yaşadıkları olayların listesini çıkarmalarını isteyecek ve her iki tarafın da birbirinin şikâyetlerini kızgın bir kendini savunma ya da kırgın bir kendine acıma tepkisi göstermeden, dikkat ve anlayışla dinlemesini sağlayacaktır. Onlara haftada en az bir kez seks yapmazlarsa libidolarının kaçınılmaz olarak artacağını ve bu fazlalığın kendisine farklı bir çıkış alanı arayacağını, bu nedenle de seks yapmayı yeniden denemelerinin iyi bir fikir olacağını söyleyecektir. Çiftin her iki tarafının da bireysel psikolojik tarihini dinleyecek ve onlara farklı geçmişleri olduğu için gerçeği çarpıtıp farklı görebileceklerini, neyi neden farklı gördüklerini anlamaya çalışmaları gerektiğini söyleyecektir. Kavgaya tutuştuklarında birbirlerini kötü ve kindar kişiler olarak değil de yaralanmış ve üzgün kişiler olarak görmelerini öğütleyecektir.

Bu terapist, insanların dinlerdeki affediciliğe ve ölümden sonraki yaşamdaki sonsuz anlayışa inanmadıkları, ancak hem affedilmeye hem

de anlaşılmaya hâlâ yoğun bir gereksinim duydukları bir çağ için yaratılacak olan yeni rahip sınıfının üyesi olacaktır.

III.

Bu tür bir hizmetin bugün verilmemesinin nedeni, kapitalizmin henüz yeterince gelişmemiş olmasıdır. Egzotik meyveleri evimize sipariş verebiliyor, oturduğumuz yerden dünyanın uzak bir köşesinde yaşayan biriyle iletişim kurabiliyoruz, ancak ilişkilerinizi inceleyip iyileştirmemizi sağlayacak etkili yöntemler bulmak için sürekli mücadele etmemiz gerekiyor. Sorun aslında biriyle birlikte olmakla ilgili her şeyi bildiğimizi sanmamızdan ve bu konuda yeni bir şeyler öğrenmek için çaba göstermekten kaçınmamızdan kaynaklanıyor. Bir uçağı indirmeyi ya da beyin ameliyatı yapmayı içgüdüsel olarak nasıl bilmiyorsak, ilişki yürütmeyi de kendi kendimize içgüdüsel olarak bilmemiz mümkün değildir. Günümüzde birçok işyerinde, çalışanların birbirlerini öldürmelerini engellemek için yapay önlemler alınmış olsa da modern sevgililer ilişkilerinde standart uygulamaları benimsemeye ve dışarıdan yardım almaya kesinlikle yanaşmıyorlar. İlişki söz konusu olduğunda çok fazla düşüncenin ne yapıp edip en sonunda duyguları öldüreceği görüşü hâlâ geçerliliğini koruyor – sanki geniş bir bakış açısıyla sürekli düşünce geliştirmenin, birbirimize saldırmamızı önleyecek tek yol olduğu bu kadar net bir biçimde ortada değilmiş gibi.

İçinde yaşadığımız kültür rahatsız edici bir görüş birliği içinde ilişkideki en önemli sorunun 'doğru' kişiyi bulmak olduğunu savunurken gerçek bir insanı -kesinlikle *doğru olmayan* kişiyi- sevmeyi öğrenmenin zorluklarından hiç söz etmez. Sevgi ilişkimizi geliştirmek konusundaki isteksizliğimizin temelinde ilk duygusal deneyimlerimiz vardır. Bizi ilk seven kişiler, bu sevgiyi oluşturmak için harcadıkları çabaları hep gizlemişlerdir. Onlar bizi sevmiş, ancak bu sevgilerinin karşılığında

onlara ilgi göstermemizi beklememişlerdir; üzüntülerini, endişelerini, gereksinimlerini bize söylemekten kaçınmış ve büyük olasılıkla iyi bir sevgili olmasalar bile iyi bir ebeveyn olmak için uğraşmış ve çoğunlukla bunu başarmışlardır. Böyle davranarak iyi niyetle olsa da gelecekte bize önemli sorunlar çıkaracak bir yanılsama yaratmış, sevgi ilişkilerinin karşılıklı çaba gerektirdiğini ima etmekten kaçınmışlardır. Yetişkin olduğumuzda kurduğumuz düzgün bir ilişkiyi yürütmek için çocuklukta olduğu gibi kendimiz olmamızın yetmediğini, ayrıca çaba harcamamız gerektiğini bize öğretmemişlerdir.

Yetişkin dönemimizde dengeli bir sevgi ilişkisini nasıl kuracağımızı düşünürken, çocukken sevilmenin nasıl bir şey olduğunu anımsamaya çalışmaktansa anne babamızın bizi severken harcadığı çabayı, o olağanüstü emeği hayal etmeyi denemeliyiz. Bunu yapabildiğimizde ilişkimizde hangi tarafın neden okları attığını anlar, gerekli önlemlerimizi alıp daha iyi bir ilişki geliştirir ve böylece bu durumun beklenmeyen hediyesi olan daha sık ve duygulu seksi de rahatlıkla yaşayabiliriz.

4. Pornografi

i. Sansür

I.

Jim, Daisy uyuduktan sonra içindeki şeytana söz geçiremeyince sessizce yataktan kalktı ve üst kattaki küçük çalışma odasına gidip bilgisayarın başına oturdu.

Savunucularının hiç durmadan anımsattığı gibi internet, dünyanın dört bir köşesinde dağınık halde bulunan bilgiyi hiç durmadan çalışan, kocaman, tek bir küresel zihinde birleştiren harika bir eğitim aracıdır. Jim, klavyenin birkaç tuşuna basarak A.B.D. Kongre Kütüphanesi'nin sanal katalogundan istediği kitaplara bakabilir, Güney İtalya'daki hava durumunu öğrenebilir, Kaliforniya'daki bir autoshow'da sergilenen klasik arabalara bakabilir ya da gezegenin son yirmi yıllık sıcaklık ortalamalarını karşılaştıran grafikleri inceleyebilir.

Ancak aynı kolaylıkla 'düzüşen genç orospular' yazarak da bir internet araması yapıp aklını kaçırabilir. Ciddi edebiyat eserlerinin dünya çapında satışlarının düşük olmasına şaşırmamak gerekir, kitapların bu tür başlıklarla mücadele etmek için gerçekten çok ilginç olmaları gerekir. Başka herhangi bir şeyin de -Mars'a inen bir uzay gemisinin, bir çocuğun ilk kez Noel'de İsa'nın Doğuşu'nu canlandırmasının, Shakespeare'in önceden varlığından haberdar olunmayan, uzunluğu on beş sayfaya ulaşan yeni bir eserinin bulunmasının- ilgi çekmek için böyle bir başlığın vaat ettikleriyle gerçekten mücadele etmesi gerekir. Çağımızda sormamız gereken soru, bir erkeğin kendi hayatını yaşamak yeri-

ne neden Amatör'lerden Sarışınlar'a, Köleler'den Irklararası İlişkiler'e, Açık Hava'dan Kızıllar'a, Transseksüellerden Röntgenciler'e uzanan başlıkları saplantılı bir biçimde tıklayıp durmayı yeğlediğidir.

II.

Pornografi genellikle (bu konuyla tek doğrudan ilişkileri, eski bir Playboy'un sayfalarını bir iki kez karıştırmakla ya da birkaç yıl önce bir otel odasındaki televizyonda, yetişkin kanalı açıp bir programın kısa tanıtımını izlemekle sınırlı olan kutsal ruhlar tarafından) 'sahte' olmakla suçlanır ve böyle olduğu için de duyarlı ve zeki bir bireyin davranışlarında herhangi bir bozukluğa yol açmayacağı ileri sürülür. Ancak bu kesinlikle doğru değildir. Modern pornografide sunulan hayatın, artık en küçük ayrıntısına kadar bizim hayatımıza benzemesi için olabildiğince gerçek görünmesine özen gösteriliyor; tabii iki hayat arasındaki tek fark ilkinde herkesin sürekli harika bir seksin zevklerini tadıyor olması.

Çağımızda pornografiye ayrılan zaman inanılmaz boyutlardadır. Finans uzmanları, internetteki porno endüstrisinin yıllık değerini 10 milyar dolar olarak belirliyorlar, ancak harcanan insan enerjisi de düşünüldüğünde pornografiye ödenen gerçek paranın bu rakamın çok üstünde olduğu açıktır. Belki de yılda iki yüz milyon mesai saati, pornografiye ayrılmış durumdadır. Bu saatlerde, şirket kurmak, çocuk büyütmek, kansere çözüm bulmak, başyapıtlar yazmak, çatı katını temizlemek yerine insanlar kendilerinden geçmiş bir halde www.hotincest.com ya da www.spanksgalore.com gibi sitelerin sayfalarında geziniyorlar.

III.

Pornografinin hayatla ilgili planlarımıza ve eğilimlerimize ne kadar ters olduğu ancak orgazmdan sonra anlaşılır. Bir saniye önce tek bir tıklama uğruna sahip olduğumuz tüm maddi varlıkları feda edebile-

cekken şimdi aklımızı kısa süre yitirmiş olmanın neden olduğu utancın ve endişenin girdabında kıvranırız. Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik'te tanımını yaptığı asaletten -'erdemlerle uyum içindeki insani özelliklerin tam olarak gelişmesi'- eski Sovyetler Birliği'nin bir yerinde adı bilinmeyen bir kadının zorla yatağa atılıp deliklerinin tamamının üç penisle doldurulduğu sahnelerin, manyaklardan oluşan uluslararası bir izleyici topluluğu için kaydedilmesiyle çok fazla uzaklaşılır. Saygınlık, mutluluk ve ahlaktan çok uzağa düşmüşüzdür, ancak içimizden en azından bazılarının aynı anda zevkin çok yakınında oldukları da bir gerçektir.

Asalet ve saygınlıktan ne kadar uzak olsa da bu zehre karşı koyabilmek hiç de kolay değildir. Cisco, Dell, Oracle ve Microsoft'un binlerce pornografik malzeme tedarikçisiyle planlamadan, belki de isteksizce yaptığı anlaşma, erkek cinsinin doğasındaki bir eğilimi sömürmeye başladı. Boş çayırlardaki bir kabile kadınının görüntüsüyle tahrik olmaya programlanmış erkek zihni, Marquis de Sade'ın hastalıklı zihninin kurduğu hayalleri kat be kat aşan erotik senaryolara sürekli davet edildiğinde doğal olarak ne yapacağını şaşırdı. Psikolojimizde teknoloji alanındaki gelişmelerle baş edebilecek bir direnç mekanizması ne yazık ki yok, www.springbreakdelight.com'un karanlık köşelerinde birkaç dakika daha (dört saate kadar uzayabilir bu süre) geçirebilmek için tüm diğer işlerimizi erteleme arzusuna karşı koymamızı sağlayacak zihinsel bir yardımcının eksikliğini hissediyoruz.

Çehov'un öykülerini mum ışığında okumaya konsantre olmak, bundan başka tek seçeneğimizin evimizden çıkıp yirmi dakika yürüyerek ulaşabileceğimiz komşumuzla sohbet etmek olduğu günlerde hiç zor değildi. Ancak günümüzde Dell bilgisayarımızın ekranını ikiye bölüp, sol tarafına çıplak amigo kızların fotoğraflarından bir kolaj yerleştirip sağ tarafta da hevesli ancak henüz ilişkiye girmemiş genç bir lezbiyen kız kimliğine bürünüp MSN Messenger'ın yardımıyla yirmi beş yaşındaki

harika vücutlu bir striptizcinin (aslında 53 yaşındaki, şişmanlıktan etleri löp löp dökülen erkek bir tır şoförünün) cinsel uyanışımızı başlatacak ilk adımları atmamız için çırpındığı gerçek bir konuşma yürütebilirken Çehov'un ya da başka herhangi bir yazarın hiç şansı olabilir mi?

IV.

Modern seküler toplumlarımızın entelektüel çerçevesi, John Locke, Voltaire, Thomas Jefferson ve Thomas Paine gibi on yedinci ve on sekizinci yüzyıl düşünürleri tarafından çizilmiştir. Bu çerçevenin merkezinde bireysel özgürlük ideali yer alır. Düşünürlerin zihnindeki 'iyi toplumda', yurttaşlar hangi kitabı isterlerse onu okuyacaklar, hangi resme bakmak isterlerse ona bakacaklar ve hangi tanrıya inanmak isterlerse ona inanacaklardı. Bireysel özgürlük ancak başka birinin özgürlüğüne zarar vermek söz konusu olduğunda sınırlanabilirdi. İnsanların komşularını öldüresiye dövmeleri, onların parasını çalmaları yasaktı; ancak bu tür aşırı davranışlar dışında insanlar istediklerini yapmakta özgürdü. Bu temel ilkeyi açıklayan en ünlü makale, John Stuart Mill'in *Özgürlük Üzerine* (1859) başlıklı makalesidir: 'Gerçek özgürlük, kendi iyiliğimiz için kendi belirlediğimiz şekilde hareket etmektir, ancak bu sırada başkalarını kendi iyilikleri için hareket etme hakkından ya da çabasından mahrum etmememiz gerekir. Her birey kendi bedensel, zihinsel ve ruhsal sağlığının bekçisidir.'

Bugün bile çağdaş demokrasilerin en ayırıcı ve saygın niteliğini belirlememiz istendiğinde, hep özgürlük düşüncesi diye yanıt veririz. Bu ideali otomatik olarak coşkuyla savunmamızın iki temel nedeni vardır. İlki kendimizi korumakla ilgilidir: Devletin herhangi bir biçimde özel hayata müdahale etmesinin neden olacağı tehlikeleri çok iyi biliriz. Bir kişinin bir başkasının nasıl yaşaması gerektiğini belirlemesinin mümkün olmadığını düşünürüz, başkalarının eylemlerini sınırlandırmakla elde

edilebilecek potansiyel iyiliklerin, bu sınırlama davranışının neden olacağı iç patlamalar yanında çok önemsiz kalacağını da biliriz. İnsanların hayatlarını iyileştirme yollarını kendilerinin bulmasını yeğleriz; çünkü onların işine karışıp bir felakete neden olma riskini almak istemeyiz. Bu konuda kuşkusu olanlara da hemen Hitler ve Stalin'den söz edilir, tek bir kişinin başkaları için neyin iyi olacağına karar vermesinin neden olduğu ölümcül sonuçlar anımsatılır.

İkinci neden, insanların temelde iyi olmasıyla ilgilidir. Bireysel özgürlüğü savunuruz; çünkü insanların gereksinimlerini doğru bir biçimde belirleyebilen, çıkarlarının peşinden koşmayı bilen, dışarıdan gelen özel bir koruma çabası olmadan kendi kendine mutlu olabilen olgun ve mantıklı varlıklar olduğuna inanırız. Karşılaştığımız yazıların ya da görüntülerin denetlenmesi gerekmez, ne de olsa okuduklarımızdan ya da baktıklarımızdan doğrudan etkilenmeyiz. Bir kitap ya da bir resim bize büyük bir zarar veremez, hunharca işlenmiş cinayetlerin anlatıldığı bir kitabı okuduktan sonra çevremizdekilere saldırmayız ya da bir film izledikten, bir fotoğrafa baktıktan sonra ahlaksız davranışlarda bulunmayız. Zihinsel dengemiz tüm bunlardan etkilenmeyecek denli sağlamdır. Sonuç olarak kurutma kâğıdından yapılmış varlıklar değilizdir; basının özgür olduğu ve düşüncelerin rahatlıkla ifade edilebildiği demokratik bir ortamda rahatlıkla yaşayabilir, hatta böyle bir ortamın varlığından gurur duyabiliriz.

V.

Bu seküler ilkelerin hemen hemen her küçük ayrıntısı, dini inançların birçoğuyla çelişir; modern liberalizm felsefesinin büyük ölçüde dini öğretilerin eğilimlerine karşı geliştirildiği düşünüldüğünde bu çelişkinin doğal olduğu görülür. Dini inançlar, her zaman neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda kesinlikle güvenilir bir anlayışa sahip olduklarını

Seksin önceliklerimizi değiştirme gücünü bir tek dinler hâlâ önemsiyor.

ileri sürmüşlerdir. Böyle bir anlayışları olduğu için de kendi değer sistemlerini kararlı ve sert bir biçimde insanlara benimsetmeye kendilerini ahlaki açıdan mecbur hissetmişlerdir. İnsanların karşılarına çıkan mesajlardan etkilendikleri görüşünü benimsemişlerdir. Dini inançlara göre insanlar okudukları kitaplardan ya da baktıkları görüntülerden derinden etkilenebilirler, bu nedenle insanların sürekli kendilerinden korunmaları gerekir. İnsanların sansüre gereksinimi vardır.

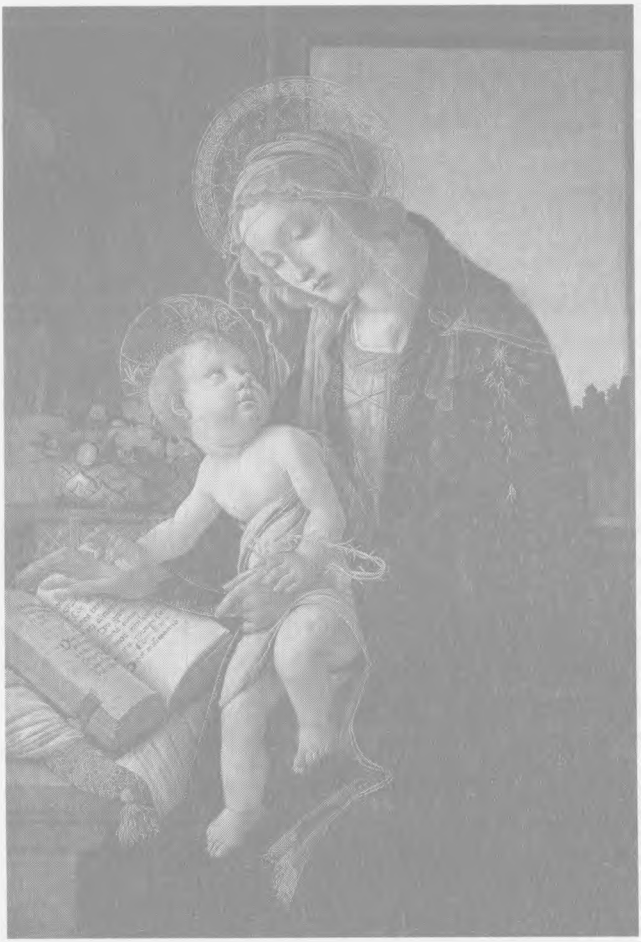
'Sansür' sözcüğünün kendisi korkutucudur, akıllara Katolik Engizisyonu'nun kinci aptal uygulamalarını getirdiği gibi Sovyet ve Nazi deneylerini de getirir. Ancak sansür düşüncesini tamamen zihnimizden atmak yerine, altında birtakım korkutucu senaryoların olduğu kaygan bir zeminde hareket ettiğimizi bilerek yararlı ve gerekli bir sansür türünün de oluşturulabileceğini hayal edebiliriz. Belki de biz birçok dinin ileri sürdüğü gibi okuduklarımızdan ve gördüklerimizden etkilenen varlıklarız; belki de kitaplar ve görsel malzemeler ruhumuza *değmeden* ilgi alanımızdan çekilmiyorlar. Yıkıcı hormonların ve arzuların saldırısına uğrayan, tutkulu ve büyük ölçüde mantıksız varlıklar olduğumuz için uzun vadeli isteklerimizden kolaylıkla vazgeçebiliyoruz. Asıl isteklerimizi bu kadar rahat bir tavırla bir kenara bırakmak kendi gözümüzdeki değerimizi azaltsa da karşımıza çıkan yanlış görüntüler bizi o ölümcül yola sürüklemeye devam eder; pek de hoş olmayan kitaplar etik pergelimizin iğnesinin yerini hızla değiştirir ve resimli dergilerdeki birkaç kötü niyetli reklam değerlerimizi anında altüst etmeyi başarır – bu gerçeği de en iyi reklamcılar bilir. Bu tür durumlarda uygulanabilecek ufak çaplı bir sansür o kadar da kötü bir fikir olmayabilir. Kuşkusuz tüm özgürlüklerimizi keyfi ve despot bir otoriteye teslim etmeden belli bağlamlar söz konusu olduğunda kimi zaman bazı haklarımıza teoride bir kısıtlamanın getirilmesini kabul etmeye istekli olabiliriz; bunu da kesinlikle kendi iyiliğimiz ve gelişme becerimizi korumak için yaparız.

Zihnimizin berrak olduğu anlarda, sınırsız özgürlüğün çelişkili bir biçimde bizi tuzağa düşürebileceğini ve haklarımızın bazılarını -örneğin; internet pornografisini kullanma hakkımızı- iyi niyetle denetleme görevini üstlenmiş bir varlığa isteyerek teslim ettiğimizde kendimize önemli bir iyilik yapabileceğimizi anlarız.

Mantıklı benlikleri hayatları boyunca seksin gücünden hiç zarar görmemiş kişilerin belki bu konuda bir sansüre gereksinimi olmaz ve onlar 'modern' olmayı rahatlıkla sürdürebilirler. Cinsel özgürlük felsefesi, daha çok özgürlüklerine kavuştukları an karşılamak için çırpınacakları yıkıcı ya da tuhaf cinsel arzuları olmayan kişilere seslenir.

Ancak seksin gücü ya da daha belirgin bir örnek vermek gerekirse internet pornografisi nedeniyle mantıklı benliği bir kez dağılmış olan ve bu yüzden hayattaki önceliklerinin yerini değiştirmek zorunda kalan herkes, cinsel özgürlük konusunda o kadar da iyimser olamaz. İçimizdeki en liberal insanlar bile, bir sürü kişinin soyunup birbirinin içine girmesini saplantılı bir ruh haliyle izlemek için geceleri saatler boyunca bilgisayarın başına oturmaya başladığında, evlerimize ve zihinlerimize her gün bu zehri getiren sistemi kökünden yok etmek için dünyadaki her sunucuyu, yönlendiriciyi, veri merkezini ve kabloyu içine atacağı kocaman bir ateş yakmak ister.

Pornografi, tıpkı alkol ve uyuşturucu gibi hayatlarımızı düzgün yaşamak için çekmemiz gereken acılara katlanma becerimizi zayıflatır. Daha açık ifade etmek gerekirse, bizi nedensiz endişe ve sıkıntıya kapıldığımızda hissettiğimiz o karmaşık ruh haline katlanamaz hale getirir. Hayatımızda bir şeylerin eksik olmasından dolayı duyduğumuz endişeler, son derece gerçek ve bir o kadar da karmaşıktır ve onları önemseyip dikkatle incelememiz gerekir – ancak şimdiye kadar yaratılmış en mükemmel eğlence araçlarından biri olan bilgisayar elimizin altındayken bu inceleme sürecini tamamlamak pek mümkün olmaz.

Kibarlık ve erdeme olan ilgimizi zayıflatan değil, destekleyen seksilik. Sandro Botticelli, *The Madonna of the Book*, 1483 dolayları.

Aslında internetin tamamı bir anlamda pornografiktir: İnternet, içimizde karşı koyma gücünün olmadığı bir heyecanı sürekli sunan bir araçtır, bizi gerçek gereksinimlerimizi hiçbir biçimde karşılamayan yollara sürükleyen ayartıcı bir güçtür. Canımız sıkıldığında hissettiğimiz boşluk duygusunu (küvette uzanmışken ya da uzun bir tren yolculuğunda hissettiğimiz o yaratıcı boşluk duygusunu) zihnimiz iyi bir biçimde kullanıp, kendimiz için yararlı fikirler oluşturabilir; ancak pornografinin sürekli ve kolayca ulaşılır olması can sıkıntımızı bu tür fikirler oluşturarak gidermeye çalışmamızın önünde ciddi bir engeldir. Düşüncelerimizden kurtulmak için karşı koyamayacağımız kadar güçlü bir arzu duyduğumuzda, bilincimize yükselmek için çaba harcayan önemli bir isteğimizin olduğundan emin olabiliriz – ancak yeni bir farkındalığa gebe olan bu tür anlarda internet pornografisi, kendimizden kaçmamıza yardım edip şimdiki ve gelecekteki benliklerimize zarar vermemize eşlik ederek gözlerimizi kör eden bir zevkle bizi içine çeker.

VI.

Yalnızca dinler günümüzde hâlâ seks konusunu önceliklerimizi değiştirme gücüne saygı göstererek ciddiye almaya devam ediyor. Yalnızca dinler seksi korunulması gereken potansiyel bir tehlike olarak görüyor. Dinlerin seks yerine düşünmemizi önerdiği şeyler hoşumuza gitmeyebilir, seksi sansürlemeleri de bize ters gelebilir; ancak dinlerin şu konuda haklı olduklarını -belki de www.youporn.com adresinde saatlerimizi öldürdükten sonra- görebiliriz: Seksin kendisi ve onu çağrıştıran görüntüler, mantıklı benliğimizi korkutucu bir kolaylıkla ele geçirmeyi başarır.

Seküler dünya, sansüre olan itirazı ve insanın olgun bir varlık olduğuna duyduğu inanç nedeniyle İslam'ın kadınları başlarını örtmeleri ve burka giymeleri için teşvik etmesini özel bir öfkeyle küçük görür. Kadınların saçlarından ayak tırnaklarına kadar tüm vücutlarını erkekler onlar-

dan etkilenip Allah düşüncesinden uzaklaşmasınlar diye örtülerin altına saklamasını sekülarizmin savunucuları çok saçma bulur. Bir kadının baştan çıkarıcı dizini ya da dirseğini gördü diye hiç yetişkin bir erkeğin hayatı altüst olur mu? Kumsalda tahrik edici adımlarla ağır ağır yürüyen, yarı çıplak genç kızların görüntüsünden akıl sağlığı yerinde olmayan bir adamdan başka kim etkilenebilir ki?

Seküler toplumların bikini ya da cinsel tahrikle bir sorunu yoktur; çünkü mantıklı benliklere odaklanmalarının yanı sıra, cinselliğin ve güzelliğin insanlar üzerinde bu kadar etkin bir gücü olduğuna inanmazlar. Erkeklerin zıplayarak dans eden bir grup genç kadını gerçek hayatta ya da internette izledikten sonra hayatlarına sanki sıra dışı hiçbir şey olmamış gibi devam edebileceklerini varsayarlar.

Dinlerle genellikle iffet konusunda aşırıya kaçtıkları için alay edilir; ancak dinler cinsel arzunun ne kadar sarsıcı ve güçlü olduğunu çok iyi bildikleri için bizi seksle ilgili sürekli uyarırlar. Aslında seksin ne kadar harika bir şey olabileceğini bilmeseler seksi bu kadar kötü göstermeye çabalamazlardı. Sorun bu harika şeyin Tanrı ve hayat gibi önemli ve değerli kimi meselelerimizin önüne geçme olasılığıdır.

Güzelliği örtülerin altına saklayacak kadar aşırıya gitmeyi istemeyebiliriz, ancak interneti yasaklamayı ve hükümetin fiberoptik kablolar aracılığıyla sürekli evimize gelen, kontrol edilmemiş porno akışını azaltmaya yönelik çabalarını alkışlamayı doğru bulabiliriz. Artık bir Tanrı'ya inanmıyor olsak bile, hem insanların akıl sağlığının korunmasını hem de düzenli ve sevgi dolu bir toplumun düzgün bir biçimde yaşamaya devam etmesini sağlamak için bir parça baskının iyi bir şey olabileceğini düşünebiliriz. Libidomuzun bir kısmının kendi iyiliğimiz için yeraltında saklanması gerekir; kimi arzuları bastırma zorunluluğu, yalnızca Katolikler, Müslümanlar ya da cinsel açıdan tutucu olanlar için değil, hepimiz için sonsuza kadar geçerli bir zorunluluktur. İşe gitmemiz, ilişkilerimizi düz-

gün yaşamamız, çocuklarımıza bakmamız ve kendi zihnimizi tüm potansiyeliyle kullanmaya çalışmamız gerektiği için cinsel dürtülerimizin sınırsız bir biçimde, internette ya da başka mecralarda kendilerini ifade etmelerine izin veremeyiz; çünkü özgür kalan cinsel dürtülerimiz anında benliğimizi yok edeceklerdir.

ii. Yeni Bir Porno Türü

I.

Pornografiyle ilgili asıl sorun, insanların her an elinin altında bulunması değil de doğası ve niteliğidir. Pornografi, duyarlı, ahlaklı, kibar ve çalışkan bir insanı -seks dışındaki- ilgi alanlarının ve amaçlarının tümünden bu kadar uzaklaştırdığı için çok sayıda soruna neden olmaktadır. Şu anki haliyle pornografi, en düşüncesiz şehvet türüne kendimizi tamamen teslim etmemiz için ahlak değerlerimizi, estetik beğenilerimizi ve aklımızı yok saymamızı ister. Yazdığı senaryolar deli zırvasıdır, diyaloglar saçma sapandır, fotoğraflar tamamen röntgenci zihniyetiyle çekilmiştir; işte bu yüzden de pornografiyle işimiz bittiği an ondan iğrenmeye başlarız.

Seks ile erdem arasında bu kadar kesin bir seçim yapmamızı gerektirmeyecek yeni bir pornografi türü de düşünülebilir. Bu pornografide cinsel arzunun yüksek değerlerimizi küçümsemek yerine desteklemesi amaçlanacak. Aslında buna benzer bir şey yaşadığımız dünyada şu an var, hem de akla gelebilecek en son yerde: Hıristiyan sanatında.

Hıristiyan sanatı, tarihinin belli dönemlerinde cinsel arzunun iyiliğin düşmanı olması gerekmediğini anlamış ve cinsel arzunun doğru yönlendirildiği takdirde iyiliğe enerji ve yoğunluk katabileceğinin bilincine varmıştır. Fra Flippo Lippi'nin ya da Sandro Botticelli'nin imzasını

taşıyan sunaklarda Meryem Ana üstündeki güzel elbisesiyle büyüleyici güzellikteki bir sahneye yerleştirilmekle kalmamış, aynı zamanda çok da güzel resmedilmiştir – aslında birçok resimde kesinlikle seksi görünür. Sanat tarihi tartışmalarında ya da müze kataloglarında bu konuya pek değinilmese de İsa'nın annesinin son derece tahrik edici bir görüntüsünün olabileceği unutulmamalıdır.

Hıristiyan ressamlar, insanlar üzerinde bu etkiyi yaratmayı amaçlarken dinlerinin cinselliğe olan temkinli yaklaşımına karşı gelmemişlerdir. Belli anlarda cinselliğin bir eğitim projesini gerçekleştirebileceğini düşünmüşlerdir yalnızca. Resme bakanları, Meryem'in bu dünyada yaşamış en asil insan -kibarlık, fedakârlık, cana yakınlık ve iyiliğin vücut bulmuş hali- olduğuna inandırmak gerekiyorsa, ressamlara göre bilinçaltına seslenen, incelikli bir yöntemle Meryem'i cinsel açıdan çekici bir kadın olarak resmetmek de işe yarayacaktır.

Modern porno endüstrisinin klişe bir ürünü yerine Botticelli'nin çizdiği bir Meryem Ana'ya bakarak fantezi kurduğumuzda cinsellik ile erişmek istediğimiz nitelikler arasında rahatsız edici bir seçim yapmak zorunda kalmayız. Böylece fiziksel dürtülerimizi estetik açıdan duyarlı, ahlaki açıdan da tutarlı olmayı sürdürerek serbest bırakabiliriz. Kısaca, cinsellik ile erdem arasındaki boşluğu kapamak için bir fırsat yakalamış oluruz.

Meryem'in bu tür görüntüleri, gelecekteki aydınlanmış ve mantıklı pornografinin nasıl olması gerektiği konusunda bize bir fikir verebilir. Yeni pornografi, insan doğasının daha erdemli niteliklerini de içeren -örneğin, insanların zeki olduğu, birbirine kibar davrandığı, çok çalıştığı ya da akıllı davranışlarda bulunduğu- bağlamlarda şehvetimizi harekete geçirecektir, böylece de duyduğumuz cinsel heyecan iyi bir hayatın bu tür öğelerine olan saygımızı canlandırıp güçlendirecektir. Cinsellik artık aptallık, kabalık, saplantı ve sömürüyle anılmayacak, içimizdeki en asil yönlerle birlikte düşünülecektir.

II.

Bu yeni pornografi türü, şu anki türle işimiz bittiği an kendimizden iğrenmemize neden olan o nefret duygusunu yumuşatmayı başararak çok önemli bir şey yapmış olacaktır. Hem kendi vicdanlarını hem de anne babalarınkini rahatsız edecek yoğunluktaki bir saplantıyla pornografiden kendilerini alamayan delikanlılar, seksi resimlere bakmak ile ailelerine, ödevlerine ve sportif etkinliklerine zaman ayırmak arasında seçim yapmak zorunda kalmayacaklardır, çünkü yeni pornografi cinsel heyecan ile insan hayatındaki öteki amaçları birleştirmeyi başaracaktır. Saçma sapan seks kategorileri, tek bir mantıklı söz etmeyi beceremeyen basmakalıp karakterlerle dolu adi senaryolar yerlerini, zekâ (kitap okuyan ya da kitapçılardaki raflar arasında gezinen insanlar), kibarlık (partnerlerini önemseyip onlara değer verdiklerini belli eden bir tavırla oral seks yapan insanlar) ya da alçakgönüllülük (zor durumdayken, utanmış ya da mahcup bir yüz ifadesiyle yakalanmış insanlar) gibi insani özellikleri öne çıkaran pornografik görüntülere ve senaryolara bırakacaktır. Böylece de artık insan olmak ile seksi olmak arasındaki o acı veren seçimi yapmak zorunda kalmayacağız.

Geleceğin pornografisi: *hem* seksle *hem de* zekâyla ilgilenebiliriz. *Becky in the Den*, Jessica Todd Harper, 2003.

5. Aldatma

i. Aldatmanın Zevkleri

I.

Bu pek de hoş olmayan konuyla ilgili mantıklı bir düşünce geliştirmek istiyorsak, öncelikle aldatmanın özellikle de evliliğin ilk yıllarından ve birkaç çocuktan sonra ne kadar baştan çıkarıcı ve heyecan dolu bir eylem olduğunu kabul etmemiz gerekir. Aldatmayı 'yanlış' olarak nitelemeden önce onun gerçekten -en azından belli bir dönem için- heyecan ve coşku dolu olduğunu anlamalıyız.

Şimdi başka bir senaryo oluşturalım. Erkek karakterimiz Jim, ofis dışında yapılacak bir grafik tasarımı işi için gelmiş adaylarla odasında görüşüyor. Keçi sakallı genç adamlarla birkaç saat boyunca konuşuyor ve sıra son adaya geliyor. Rachel adındaki aday yirmi beş yaşında (Jim ise kırkına yaklaşmak üzere ve son zamanlarda ölümün varlığını çok net algılamaya başladı); genç kadın spor ayakkabı, kot pantolon ve koyu yeşil V yaka bir kazak giymiş, kazağın altında bir şey yok gibi görünüyor, bu haliyle vücudunun üst kısmının androjen görüntüsü dikkat çekiyor. Baskı maliyetleri, kâr marjları, kâğıt ağırlıkları ve fontlar üzerine konuşuyorlar – ancak Jim'in aklı doğal olarak başka bir yerde. Bu tür bir gençlik, sağlık ve enerji görüntüsüne bu tepkiyi *vermeyecek* bir erkeğin akıl sağlığından şüphe etmemiz gerekir zaten.

Rachel'ın yüzünde mankenlere özgü o somurtkan ifade yok. Kimi zaman çok güzel, hırslı ve zeki genç kadınlar kendi güzelliklerinden duydukları öfkeyi yüzlerine yansıtırlar, çevrelerindeki hemen hemen

herkesin onların düşünceleri yerine fiziksel görüntülerine önem verdiğini düşünüp dünyaya küserler. Rachel'ın yüzünde kesinlikle böyle bir tavrın izleri yok. Uzaklardaki bir çiftlikte yaşayan, birbirini çok seven, yaşlıca bir çiftin yetiştirdiği, hayatında hiç televizyon seyretmemiş, liseye gitmemiş, saf ve masum bir genç kızın hayat aşkı okunuyor yüzünde.

Jim'in 'seks'ten ne beklediğini açıklamak, Rachel'ın karşısında duyduğu heyecanı anlamamıza yardımcı olacaktır. Jim, 'seks'i bilinen klasik anlamıyla 'seks' olarak düşünmüyor. Rachel'ı gördüğünde ilk aklına gelen 'seks' olmuyor. Onu tanımak için güçlü bir arzu duyuyor. Bacaklarını, ayak bileklerini, boynunu tanımayı istediği gibi, gardırobundaki giysileri, kütüphanesindeki kitapları da görmek istiyor; duş aldıktan sonra saçlarından yayılan kokuyu, küçük bir kızken yaptıklarını ve arkadaşlarıyla paylaştığı sırlarını öğrenmek istiyor.

Jim'in hayatında bu noktada kader ona pek sık oynamadığı güzel bir oyunu oynar. Rachel'ın firma için yaptığı projenin sona ermesinden birkaç ay sonra Jim, M4 otoyolu üzerindeki Holiday Inn'de yapılacak bir ödül törenine katılıp orada bir gece geçirmek üzere müşterilerinden biriyle Bristol'a gider. Otelin açık yeşil rengin hakim olduğu lobisinde akşam yapılacak tören başlamadan hemen önce Rachel'ı görür. Rachel onu tamamen unutmuştur, ancak Jim'in söylediği bir iki şeyden sonra olağan bir sevinçle anımsar onu ve törenden sonra barda buluşma teklifini hiç duraksamadan kabul eder. Cesedi göle atmaya karar verdikten sonra torbanın içine taşları nasıl koyması gerektiğini içgüdüsel olarak bilen, hayatında ilk kez cinayet işlemiş biri gibi Jim de hemen Daisy'ye bir e-mail gönderir, ona ve çocuklara iyi geceler dilediğini ve akşamın ilerleyen saatlerinde (evden ayrı olduğunda her zaman yaptığı gibi) onu aramasının mümkün olmayacağını, törenin uzun sürecek gibi göründüğünü yazar.

Gece yarısı olduğunda iyice boşalmış olan barda buluşur, birer kadeh şarap içerler. Jim amacına hizmet eden, açık ve net bir tavırla flört

eder. Bir kadını etkilemeye çalışan orta yaşlı evli erkeklerin gösterdiği cesaret kesinlikle kendine güvenle karıştırılmamalıdır: Bu cesaretin temelinde, böyle anları tekrar yaşama fırsatlarının ne kadar az olabileceğini onlara sık sık anımsatan ölüm korkusu vardır. İşte bu korku Jim'i, hayatın önünde sonsuza kadar uzandığını düşündüğü, hâlâ utangaç ve mahcup biri olabilme lüksünü yaşayan genç ve bekar bir erkek olduğu dönemlerde kesinlikle yapamayacağı bir şeyi yapıp aşırı ısrarcı davranmaya yöneltir.

Asansörlere giden koridorda ilk kez öpüşürler. Jim, Pazarları çocukların bedava kahvaltı yaptıkları, aileler için indirimli bir konaklama ücretinin reklamını yapan posterin asılı olduğu duvara doğru iter Rachel'ı. Dilleri sabırsızlıkla buluşur, kadının bedeni onunkiyle tutturduğu ritim içinde hareket etmeye başlar. İşte bu an, Jim'in zihninde hayatının en önemli anlarına ayırdığı kapalı kutunun içinde tüm etkileyiciliğiyle yerini alır.

II.

Jim, Bristol'dan döndükten sonra evde her şey eskiden olduğu gibi devam eder. Daisy ile birlikte çocukları yatırırlar, akşam yemeğine çıkarlar, yeni bir fırına gereksinimleri olup olmadığını tartışırlar, arada bir kavga ederler ve eskiden olduğu gibi uzun aralardan sonra seks yaparlar.

Jim tabii ki Bristol'da olanlardan karısına hiç söz etmedi. Ahlaki ilkelerin önemli olduğu bir çağda yaşıyoruz. Evlenmeden önce birçok şey yapabiliyorken evlendikten sonra bunların hiçbirini yapma özgürlüğümüz kalmaz. Gazetelerde sürekli futbolcuların ve politikacıların uygunsuz cinsel davranışlarıyla ilgili haberler çıkar. Okurların bu haberlere yaptıkları yorumlara bakınca, Jim'in eylemine çoğu kişinin nasıl bir tepki vereceği anlaşılır. Onu hemen sadakatsiz bir erkek, pisliğin teki, yüzsüz ve rezil biri olarak etiketleyeceklerdir.

Bu tür etiketler Jim'i korkutur, ancak aynı anda aklının bir noktası da neden böyle basit bir ahlakçı anlayışa uymak zorunda olduğunu

sorgular. Ona sorgulamasında eşlik edelim. İşe Jim ile Rachel'ın arasında yaşananların yanlış bir şey olmadığını varsayarak başlayalım. Biraz daha ileri gidip (toplumun aldatmayla ilgili tüm yasaklayıcı ve kınayıcı görüşlerinin tam karşıtını benimseyip) bu davranışın tersinin hatalı olacağını -bir başka deyişle, arada bir yoldan çıkma gereksinimi *duymayanlarda* bir sorun olacağını- ileri sürelim. Hiç yoldan çıkmamak, yalnızca tuhaf değil, hem akıl dışı hem de insan doğasına aykırı olduğu için kelimenin tam anlamıyla yanlış olarak nitelenebilir. Evlilik dışı bir ilişki yaşama olasılıklarını tamamen görmezden gelmek, düş gücümüzün artık tamamen iflas ettiğini, bu dünyada yaşayacağımız kısa zaman diliminin neden olduğu trajedi karşısında soğukkanlılığımızı tuhaf ve anlaşılmaz bir biçimde koruduğumuzu ve vücutlarımızın o muhteşem tensel gerçekliğini büyük bir hata yaparak görmezden geldiğimizi gösterir. Aldatma fikrinden tamamen uzak yaşamak, aynı zamanda bir toplantıda kimse görmeden masanın altında arzuyla birleşen eller, bir restoranda yenen akşam yemeğinin sonunda birbirine hızla sürtünen dizler, uzun topuklu ayakkabılar, ütülü pırıl pırıl mavi gömlekler, gri pamuklu iç çamaşırları ve likra şortlar, düzgün baldırlar ve kaslı alt bacaklar gibi her biri Alhambra Kalesi'nin çinileri ya da Bach'ın B Minör Mass'ı gibi yüce bir saygıyı hak eden, duyulara seslenen muhteşem an ve görüntüler içeren erotik davetleri kabul etmek için can atan mantıklı benliklerimizi bu güce karşı koymaya zorladığımıza da işaret eder. Bu tür davetleri reddetmek de bir ihanet değil midir? Partnerini aldatmayı hayatı boyunca aklından hiç geçirmemiş birine güven duymak mümkün müdür?

III.

Toplum, evli çiftlerden birinin aldatıldığını öğrendiğinde aldatan tarafa sonsuz bir öfke duyup aldatılan tarafın onu evden atma, giysilerini makasla kesme ve arkadaşlarının önünde rezil etme gibi çok sayıda

hakka sahip olduğunu düşünür. Aldatılan tarafın öfkeye kapılıp deliye dönmek, aldatan tarafın da yaptığı bu korkunç eylemden dolayı abartılı yollarla özür dilemek için çok sayıda önemli nedeni olduğu varsayılır ve aldatılan tarafın öfkesi ile aldatan tarafın özrü son derece doğal karşılanır, hatta beklenir.

Ancak aldatılan taraf kendisini ne kadar incinmiş hissetse de ihanete uğradığını öğrendiğinde öfkeye kapılmak zorunda değildir belki de. Aldatan eşin yeni bir eteğin ya da pantolonun içine elini sokması ya da yalnızca bunu yaptığını hayal etme cesaretini göstermesi on yıl ya da daha uzun süredir devam eden bir evlilikte çok da şaşırtıcı olmasa gerek. Son derece anlaşılır ve doğal olan bu arzudan dolayı özür dilemek gerekir mi gerçekten?

'Aldatanlar'dan özür dilemelerini beklemek yerine 'aldatılanlar'ın özür dilemesi gerekebilir. 'Aldatılanlar' *kendileri* oldukları, yaşlandıkları, kimi zaman çok sıkıcı oldukları, dürüstlük beklentisini karşılanamayacak denli yüksek tutup partnerlerini yalan söylemeye zorladıkları, (tam da sırası gelmişken) insan oldukları için özür dileyebilirler. Aldatan eşin her şeyi yanlış yaptığı ve aldatılan eşin de her şeyi doğru yaptığı sıklıkla düşünülür. Ancak bu 'doğru'dan ne anladığımıza bağlıdır. Kimi aldatmalar görmezden gelinemeyecek davranışlar sergilenerek gerçekleştirilir, kimilerinde ise çok daha belirsiz, ancak eşit etki yaratan yöntemler kullanılır. Partnerle yeteri kadar konuşmamak, sürekli aklı başka bir yerdeymiş gibi davranmak, huysuz olmak ya da birlikte gelişmeyi ve bundan memnun olmayı başaramamak gibi davranışlar da rahatlıkla aldatmanın içinde görülebilir.

IV.

Aldatıldığı için öfkelenen bir eş, temel bir trajik gerçeği göz ardı etmektedir: Bir kişi, öteki için aynı anda her şey olamaz. 'Aldatılan' eş-

lerden, bu ürpertici gerçeği asil bir zarafet ve melankoliyle kabul etmek yerine, hatayı 'aldatan'larda bulmaları, onları ahlaki açıdan düşük olmakla suçlamaları beklenir. Ancak bu durumun gerçek suçlusu, akıl dışı beklentileri ve bir kişinin bir başkasının her türlü gereksinimini karşılayacak sonsuz bir duygusal ve cinsel güce sahip olabileceğine duyduğu köklü inançla modern evlilik anlayışının kendisidir.

Geçmişe dönüp modern evliliğin tarihteki öteki evlilik türlerinden farkları üzerine düşündüğümüzde, modern evliliğin temel ilkesinin, aşk, seks ve aileyle ilgili arzularımızın aynı kişide toplanması zorunluluğu olduğunu görürüz. Şimdiye kadar hiçbir toplum, bizimki kadar evlilik kurumuna ümit bağlamadı ve kaçınılmaz bir sonuç olarak da bizimki kadar hayal kırıklığına uğramadı.

Geçmişte bu üç farklı gereksinim -aşk, seks ve aile- akıllı bir yol izlenerek birbirinden ayrı tutularak uzaklaştırılmıştır. Örneğin; on ikinci yüzyılda Güneydoğu Fransa'daki halk şairleri romantik aşk konusunda uzmandılar. Zarif bir genç kızla karşılamanın neden olduğu kalp sızısını, âşık olunan kişiyle buluşmadan önceki gece yaşanan endişeli uykusuzluğu ve birkaç sözün ya da bir bakışın hoş bir duygu ve düşünce uyandırma gücüne olan keskin inancı dizelerinde ifade etmekte ustaydılar. Ancak sanatlarını saraylarda icra eden bu şairler, değerli ve içten duyguları birtakım somut ve pratik amaçlarla ilişkilendirme niyetinde değildiler; bir başka deyişle dizelerinde anlattıkları coşkulu aşkı, aile kurmak ya da seks yapmak gibi amaçlarla birleştirmeyi akıllarından bile geçirmemişlerdi.

On sekizinci yüzyılın Paris'indeki özgürlükçüler de seçimlerinde halk şairleri kadar kararlı davranmışlardır, ancak onların seçimi aşktan yana değil, seksten yana olmuştur. Bir âşığın elbisesinin düğmelerini ilk kez açmanın neden olduğu heyecana, mum ışığında bir başkasının vücudunu uzun uzun keşfetmeyle ve aynı eylemin kendisine yapılmasıyla

ulaşılan tatmine ve kilisede Ayin sırasında her türlü kuralı çiğneyerek birini gizlice baştan çıkarmanın verdiği zevke tapıyorlardı. Ancak erotizm alanında macerayı seven bu kişiler, aldıkları zevkin ne aşkla ne de bir düzine çocuk yetiştirmekle hiçbir ilgisi olmadığının farkındaydılar.

Doğu Afrika'da ayağa kalkıp yürümeye başladığı ilk günlerden beri insanoğlunda aile kurma içgüdüsünün bulunduğu anlaşılmıştır. Ancak aradan geçen uzun zaman boyunca bu aile kurma projesi, kahvaltı masasında karşımızda oturan, bizim gibi bir ebeveyn kimliğine sahip olan birine sürekli cinsel arzu duyma ve onunla sık sık romantik anlar yaşama gerekliliğiyle birleştirilmemiştir. Söz konusu birleştirme evrimsel açıdan baktığımızda çok kısa bir zaman önce gerçekleşmiştir.

Romantizme, sekse ve aileye yönelik arzularımızın uyuşmazlığı olmasa bile birbirinden bağımsızlığı, uzun bir dönem boyunca rahatlıkla kabul edilen, evrensel bir gerçekti. Ancak on sekizinci yüzyılın ortalarına gelindiğinde Avrupa'nın en zengin ülkelerinden birinde halkın bir sınıfının üyeleri arasında yeni bir ideal kabul görmeye başladı. Bu ideale göre artık eşlerin birbirlerini çocukların hatırına hoş görmesi gerekmiyordu; bunun yerine ve belki de buna ek olarak eşler birbirilerini derin bir aşkla sevip arzulamalıydılar da. İlişkilerinde halk şairlerinin romantik enerjisiyle özgürlükçülerin cinsel heyecanı birleşmek zorundaydı. En acil gereksinimlerimizin tümünün birden aynı anda, t*ek bir kişinin yardımıyla* karşılanabileceğini ileri süren bu baskıcı görüş işte bu şekilde oluşturuldu.

Bu yeni ideal evlilik anlayışının belli bir ekonomik sınıf tarafından belirlenmesi ve desteklenmesi hiç de şaşırtıcı değildi. Burjuvazi, oluşturduğu evlilik anlayışına farkına varmadan kendi özgürlük ve sınır dengesini de yansıtmıştı. Teknoloji ve ticaret alanında yaşanan gelişmelerle hızla büyüyen ekonominin filizlendirdiği bu yeni sınıf, kendisinden aşağıda yer alan işçi ve köylü sınıfının sınırlı beklentilerini kabul etmek

zorunda değildi. Hobileri için harcayacak parası olan burjuva avukatlar ve tüccarlar, partnerlerinde yalnızca bir sonraki kışı geçirmelerine yardımcı olma niteliğini değil, başka nitelikleri de bulabilecekleri konusunda ümitli ve kararlıydılar. Ancak kaynakları sınırlıydı. Ailelerinden kalan mirasın verdiği rahatlıkla üç haftalarını sevdikleri kadının kaşını öven bir mektup yazmak için geçirebilen halk şairleri gibi sonsuz bir boş zamanları yoktu. Burjuvazi işyerinin başında durmak, mağazasını yönetmek zorundaydı. Aristokrat özgürlükçülerin toplumsal küstahlığını da benimseyemezlerdi. Aristokratlar, güçleri ve statülerinden kaynaklanan kaygısız bir kendine güvenle başkalarının kalplerini kırmaktan ve kendi yuvalarını dağıtmaktan hiç çekinmiyorlardı, ne de olsa yaptıkları tuhaf davranışların neden olduğu kötü durumları düzeltmek için yeterli kaynağa sahiptiler.

Burjuvazi, ne romantik aşk gibi bir lüksü yaşamak için zamanı olmayacak kadar baskı altındaydı, ne de erotik ve duygusal ilişkilerini yürütemeyecek kadar kaynak yoksunluğu çekiyordu. Duygusal gereksinimlerini ve günlük hayattaki kısıtlamalarını dengelemek için incelikli bir çözüm ararken, sonsuza kadar birliktelik için anlaşılmış tek ve yasal bir partnerle tatmine ulaşma düşüncesi burjuvaziye çok cazip geldi.

Burjuvazinin ideal evlilik anlayışı, geçmişte tamamen görmezden gelinmese bile evliliği bitirmek ya da yuvayı bozmak için yeterli bir neden olarak kabul edilmeyen çok sayıda hatayı ve davranışı tabu ilan etti. Eşler arasındaki arkadaşlık ilişkisinde soğuk bir havanın esmesi, aldatma, iktidarsızlık gibi durumların her biri ciddi anlamlar yüklenip önem kazandı. İçinde aşkın olmadığı, iki tarafın da birbirini pek umursamadığı bir evlilik düşüncesini burjuvalar, tıpkı özgürlükçülerin içinde aldatmanın *olmadığı* bir evlilik düşüncesini aforoz etmeleri gibi, nefretle kınadılar.

Burjuvazinin romantik isteklerinin izini edebiyatta sürmek, yararlı bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır. Jane Austen'ın romanlarının hâlâ

çağdaş olduğunu düşünürüz, çünkü yazarın kahramanları için belirlediği amaçlar, kendimiz için yeni amaçlar saptamamıza yardımcı olduğu gibi var olan amaçlarımızı da yansıtır. *Gurur ve Önyargı*'daki Elizabeth Bennet ya da *Mansfield Parkı*'ndaki Fanny Price gibi biz de güvenli bir yuva kurma isteğini eşimizi samimi duygularla sevme isteğiyle birleştirmeye çalışırız. Ancak dünya edebiyatında bu romantik idealin karanlık yönlerine işaret eden romanlar da vardır. On dokuzuncu yüzyıl Avrupası'nın büyük olasılıkla en başarılı romanlarından olan *Madame Bovary* ile *Anna Karenina*'nın iki kadın kahramanı, yaşadıkları dönem ve toplumsal konumları bağlamında partnerlerinde son derece karmaşık nitelikler ararlar: Onların aynı anda hem koca, hem halk şairi, hem de özgürlükçü olmalarını isterler. Her iki kadına da hayat istediklerinin sadece ilkini verir. Emma ile Anna ekonomik açıdan güvenli, ancak aşkın olmadığı evliliklere hapsedilmiş bulurlar kendilerini. Önceki çağlarda bu ancak özenilecek ve sevinçle kutlanacak bir durum olurdu. Emma ile Anna ise bu durumu katlanılmaz bulurlar. Evlilik dışı ilişki yaşamak için attıkları adımları kesinlikle onaylamayacak burjuva bir toplumda yaşamaktadırlar. İntiharla sonlanan hayatları, bu yeni aşk modelinin ileri sürdüğü gibi insanın farklı gereksinimlerinin tek bir kişiyle giderilemeyeceğini açıkça gösterir.

V.

Burjuvazinin ideal evlilik anlayışı, tam anlamıyla bir yanılsama değildir. Üç altın alandaki -romantik, erotik ve ailevi- tatminin yaşandığı ve hiçbir zaman ihanetin tehdidinin hissedilmediği evlilikler az da olsa vardır. Kuşkucuların kimi zaman söylemekten kendilerini alamadıkları şu görüşü biz rahatlıkla ifade edemeyiz: Mutlu evlilik bir mittir. Biz bundan daha da karanlık bir görüşü söylemeyi yeğleriz: Mutlu evlilik bir olasılıktır, ama çok nadir görülen bir olasılık. Evliliğin neden tüm

ümitlerimizi karşılayamayacağını açıklayan metafizik bir neden yoktur; yalnızca evlilikte başarısız olmaya mahkûm olduğumuz düşüncesi çok yaygındır. Bu düşüncenin içerdiği trajik gerçeği sakin ve asil bir tavırla kabullenmeli, hayat söz konusu gerçeği bize kendi istediği zamanda ve kendi beklenmedik yöntemiyle hissettirdiğinde de aynı sükuneti korumayı denemeliyiz.

ii. Aldatmanın Aptallığı

I.

Şimdi yine farklı bir bakış açısını benimseyelim: Evliliğin aşk, seks ve aileyle ilgili ümitlerimizi gerçekleştirmemize olanak sağlayacağına duyulan inanç fazlasıyla temelsiz ve yanlışsa, aldatmanın evliliğin yol açtığı hayal kırıklıklarını gidereceğine duyulan inanç da aynı derecede temelsiz ve yanlıştır.

Hem aldatma düşüncesinde hem de belli bir evlilik anlayışında 'yanlış' olarak nitelediğimiz özellik, her ikisinin de içerdiği idealizmdir. İlk bakışta sonuç vermeyecek, anlamsız bir olay olarak görülse de aldatma aslında başka biriyle yaşayacağımız bir macera sayesinde evliliğimizin sorunlarını elimizde sihirli bir sopa varmış gibi çözebileceğimizi ima eder. Ancak aldatmanın bunu yapabileceğini düşünmek, hayatın bize sunduğu koşulları yanlış değerlendirmek demektir. Evliliğimizin *dışındaki* biriyle yatıp evliliğimizin *içindeki* önem verdiğimiz kişi ve olaylara zarar vermemek mümkün değildir – tıpkı evliliğimizde hep eşimize sadık kalıp hayatın en yoğun ve önemli duyusal bazı hazlarını kaçırmamanın mümkün olmaması gibi.

II.

'Çözüm' sözcüğünden hiçbir tarafın acı çekmediği, önemsediğimiz her olumlu niteliğin zarar vermeden ya da zaten var olan zararı artırmadan öteki olumlu niteliklerle birlikte olabildiği bir anlaşmayı anlıyorsak şunu rahatlıkla ifade edebiliriz: Evliliğin gerilimlerine 'çözüm' bulmak mümkün değildir.

Evlilikte ulaşmayı istediğimiz üç şey -aşk, seks ve aile- birbirini kötü bir biçimde etkiler ve birbirine göz ardı edilemeyecek zararlar verir. Birini sevmek onunla seks yapma becerimizi sekteye uğratabilir. Sevmediğimiz ancak çekici bulduğumuz biriyle gizlice buluşmak, sevdiğimiz ama artık tahrik edici bulmadığımız eşimizle olan ilişkimizi tehlikeye sokabilir. Çocuk sahibi olmak hem aşka hem de sekse zarar verir, ancak evliliğimize ya da cinsel heyecanlarımızı tatmin etmeye odaklanmak bir sonraki kuşağın akıl ve beden sağlığını tehdit edebilir.

Yaşadığımız hayal kırıklıkları ve başarısızlıklar, içinde bulunduğumuz bu karmaşaya bir çözüm bulmaya düzenli olarak bizi yöneltir. Belki açık evlilik fikri iyi olabilir diye düşünürüz. Ya da gizli bir ikinci hayatımızın olması bizi kurtarır deriz kendi kendimize. Ya da evliliğimizi her yıl gözden geçirip yenileyip yenilememeye karar vermek çözüm olabilir. Belki de çocuklara sürekli bir bakıcı tutmak gerekir. Ancak tüm bu çözümler hiçbir biçimde işe yaramaz, çünkü evliliğin doğasında başarısızlık vardır. Başkasıyla yatarsak eşimizin bize olan sevgisini ve çocuklarımızın ruhsal sağlığını tehlikeye atarız. Bunu yapmazsak da zaman içinde iyice ölmüş bir ruh halini benimseyip yeni ilişkilerin yaratacağı heyecandan ömür boyu mahrum kalırız. Gizli bir ilişki yaşarsak içten içe çürümeye başlar, bir başkasının sevgisine yanıt verme becerimize ileride düzeltilemeyecek bir zarar veririz. Eşimize onu aldattığımızı itiraf edersek eşimiz paniğe kapılacak ve (bize hiçbir şey ifade etmemiş olsa da) yaşadığımız cinsel ilişkileri unutmayı hiçbir zaman başaramayacak-

tır. Tüm enerjimizi çocuklarımıza verdiğimizde günün birinde onların bizi terk etmesine tanık olur, yapayalnız ve perişan bir halde kendimizle baş başa kalırız. Ancak bir çift olarak romantik hayatımızı sürdürmek için çocuklarımızı ihmal edersek onların ruhunu yaralar ve ömür boyu bize kızgın olmalarına neden oluruz. İşte bu yüzden evlilik bir türlü tam olarak düzeltilemeyen bir yatak çarşafı gibidir: Onun bir kenarını çekip düzeltmeye çalışmak, öteki taraflarını kırıştırıp bozmaktan başka bir işe yaramaz.

III.

O zaman nasıl bir kafa yapısıyla evliliğe adım atmalıyız? Birbirimize sadık kalmayı samimiyetle isteyip bunu başarma şansını yakalamak için partnerimize ne tür bir evlilik yemini etmeliyiz? Klişe sözleri bir yana bırakıp onlardan çok daha uyarıcı ve kötümser olan sözlerle dolu bir yemin oluşturabiliriz. Örneğin; 'Bir tek senin beni hayal kırıklığına uğratacağına söz veriyorum. Hayatım boyunca bana acı verecek olan pişmanlıkları, yaşadığım çok sayıda evlilik dışı ilişkiye ve Don Juan gibi davranıp sürekli değiştirdiğim seks partnerlerime değil yalnızca *sana* yükleyeceğime söz veriyorum. Mutsuzluğa ulaşmak için farklı yolları denedikten sonra işte bugün bunu seninle yapmaya karar verdim.' Çiftler, kilisede rahibin önünde birbirlerine bu tür karamsarlık konusunda sınır tanımayan, romantizmden kibarca uzaklaşmış yeminler etmeliler.

Böyle bir yeminden sonra yaşanan evlilik dışı ilişki, gerçekçi olmayan bir ümide değil, karşılıklı olarak belli konularda hayal kırıklığına uğratmak için verilmiş söze yapılmış bir ihanet olarak görülecektir. Aldatılmış eşler artık partnerlerinin yalnızca onlarla birlikte olarak mutlu olmasını beklediklerini öfke içinde söyleyemeyecekler. Daha yakıcı ve adil bir tonla şunu söyleyerek ağlayacaklar: 'Bana söz verdiğin türdeki hayal kırıklıklarına sadık olacağını düşünüyordum.'

IV.

Aşk temelli evlilik düşüncesi on sekizinci yüzyılda, köklü bir nişan ve evlilik anlayışını temellerinden sarsarak toplumda kabul gördü. Bu eski anlayışın çok daha düz bir mantığı vardı: Çiftler belli bir yaşa geldikleri, birbirlerini sürekli görmeye dayanabilecekleri, anne babalarını ve komşularını üzmekten kaçındıkları, korumak istedikleri birkaç mal varlığına sahip oldukları ve bir aile kurma arzusunu hissettikleri için evlenirlerdi.

Burjuvazinin yeni felsefesi ise evlilik için tek bir neden olabileceğini ileri sürüyordu: derin bir aşk. Bu aşkın, çiftlerin birbirlerini göremeden duramaması, birbirlerinin görüntüsünden fiziksel olarak tahrik olmaları, zihinsel olarak birbirleriyle tam bir uyum içinde olduklarına inanmaları, birbirlerine mehtapta şiir okuma isteği duymaları, ruhlarını tek bir ruhta birleştirme arzusuna kapılmaları gibi bir totemin parçasını andıran, anlaşılmaz birtakım duygu ve düşünceleri içerdiği düşünülüyordu.

Bir başka deyişle, evlilik artık bir kurum olmayı bırakıp *bir duygunun kutsanması* haline geldi, dışarıdan gelen bir beklentiyle gerçekleştirilen, hayatta yeni bir dönemi başlatan bir tören olmayı da bırakıp, belli bir duygusal duruma içeriden verilen bir tepki oldu.

Bu değişikliği evliliğin modern savunucularının bakış açısını benimseyerek haklı gösterme çabaları sürerken çok yoğun hissedilen yeni bir korku baş gösterdi. Bu korkuya 'gerçek olmama' deniyordu. Bir kişinin iç duyguları, dış dünyanın ondan beklediklerinden farklı olduğunda yaşanan psikolojik bir olaydı. Eski bakış açısının 'dikkat çekmeye çalışma' olarak niteleyeceği davranış artık 'yalan söyleme' olarak görülüyordu, 'kibar olmak için sahte davranmak' ise melodramatik bir yaklaşımla 'insanın kendisine ihanet etmesi' olarak kabul ediliyordu. İç ve dış benlikler arasında uyum kurmaya verilen önem, düzgün bir evliliğin neler içermesi gerektiğine dair yeni ve katı kuralların koyulmasına neden oldu. Eşimize karşı sürekli değil aralıklarla sevgi duymak, yılda

altı kez vasat bir seks ilişkisinde bulunmak, evliliği çocukların iyiliği için sürdürmek gibi davranışlarda bulunup ödünler vermek, insani özelliklerden tamamen yoksun olup bunları edinmeye çalışmaktan çoktan vazgeçmiş olmak anlamına geliyordu.

V.

Genç bir yetişkin olduğumuzda çoğumuz aşk temelli evliliğe içgüdüsel bir saygı duyarız. Bu tür evliliği onaylayan kültürel önyargımız düşünüldüğünde, saygı duymaktan kaçınmak bizim için pek mümkün olmaz. Ancak yaşlandıkça aşk temelli evlilik hikâyesinin, birkaç yüzyıl önce yaşamış yeniyetme şair ve yazarlardan oluşan bir grubun saçma bir hayali olup olmadığından genellikle kuşku duymaya başlarız. İnsanlık tarihinin büyük bir bölümü boyunca geçerli olan eski, kurum temelli sistemin bizim için daha iyi olup olmayacağını da düşünürüz.

Böyle bir yeniden değerlendirmeyi, duygularımızın ne kadar karmaşık ve yanıltıcı olduğunu fark ettiğimizde yaparız. Örneğin; karşıdan karşıya geçerken gördüğümüz güzel bir yüz nedeniyle tüm hayatımızı değiştirme planları yaparız. İnternetteki bir sohbet odasında erotik bir konuşma içinde olduğumuz biri, havaalanındaki otelde bizimle buluşmak istediğinde birkaç saatlik zevk uğruna tüm hayatımızı alt üst etmek için derin bir arzu duyarız. Eşimize kimi zaman o kadar öfkeleniriz ki onun hızla giden bir arabanın altında kaldığını görmekten memnun olacağımızı düşünür, ancak on dakika sonra böyle bir durumda hayatımıza yalnız devam etmek yerine ölmeyi isteyeceğimize karar veririz. Bitmek bilmeyen hafta sonlarında çocuklarımızın bir an önce büyüyüp trambolinde zıplayacağım diye tutturmaktan vazgeçmeleri, bizi kendi halimize bırakıp rahat rahat bir dergi okumamıza ya da temiz ve toplu bir oturma odasında zaman geçirmenin keyfine varmamıza izin vermeleri için sonsuz bir istek duyarız. Ancak hemen bir sonraki gün ofisteyken uzun

sürecek bir toplantı yüzünden eve geç gideceğimizi, bu yüzden de onları yataklarına yatıramayacağımızı düşünüp acı içinde feryat etmek isteriz.

Duygu temelli evliliği savunanlara göre bir duyguya saygı göstermek için onun kesinlikle samimi ve gerçek olması gerekir. Böyle düşünüyorlar, çünkü birçok insanın günün herhangi bir anında kalbinden gerçekten geçen duygulara yakından bakmaktan özenle kaçınıyorlar. Tüm o birbirine zıt, duygusal ve hormonal güçler, bizi gün boyu yüzlerce saçma sapan, belirsiz yöne doğru çekip durur. Duygularımızın her birini inceleyip önemsemek, tutarlı bir hayat sürme şansımızı sıfırlamak anlamına gelir. Gereksinimlerimizi karşılamayı başarmak için arada bir, belki de sıklıkla o an hissettiğimiz gerçek duygulardan -çocuklarımızı boğmak, eşimizi zehirlemek, ampul değiştirme yüzünden çıkan bir kavgadan sonra boşanmaya karar vermek gibi anlık isteklerin neden olduğu duygular- ödün vermemiz gerekir.

Romantizm gerçek olmamanın yaratacağı tehlikeleri göstermiştir, ancak gerçek olmayı deneyip dış dünyamızla iç dünyamız arasında sürekli bir uyum kurmaya çalıştığımızda da benzer tehlikelerle karşı karşıya kalırız. Duygularımızı, hayatımızın önemli projelerini yönlendirecek yıldızlar olarak gördüğümüzde onlara kaldırmayacakları kadar ağır bir yük vermiş oluruz. Bizler, kısa süren mantıksal aydınlanma anlarında benimseyeceği temel kurallara şiddetle gereksinim duyan kaotik, kimyasal önermeleriz sonuç olarak. Dış dünyamızdaki koşulların kalbimizden geçen duygularla sık sık ters düştüğünü bilmek, bizi mutlu ettiği kadar korur da; dış dünya iç dünyamızdaki anlık isteklerimizden farklı bir biçimde işleyerek bize doğru yolda olduğumuzu gösterir.

VI.

Evliliği üyelerinin ne hissettiğine fazla önem vermeden kendisini her gün korumayı başaran bir kurum olarak görebiliriz. Bireylerin ne

hissettiği konusundaki bu iyi niyetli görmezden gelme, aslında onların duygusal nabızlarının saat başı ölçülüp sonuçlara göre konumlarının değiştirildiği bir sistemde yaşamak yerine bu tür uzun vadeli isteklerinin gerçekleştiği bir sistemde yaşama eğilimlerini daha iyi yansıtır.

Evlilik, aynı zamanda çocukların gereksinimlerine de yanıt verir. Anne babalarının tartışmaları nedeniyle endişeye kapılmalarını engeller. Ne de olsa onlar anne babalarının birbirlerini tartışmalarını uzlaşmayla sonuçlandıracak kadar çok sevdiklerinin farkındadırlar. Çocukların oyun bahçesinde yaptığı gibi her gün ağız dalaşına girip kavga etseler de sonuç olarak birbirlerini çok severler.

İyi düşünülerek yapılmış bir evlilikte eşler birbirlerini arada bir olan sadakatsizlikler yüzünden suçlamamalı, tam tersine evlilik birliğine çoğunlukla sadık kaldıklarını düşünüp kendileriyle gurur duymalıdırlar. Çok sayıda kişi, ilişkilerinin başlangıcında yoldan çıkma dürtüsüyle sanki akla bile gelmeyecek derecede iğrenç bir şeymiş gibi ukala bir ifadeyle alay ederek ahlaki vurguyu yanlış noktaya koyar. Asıl harika olan ve onurlandırılması gereken davranış, birlikteliği sürdürmeyi başarmaktır; ancak genellikle bu davranış zaten olması gerekenmiş gibi görülür ve yerine getirilmesi de sıradan bir şeymiş gibi özel bir takdiri hak etmez. Bir çiftin dışarıdaki cinsel tahriklere kapılmadan hayatını evlilik kafesinde sürdürmekten memnun olması, her ikisinin de her gün şükretmesi gereken uygarlığın ve iyiliğin getirdiği bir mucizedir.

Birbirine sadık kalan eşler, aşkları ve çocukları için yaptıkları fedakârlığın boyutunun farkına varmalı ve bu kahramanlıklarıyla gurur duymalıdırlar. Cinsel maceraları reddetme, ne doğal ne de özellikle hoş bir tutumdur. Sadakat, uyulmaması eşlerden birinin öfkeye kapılmasına neden olan, önemsiz bir norm olarak kabul edilmemeli, bir başarı olarak görülmeli ve sürekli -ideal durumda madalya vererek ve kamusal alanda çan çalarak- övülmelidir. Bağlılığın önemli olduğu bir evlilikte, her iki

tarafın da başkalarıyla yatmamayı (ve bunun sonucunda da birbirlerini öldürmemeyi) becererek gösterdikleri sonsuz sabır ve iyilik anımsanmalı ve takdir edilmelidir. Taraflardan biri hafif bir sapma yaşayacak olursa, öteki taraf öfkeye teslim olmak yerine sadakatin sınırları konusunda sersemletici bir şaşkınlığa kapılmalı ve ikisinin de bu tür zorluklara rağmen birlikte olmayı başardıklarını düşünüp sakinleşmelidir.

Sonuç

I.

Seks güdümüz olmasa kendimizi çok daha iyi hissederdik; çünkü bu güdümüz bize hayat boyu dert ve sıkıntı vermekten başka bir işe yaramaz. Onun yüzünden aslında hoşlanmadığımız kişilerle iğrenç şeyler yapar, sonra da çok kötü ve günahkâr biri olduğumuzu düşünürüz. Arzu duyduklarımız ise genellikle bizi çirkin buldukları ya da yalnızca tipleri olmadığımız için reddederler; güzel ve yakışıklı olanların zaten erkek ve kız arkadaşları olur, yetişkin hayatımızın ilk dönemlerinde reddedilme, hüzünlü müzik ve kötü pornografi döngüsü içinde debelenip dururuz. Günün birinde karşılaştığımız biri bize acıyıp bir şans verdiğinde bir mucize gerçekleşir sanki, ama işte kısa bir süre sonra bir bakarız ki gözlerimizi başkalarının bacaklarından ve saçlarından alamaz olmuşuz. Cinsellik olmasaydı hayatımızda o kadar hoş biri olurduk ki -yedi yaşındaki kız ve erkek çocukları gibi marmoset maymunlarının ya da geyiklerin hayatlarını merak eden, sevimli, iyi niyetli ve hoş biri olurduk. Yaşlandıkça cinsel ilişkide başarısız olma korkusunu ve bu durumun neden olacağı aşağılanmayı yaşamak, biz üniversitedeyken daha bebek olan kadınların el ve ayak bileklerine şehvetle bakmak, bir zamanlar genç ve elastik olan vücudumuzun yavaş yavaş bozulmasını izlemek zorunda kalacağımızı biliriz. Kötü bir günümüzdeysek her şeyin bizi yenmek üzere tasarlandığını düşünürüz.

II.

Ancak kuşkusuz bir de kendinden geçme ve keşfetme zevklerini içeren bir başka boyut daha vardır. Bu boyutun varlığı en çok büyük bir şehirde havanın güzel olduğu bir yaz akşamında hissedilir: Saat altı

buçuktur, mesai bitmiştir, caddeler benzin, kahve, kızartılmış yiyecek, erimiş asfalt ve seks kokmaktadır. Kaldırımlar takımlar, pamuklu kumaştan desenli elbiseler ve bol kot pantolonlar giymiş insanlarla dolup taşmaktadır. Köprülerin ışıkları çoktan yanmıştır, uçaklar gökyüzünde keskin dönüşler yapıyordur. Aklı başında insanların çoğu çocuklarının banyo saatine yetişmek için şehir merkezinden uzaktaki evlerine doğru yola çıkmıştır, ancak gece şehirde kalanlar için heyecan ve eğlence dolu bir maceraya gebedir.

Seks bizi evimizden ve kendimizden dışarı çıkarır. Kendimize koyduğumuz sınırları seks uğruna aşar, türümüz içinden rasgele seçtiğimiz kişilerle hiç tedbir almadan kaynaşveririz. Kendilerini başkalarına açmak konusunda son derece isteksiz olan ve sıradan insanlarla ortak hiçbir yönünün olmadığına kesinlikle inananlar bile, barlara ve diskolara gider, gergin bir yüz ifadesiyle apartman merdivenlerini tırmanır, müziğin gürültüsünü bastırabilmek için olanca sesleriyle bağırır, biblolar ve okullardaki ödül törenlerinde çekilmiş fotoğraflarla süslenmiş oturma odalarında, saygın annelerle kibarca sohbet ederler (bu sırada üst katta bu annelerin ergenlik çağındaki çocukları temiz iç çamaşır takımlarını giymektedir).

Seks uğruna ilgi alanlarımızı genişletir, farklı konularda uzmanlaşırız. Sevgililerimizle uyumlu olabilmek için on sekizinci yüzyıl İsveç mobilyalarının tasarım ayrıntılarıyla ilgilenir, uzun bisiklet turları yapmayı öğrenir, Güney Kore çömleklerini keşfederiz. Bir kafede büyüleyici bir doktora öğrencisiyle oturan iriyarı ancak yumuşak huylu, kolları dövmeli marangoz, barın arkasında biri sosis kızartırken kızın Yunanca *eudaimonia* sözcüğünün anlamı üzerine yaptığı katlanılması güç açıklamayı seks uğruna yarı dinler gibi yapıp bir yandan da gözlerini kızın bir porselen pürüzsüzlüğündeki teninden hiç ayırmaz.

Seks olmasaydı insanların yapacak çok az şeyi olurdu. Kimse ku-

yumcu açmaz, dantel işlemez, gümüş tepside yemek servisi yapmaz, tropik lagünlere dubalar yerleştirip onların üstüne otel inşa etmezdi. İtici bir güç ya da düzenleyici bir ilke olarak seks var olmasaydı ekonomimizin büyük bir parçası tüm anlamını yitirirdi. Borsaların koridorlarındaki çıldırtıcı enerjinin, Bond Caddesi'ndeki Dior'un altın varaklı, kumaş kaplamalı deneme odalarının, Modern Sanat Müzesi'ndeki toplantıların ve Japon restoranlarının teraslarında servis edilen siyah morina balığının asıl işlevi, iki kişinin aşağıdaki caddede sirenler öterken karanlık bir odada sevişmesiyle sonuçlanacak bir sürecin gerçekleşmesine hizmet etmektir.

Geçmiş ancak cinselliğin prizmasından bakınca tam olarak anlaşılır. Eski Roma ya da Ming Hanedanlığı dönemindeki Çin, bize düşündüğümüz kadar da yabancı olmayabilir; çünkü sonuç olarak ne kadar dil ve kültür farkı da olsa aramızda o dönemde yaşamış insanlar da kızarmış yanakların ve biçimli ayak bileklerinin cazibesine kapılmışlardır. I. Moctezuma'nun hükümdarlığındaki Meksika'da ya da II. Ptolemaios yönetimindeki Mısır'da birinin içine girme ya da içinde birini hissetme ve onun bedeninin ağırlığının altında nefesinin kesilmesi gibi deneyimler günümüzdekilerden pek de farklı değildi.

Seks olmasaydı tehlikeli bir biçimde yaralanamaz varlıklar olup çıkardık. Hiç de komik olmadığımıza inanmaya başlardık. Reddedilmenin ve aşağılanmanın nasıl bir his olduğunu bu kadar derinlemesine bilmezdik. Saygın bir akış içinde yaşlanır, edindiğimiz ayrıcalıkların tadına varır ve çevremizde olan biteni anladığımızı sanırdık. Benliklerimiz rakamların ve sözcüklerin arkasında kaybolurdu. Güç, statü, para ve zekânın oluşturduğu alışıldık hiyerarşiyi temelinden ancak seks sarsar. Profesör, eğitimsiz bir çiftlik işçisinin önünde diz çöker ve 'beni kırbaçla' diye yalvarır. Üst düzey yönetici, bir stajyer karşısında aklını yitirir; kendisi birkaç milyon dolara hükmederken kızın ancak bir bod-

rum katının kirasını ödeyebiliyor olması onun için bir sorun oluşturmaz. Tek önem verdiği bir an önce tatmak için çıldırdığı cinsel zevktir. İşte bu zevk için daha önce adını bile duymadığı grupları dinlemeye başlar, bir mağazaya girip kıza bedenini tutturamadığı limon sarısı bir elbise alır, sert ve kaba olduğu konularda birden kibarlaşır ve her şey olup bittiğinde de yaptığı deliliğin ve kendi insanlığının farkına varır, temiz aile evinin önünde lüks Alman arabasının içinde hıçkırarak ağlar.

Seksin verdiği acıyı bile kucaklamamız gerekir, çünkü bu acı olmadan ne sanatı ne de müziği bu kadar iyi anlayabilirdik. Schubert'in *Lieder'i* ya da Natalie Merchant'ın *Ophelia'sı*, Bergman'ın *Bir Evlilikten Manzaralar*'ı ya da Nabokov'un *Lolita*'sı bize bu kadar çok şey söylemeyebilirdi. Şiddetli ıstırapla tanışmamış olurduk ve bu yüzden de çok fazla sertleşir ve kendimize daha az gülmeye başlardık. Tiksinti verici cinsel arzularımızla ilgili her türlü küçültücü ancak adil yorum yapıldıktan sonra şimdi sıra onlara şu konuda teşekkür etmeye geldi: Bir bedene hapsolmuş, kimyasal reaksiyonlar yaşayan, genellikle akıl sağlığı bozuk bir canlı olmanın ne demek olduğunu, birkaç gün boyunca da olsa hayatımızın kimi dönemlerinde bize bir tek onlar anımsatırlar.

Okuma Önerileri

Bu kitaptaki düşüncelerin geliştirilmesine çok sayıda kitap, makale, film ve konuşma yardımcı oldu. Aşağıdakiler özellikle aydınlatıcıydı.

I.Giriş

İnsan doğasıyla ilgili cinselliği de içeren karamsar görüşler, Pascal'ın Düşünceler, Arthur Schopenhauer'in *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar*, John Gray'in *Saman Köpekler* adlı kitaplarında çok güzel açıklanmıştır. Üç yazar da birini neşelendirmenin ona neşeli bir şey söylemekle ilgisi olmadığının farkındaydılar. İnsanlara uç noktada karamsar şeyler söylemenin, onların beklentilerini azaltmalarını ve küçük sevinçler için şükran duymalarını sağlayacağını düşünüyorlardı.

II. Cinsel Zevkler

Nancy Friday'in *Benim Gizli Bahçem* ile Shere Hite'ın *Hite Raporu* adlı kitaplarında şaşırtıcı bir biçimde fantezilerimizle ilgili öğreneceğimiz çok fazla şey var. Friday'in ensesti, fahişeliği ve tecavüzü ele aldığı bölümler özellikle ilginç.

Fetişler, Richard von Krafft-Ebing'in *Psychopathia Sexualis* ile Havelock Ellis'in *Studies in the Psychology of Sex* adlı kitaplarında ayrıntılı bir biçimde sınıflandırılmıştır. Ancak her iki kitap da ne yazık ki çok sıkıcı.

David Perrett'ın *In Your Face: The New Science of Human Attraction* adlı incelemesi, evrimsel biyolojinin güzelliğe ve cinselliğe yaklaşımına iyi bir giriş niteliğindedir. Kenneth Clark'ın *The Nude* adlı kita-

bı güzellik ve arzu temalarını etkileyici bir biçimde işlemiştir. Andrew Carrington Sheldon'ın Ingres'le ilgili yazdığı I*ngres and his Critics* adlı inceleme yararlı bir kaynaktır.

Wilhelm Worringer, *Abstraction and Empathy* başlıklı çalışmasında sanatsal beğeninin psikolojisiyle ilgili ufuk açıcı bir teori ileri sürer.

John Armstrong, *The Secret Power of Beauty* adlı kitabında güzelliğin önemini, erdem ve ahlakla ilişkilerini etkileyici bir biçimde inceler.

Eric Rohmer'in *Le genou de Claire* adlı filmi, fetişizmle ilgili çekilmiş en iyi filmdir.

Natalie Portman'la ilgili www.natalieportman.com, Scarlett Johannson'la ilgili www.scarlettjohansson.org sitelerinde daha fazla bilgiye ulaşılabilir.

İtalyan Marni (www.marni.com) dünyadaki en iyi mokasen ayakkabıların bazılarını üretir.

III.Cinsel Sorunlar

Psikanalist Christopher Clulow'un editörlüğünü yaptığı *Rethinking Marriage* adlı derleme kitabın incelediği konular arasında uzun süreli ilişkilerde karşılaşılan cinsel sorunlar da vardır. Freud da birçok açıdan ilginç görüşler ileri sürmüştür, özellikle *Three Essays on the Theory of Sexuality*'de.

William Masters ile Virginia Johnson *Human Sexual Inadequacy* adlı harika bir kitap yazmışlardır. Üstelik bu kitap, erken boşalma, iktidarsızlık ve vajinismusa nasıl çözüm bulunacağını anlatan bir kılavuz gibi görünse de yirminci yüzyıl Amerika'sıyla ilgili bir roman gibi de okunur.

İlişkilerini yeniden canlandırmak isteyen çiftler Park Hyatt otel zincirinin bir şubesinde kalmayı düşünebilirler: www.park.hyatt.com. Tahmin edileceği gibi çok ama çok pahalı bir deneyim olacaktır bu ne yazık ki.

Stéphane Guégan ile John Lee'nin yazdığı *Manet, inventeur du moderne* adlı kitapta Manet ve kuşkonmazıyla ilgili daha fazla bilgi bulunabilir.

Pornografiyi www.pornhub.com adresinden öğrendim. Henry Kamen, *The Spanish Inquisition* adlı kitabında sansürle ve sansürün Katolik bakış açısıyla desteklenmesiyle ilgili önemli görüşler ileri sürer. Cécile Laborde, *Critical Republicanism: The Hijab Controversy and Political Philosophy* adlı kitabında başörtüsünü tartışır.

Jessica Todd Harper'ın *Interior Exposure* adlı kitabındaki eşsiz kimi fotoğraflar, gelecekteki pornografinin nasıl bir şey olacağına dair ipucu verir.

Tony Taner'ın klasikleşmiş incelemesi *Adultery and the Nove*l'da evlilik ve zina ele alınır. John Armstrong da *Conditions of Love* adlı kitabında bu konudan söz eder. Kuşkusuz aynısını Gustave Flaubert de *Madame Bovary*'de yapar. Bana gelince, ilk kitabım Aşk Üzerine'de dile getirdiğim görüşlerin bir kısmını hâlâ hiç değiştirmedim.

Tüm çiftlere evlenmeden önce bürokratik bir zorunluluk olarak izletilmesi gereken Ingmar Bergman'ın *Bir Evlilikten Manzaralar*'ı, aşk ve evlilik konusunu en iyi işleyen sanat yapıtıdır.

IV. Pornografi

Cinselliğin tatlı büyüleyiciliği, en çok Manhattan'da Temmuz ayının sonlarında hissedilir. Natalie Merchant'ın *Ophelia*'sı, terk edilmiş bir âşık için çok yerinde bir seçim olur. Arthur Schopenhauer de (Giriş'le ilgili notlara bakınız) hiç fena olmaz.

Görsellere ilişkin

Kama Sutra. Hindistan, 18. yüzyıl sonları. Özel koleksiyon. Fotoğraf: Werner Forman

Masaccio, *Cennetten Kovulan Adem ile Havva*, 1427 dolayları. Brancacci Şapeli, Santa Maria del Carmine, Floransa. Fotoğraf: The Bridgeman Art Library

Uçak tuvaleti © Rex Features

Erkek kol saati, 1940'lar. Vacheron Constantin, Cenevre

Kadın makosen ayakkabı, Bertie Shoes, 2011

İki kadın ve erkek yüzü karşılaştırması. In Your Face: The New Science of Human Attraction, 2010, David Perrett

Jean-Auguste-Dominique Ingres, Madame Antonia Devaucay de Nittis, 1807. Musée Condé, Chantilly. Fotoğraf: The Bridgeman Art Library

Kolsuz elbise Marni'nin, Sonbahar-Kış 2011 koleksiyonundan.

İpek bluz Dolce & Gabbana, İlkbahar-Yaz 2011 koleksiyonundan.

Fotoğraf: courtesy www.net-a-porter.com

Scarlett Johansson © Rex Features

Natalie Portman © Getty Images

Santa Prisca y San Sebastian Kilisesi'nin ön yüzü, Taxco © Mone Rosales / Fotolia

Agnes Martin, *Arkadaşlık*, 1963. Celeste ve Armand P. Bartos, MoMA, New York © 2011 Agnes Martin'in temsilcisinin özel izniyle / Artists Rights Society (ARS), New York & DACS, Londra. Fotoğraf: Scala, Floransa

Caravaggio, *Judith Holofernes'in Başını keserken,* 1599. Palazzo Barberini, Roma. Fotoğraf: The Bridgeman Art Library

Park Hyatt Hotel'de lüks bir oda, Tokyo. Fotoğraf: Park Hyatt, Tokyo

Edouard Manet, *Kuşkonmaz Demeti*, 1880. Wallraf-Richartz-Museum, Köln. Fotoğraf: Erich Lessing/akg-images

'Sıkıştırma tekniğinin şeması'. William Masters and Virginia Johnson, *Human Sexual Inadequacy*, 1970. Kullanma iznini veren: Hachette Book Group, USA

Kadınlar grubu, Yazd, İran © DB Images / Alamy

Güneşlenen kızlar, Bondi Plajı, Avustralya © Oliver Strewe / Lonely Planet Images

Sandro Botticelli, *The Madonna of the Book*, 1483. Museo Poldi Pezzoli, Milan. Fotoğraf: The Bridgeman Art Library

Becky in the Den, 2003 © Jessica Todd Harper